

BİRİNCİ BÖLÜM

Ordinov, nihayet oturduğu evi değiştirmeye karar verdi. Bir odasını kiraladığı dairenin sahibi; bir memurun fakir, yaşlı, dul karısı, ayın bitmesini beklemeden ansızın evden ayrılmış, Petersburg'u bırakarak akrabalarının yanına, taşraya gitmişti.

Genç adam, o ayın kirasını ödediği için, henüz çıkmıyor, ama ay sonunda bu evden ayrılacağına hem açmıyor, hem üzülüyordu. Kendisi fakir, ev kiralari pahalıydı.

Ordinov, ev sahibesinin gidişinin hemen ertesi günü şapkasını aldı, Petersburg'un kenar mahallelerini dolaşmaya çıktı. Kapılara yapıştırılmış kâğıtları okuyor, fakir bir aile yanında istediği gibi bir yer bulabilmek için en çok, büyük, içi kalabalık, rengi kararmış binalara bakıyordu. Epey süren gayretli araştırmalardan sonra, içinde yepyeni duygular belirmeye başladı. Ordinov, önce önem vermeden, dalgın dalgın, ama sonra dikkatle, daha sonra da derin bir ilgiyle çevresini gözden geçirmeye başladı. Gürültülü, hareketli sokak hayatı, kalabalık, durumun ve dekorun yeniliği onu birden sardı.

Ömürleri boyunca alınlarının teriyle çalışıp, diştten tırnaktan arttırdıklarıyla veya başka bir şekilde edindikleri yuvalarında, bütün gayretlerini boşa harcayarak rahat, huzur arayan Petersburg işadamları, onları her Allah'ın günü bıkip usandıran basit günlük hayatın yürüyüşüyle hiç ilgilenmezler. Ordinov ise tam tersine şimdi her şeyi görmeye çalışıyor, ruhunun derinliğinde sakin, tatlı, temiz bir sevinç duyuyordu. Soğuk, temiz havayı sindire sindire ciğerlerine doldurdu. İçinde eşsiz bir hafiflik duyuyordu. Ordinov her zaman sessiz, içine kapalı bir hayat yaşamıştı. Üç yıl önce doktorasını yapıp, olabildiği kadar bir serbestliğe kavuştuktan sonra, o zamana kadar yalnız adını işittiği bir ihtiyarın evine gitti. Resmi kıyafetli uşağı, geldiğini haber vermeye güçlölkle razı ederek, adamın dönüşünü epey bekledi. Sonra, yıkılmadan kalabilmiş yüksek tavanlı, loş ve eşyasız bütün eski aile konaklarında bulunan can sıkıcı bir salona alındı. Orada onu, babasının dostu ve meslektaşı olan göğsü nişanlarla dolu, ak saçlı velisi karşıladı. İhtiyar, ona bir miktar para teslim etti. Para miktarca pek önemsizdi: Bu, Ordinov" un dedelerinden kalma ve borçlara karşılık icra yoluyla satılan malların parasıydı. Ordinov mirasını kayıtsızlıkla aldı, velisiyle bir daha buluşmamak üzere vedalaşarak sokağa çıktı. Soğuk, puslu bir sonbahar akşamıydı; genç adam düşünceliydi, nedenini anlayamadığı bir hüznün kalbini sıkıyordu. Bakışları alevlenmiş; kâh ateşlenip, kâh titreyerek, sıtmaya benzer bir nöbet geçiriyordu. Yolda eline geçen parayla iki, üç yıl, kıt kanaat yaşamak koşuluyla, hatta dört yıl idare edebileceğini hesapladı. Ortalık kararmış, hafiften yağmur çiselemeye başlamıştı. İlk rastladığı odayı kiralayarak bir saat sonra taşındı.

Odasına, sanki bir manastıra girmiş gibi kapandı; dünyayla hemen hemen ilgisini kesti. İki yıl süren bu yaşayış, onu tamamiyle ya-banileştirdi. Ordinov, hiç farkında olmadan vahşileşmişti; dışarda bambaşka, gürültülü, hareket dolu, daima heyecan, değışildik içinde geçen, onu çağırın ve kendisinin de er geç gideceğı bir hayatın varlığı aklına bile gelmiyordu. Kuşkusuz, böyle bir hayatın varlığını duymamış olamazdı, ama onu yalından tanımıyor ve asla aramıyordu. Ordinov çocukluğundan beri kendine özgü bir tarzda yaşamış; nihayet bu ayrılık belirli bir şekil almıştı. Ordinov1 un bütün varlığını derin, kanmak bilmez, ömür tüketici ve onun gibi adamlara iş alanlarında pay bırakmayan bir tutku sardı. Bu tutku, bilimdi. Bilime düşkünlüğü, Ordinomun gençliğini yıpratıyor; tath, şiddetli zehi-riyle uykularını harap ediyor, besinlerden ve odasına asla girmeyen temiz havadan onu yoksun bırakıyordu. Kendini tutkusuna iyiden iyiye kaptıran genç adam, bunun dışında hiçbir şeyhi farkında dejiil-di; farkında olmak da istemiyordu. Henüz gençti, başka bir şey ara-

dığı yoktu. Tutkusu, onu dış hayat karşısında bir çocuk kadar aciz yapmış; birgün, insanlar arasında kendisi için bir yer bulamayacak hale gelmişti. Bilim, bazı becerikli kimselerin elinde bir kazanç kaynağı olur.

Ordinomun bilim tutkusu ise kendine doğru çevirdiğı bir silahtı.

O zamana kadar ilgilendiğı her işte olduğu gibi, okumak, öğrenmek isteğinde de geçerli, açık bir nedenden daha çok, bilinçsizce bir hevesi vardı. Küçükken de arkadaşları arasında tuhaf bir çocuk olarak tanınmıştı; hiçbirine benzemezdi. Ailesini anımsamıyordu, garipliğı, insancılığı yüzünden arkadaşlarından; kaba, haşın davranışlar görüyordu. Böylece sonunda tam anlamıyla vahşi, somurtkan oldu, gitgide kendini bu hallere büsbütün kaptırdı.

Tek başına çalışmalarında hiçbir zaman, hatta o sıralarda bile düzenli olamamıştı; belirli bir sistemi yoktu. Bunlar, sadece ilk hayranlık, ilk hararet, bir sanatçının geçirdiğı ilk hummaydı. Ordinov, kendi kendine bir sistem yaratmak istiyor; bunu yıllardır içinde taşıyordu. Ruhunda bu hususta yavaş yavaş, henüz sisli, belirsiz, fakat harikulade tath, huzur verici fikirler beliriyor, sonradan bunlar yepyeni, aydınlanmış bir şekle giriyor, adeta onu hırpalayarak dışarı boşanmak istiyordu. Genç adam, henüz cesaretsizce içinde doğan bu düşüncelerin hakikate uygun ve yeni bir buluş olduğunu, özellik taşıdığını hissediyordu; içindeki yaratma kuvveti gitgide gelişip kökle-şiyordu. Fakat bu düşünce ve hayalleri olgunlaştırarak fiil haline geçirmek, onun için ya çok uzak, ya da büsbütün imkânsız bir şeydi.

Ordinov, herkesi kendine yabancı buluyor, yaşadığı ıssız çölü birdenbire terk ederek uğultulu, gürültülü şehrin ortasına düşmüş bir keşiş gibi sokakları dolaşıyordu. Bununla birlikte, çevresinde kaynaşıp duran bu âlein, ona o kadar yabancıydı ki, içinde uyanan gariip duygulara hayret etmedi bile. Sanki vahşiliğinin

farkında değildi; tam tersine, bir sevinç, uzun süren perhizden sonra yemeğe, suya kavuşan kimseninkine benzer bir çeşit sarhoşluk içindeydi. Oysa, yeni eve taşınmak gibi basit bir olayın Petersburglu bir adam için -Ordinov gibijbile olsa,- hiç de bu derece sersemletici, heyecan verici bir yanı yoktu. Yalnız şunu söylemek gerek ki, Ordinov o zamana kadar, kişisel işleri için şehire aşağı yukarı hiç inmemişti. Böyle sokak sokak dolaşmak Ordinov'u pek sarmıştı. Boş gezen adamların yaptığı gibi, çevresindeki hiçbir şeyi gözden kaçırmıyordu.

Gene de, her zamanki şaşkınlığını üzerinden atabilmiş değildi; önünde bütün canlılığıyla serilen görünüm ona, sanki bunları bir kitabın satırları arasında okuyormuş gibi geliyordu. Her şeye hayret ediyor; kafasından geçenleri yansıtan bakışını gelen geçenin yüzünden ayıramıyordu. Her gördüğünü dikkatle inceliyor, halkın konuşmasını sevgiyle dinliyor, sanki bütün bunlarla, tek başına geçirdiği ıssız gecelerde odasında doğan düşünceleri karşılaştırmak istiyordu. İkide bir, gayet önemsiz şeylerden hayrete düşüyor, bu onda yepyeni düşünceler uyandırıyor. Ordinov ilk olarak bunca zaman, hücrelerinde diri diri gömülü kalmanın üzüntüsünü duydu. Burada, dışarda, her şey daha canlıydı; nabızı daha kuvvetli, daha hızlı atmaya başlamıştı.

Yalnızlığın baskısıyla bunalmış, hummalı bir çalışmayla gelişmiş dimağı, bu defa daha çabuk ama, cesaretle çalışıyordu. Şimdiye kadar bilinçsiz bir istek onu, ancak dıştan bildiği, daha doğrusu bir sanatçı önsezisiyle hissettiği bu yabancı âleme karışmak için çekmişti. Ama şimdi kalbi, elinde olmayarak, aşka, ilgiye karşı duyduğu özlemle çarpmaya başladı. Artık önünden geçen insanlara daha dikkatle bakıyordu; ama onlar hep yabancı, kaygılı ve düşünceliydiler. Ordinov'un pervasızlığı yavaş yavaş kendiliğinden sönmeye başladı; gerçek onu eziyor, ruhunda bir çeşit saygıyla karışık bir korku doğuyordu. Hasta döşeğinden ilk defa sevinçle kalkan, ama ışıklardan, parıltılardan, hayat gürültüsünden ve rengârenk kalabalığın hareketinden başı dönüp halsiz düşen bir adam gibi, Ordinov da bu yepyeni izlenimlerden yorgunluk duymaya başlamıştı. Canı sıkıldı, içini hüznü kapladı. Hayatı, çalışmaları, hatta geleceği için bir korku duydu. Ayrıca yeni bir düşünce huzurunu büsbütün kaçırdı: Ordinov, birdenbire, hayatta tamamiyle kimsesiz olduğunu, ne sevildiğini, ne de kendisinin kimseyi sevdiğini anımsadı. Sokağı geçer geçmez konuşmayı denediği bazı kimseler, onu sert, tuhaf bakışlarla süzdüler. Ordinov'u ya deli, ya da -ki bu tamamiyle doğrudur-acayip bir adam olarak gördükleri belliydi. Ordinov daha küçükken kabuğuna çekilmiş, çetin tabiatı yüzünden herkesin kendisinden

8

kaçtığı bir çocuk olduğunu anımsadı. Karşısındakilere duyduğu ilgiyi ifade etmekteki beceriksizliği, düzeyce herkesten aşağı görünüşü, o zaman bile onu diğer çocuk arkadaşlarından ayırıyor, üzüyordu. Ordinov, o anda, kendisini bildi bileli çevresinin ona sırt çevirdiğini, onu her zaman tek basma bıraktığını anladı. Farkında olmadan, şehrin merkezinden hayli uzak bir mahalleye gelmişti. Tenha bir aşçı dükkânında yemek yedikten sonra, tekrar dolaşmaya çıktı. Gene birçok caddeler, meydanlar geçti. Bunların yanı sıra, sardı, boz renkli tahta duvarlar uzanıyordu. Zengin evlerin yerini eski, viran kulübeler almış, fabrikaların çirkin, rengi kararmış, kırmızı uzun bacalı kocaman binaları görünmeye başlamıştı. Ortalık boş ve ıssızdı. Her şey Ordinov" a asık yüzle, düşmanca bakıyor, ya da ona öyle geliyordu. Akşam oldu. Uzun bir sokaktan geçerek mahalle kilisesinin bulunduğu ufak bir meydanlığa çıktı.

Ordinov dalgın bir tavırla içeriye girdi. Ayın henüz bitmişti; kilise hemen hemen boştu. Sadece, kapının yanında diz çökmüş iki ihtiyar kadın duruyordu. İhtiyar kilise hizmetlisi, mumları söndürmekteydi. Batan güneşin ışığı geniş bir ışın halinde yukardan, kubbenin dar penceresinden içeri akıyor, kilisenin bir köşesini ışığa boğuyordu. Fakat bu aydınlık, gittikçe zayıflıyor, kubbenin altındaki boşluk karardıkça, kandillerle mumların titrek ışığıyla aydınlanan ikonaların yaldızlan o oranda parlıyordu.

Ordinov, içi heyecanlı bir hüznü dolarak kilisenin en karanlık köşesinde duvara yaslandı, bir an böylece daldı. Kiliseye giren iki kişinin tok, düzenli adım sesleri onu dalgınlığından kurtardı. Gözlerini kaldırdı, gelenlere bakınca içini tanımsız bir merak kapladı. Bunlar, bir ihtiyarla, genç bir kadındı. İhtiyar uzun boylu, hâlâ dimdik duran, dinç, fakat zayıf ve hastalıklı denecek derecede solgun yüzlü bir adamdı. Uzaktan gelmiş bir tüccara benziyordu. Uzun siyah, içi kürklü, besbelli bayramlık olan kaftanını iliklemeden giymişti. Kaftanın altından, uzun etekli ve boydan boya iliklenmiş mintanı görünüyordu. Boynuna kırmızı renkli bir atkıyı geliş güzel bağlamıştı; kürk şapkası elindeydi. Göğsüne kadar inen seyrek, kırçıl sakak, sarkık, çatık kaşlarının altından parlayan alevli, hummah, gururlu ve sabit bakışları vardı. Ancak yirmisinde göste-

I I

ren kadın, harikulade güzeldi. İçi kürklü, zengin bir mavi manto giymişti; başı, çenesinin altından bağladığı beyaz bir atlas örtüyle örtülüydü. Yere bakarak yürüyordu, üzerindeki ve yürüyüşündeki düşünceli, vakur hal, bir çocuğunki kadar tatlı yüzünde, yumuşak, sakın hatlarında açık ama, hüznü yansıtmalar yapıyordu. Birbirine pek aykırı görünen bu çiftte tuhaf bir hal seziliyordu.

İhtiyar, kilisenin ortasında durdu. İçerde kimse olmadığı halde, dört yanına başıyla selam verdi; arkadaşı da aynı şeyi yaptı. Sonra adam, kadını elinden tutarak, kilisenin adını taşıdığı büyük bir Meryem Ana ikonasının yanına götürdü. İkona, mihrabın önündeydi, üzerindeki altınlar ve değerli taşlarla pırıl pırıl parlıyordu. Kilisede son kalan hademe, ihtiyarı sevgiyle selamladı. Öteki, ona bir baş selamıyla karşılık verdi. Kadın

ikonanın önünde yere kapandı. İhtiyar, ikonanın alt yanına asılmış bir örtünün ucunu alarak kadının başının üzerine koydu. Kilisenin sessizliğinde boğuk bir hıçkırık duyuldu.

Ordinov bu sahnenin görkemi karşısında, şaşırır, sabırsızlıkla sonunun neye varacağını beklemeye başladı. Kadın, bir iki dakika sonra başını kaldırıncı kandilin parlak ışığı güzel yüzünü aydınlattı. Ordinov birdenbire titredi, bir adım geriledi. Kadın elini ihtiyara verdi, ikisi ağır ağır kiliseden çıktılar. Süt gibi beyaz yüzünde parlayan uzun kirpiklerinin çevrelediği koyu mavi gözleri yaş doluydu; yaşlar, sararmış yanaklarından damla damla dökülüyordu. Dudakları, hafifçe gülümser gibi gerilmişti, ama yüzünde hâlâ çocukça bir korku ve gizemli bir dehşetin izleri vardı. İhtiyara ürkek ürkek sokuluyor, heyecandan, belli olacak kadar titriyordu. Şaşkına dönen Ordinov, nedenini bilmediği bir ısrarla arkalarından hızla yürüdü; kilisenin taşlığında önlerinden geçti. İhtiyar ona sert, haşın bir bakış fırlattı. Kadın da baktı, ama bakışı meraksız, dalgındı; sanki zihnini bambaşka, uzak bir düşünce kurcalıyor-muş gibiydi. Ordinov, hareketini kendi kendine açıklayamadığı halde, onları izlemeye başladı. Karanlık iyice bastırmıştı; Ordinov, ihtiyarla kadının biraz gerisinden yürüyordu. Öndekiler zahire dükkân-larıyla, hanlarla dolu büyük, geniş ve çamurlu bir caddeye girdiler. Bu cadde, doğruca şehrin kapışma çıkıyordu. İhtiyarla kadın, şehir

10

kapısından çıkıp, iki sıra yüksek tahta duvarla çevrili uzun bir sokağa saptılar. Sokağın sonunda dört katlı büyük bir evin kararmış duvarı görünüyordu. Binanın altındaki kemerden karşı yandaki büyük, işlek caddeye çıkılıyordu. Kiliseden çıkanlar eve yaklaşırken, ihtiyar birdenbire döndü; Ordinov" a sinirli sinirli baktı. Genç adam taş kesilmiş gibi durdu. Taşkınlığını kendisi de garip buluyordu. İhtiyar, tehdidinin etkili olup olmadığını anlamak istiyormuş gibi, bir daha geriye döndü. Sonra ikisi de dar bir kapıdan evin avlusuna girdiler. Ordinov geri döndü.

Neşesi kaçmıştı. Koca bir günü öldürmesine, boş yere yorulmasına, üstelik basit bir olayı heyecanlı bir serüven şeklinde, şişirmekle yaptığı aptallığa kızıyordu. Ordinov, o sabah da vahşiliği yüzünden kendi kendine kızmıştı, ama elinde değildi; içme daldığı sanat evreni onu, dış dünyada eğlendirecek, etkileyecek, sarsacak her şeyden kaçmaya zorluyordu. Rahat evini şimdi hüznle, kaygıyla düşünüyordu. Ayrıca, ev ismi hâlâ bir sonuca bağlayamamış olması, önündeki göç telaşı, onu düşündürüyor, canını sıkıyordu. Bir yandan da böyle önemsiz şeylerin zihnini kaplamasına kızıyordu. Nihayet yorgun argın, kafası işlemez bir halde geç vakit evine döndü. Öyle dalmıştı ki, evine geldiğini ancak geçtikten sonra fark edebildi; kendi kendine şaştı, başını salladı. Bu hali yorgunluğuna vererek, çatı katındaki odasına çıktı. Mumu yakınca kilisede ağlayan kadının hayali, bütün canlılığıyla onu sardı. İzlenimi son derece kuvvetliydi; gizemli bir duygulanış ve korku dolu tatlı bir heyecanın veya çocukça pişmanlığın döküldüğü gözyaşlarıyla yıkanmış yüzün sakin, yumuşak hatları, içinde öyle bir sevgiyle canlanmıştı ki, gözleri karardı, vücudunun her yanını alev kapladı. Fakat bu hayal uzun sürmedi. Coşkun heyecanından sonra Ordinov" u bir düşünce, sonra öfke, sonra da anlatmaya gücünün yetmediği bir hiddet sardı; soyunmadan yorgana sarılıp kendini sert yatağına attı.

Uyandığı zaman, vakit epey gecikmişti. Hırçınlık, ürkeklik, bezginlik hissediyordu. Acele acele toparlanırken, o günkü işlerini düşünmek için kendini adeta zorluyordu. Evden çıkınca dün gittiği yerin ters yönüne yollandı. Döne dolaşa, Şpis adında fakir bir Almanın evinde ufak bir oda buldu. Şpis'in Tinhen adında bir kızı da vardı.

Şpis, kaparoyu alır almaz, dış kapıya yapııştırılmış kiralık ilanını kopardı. Ordinov'un bilime düşkünlüğünü övdü; hatta ona bu konuda elinden gelen yardımı yapmaya da söz verdi. Ordinov akşama taşınacağını söyledi. Oradan cılanca eve dönmeyi düşündüyse de, vazgeçti, ters yöne saptı. Kendini yemden dinçleşmiş hissediyordu, içini dolduran merakla karışık bir duygu onu güldürdü. Sabırsızlığı yüzünden yol ona büsbütün uzun geliyordu; nihayet bir gün önce girdiği kiliseye yaklaştı. Sabah ayını yapıyordu. Ordinov gelenlerin hepsini görebileceği bir yer seçti, fakat aradığı kimseler kilisede yoktu. Uzun bir beklemeden sonra yüzü kızarmış bir halde kiliseden çıktı. İçinde elinde olmayarak beliren bir duyguyu yenmeye çalışıyor, kendini ısrarla başka bir şey düşünmeye zorluyordu. O aralık^ yemek vaktinin geldiğini anımsadı; karnının acıktığını hissetti. Bir gün önce yemek yediği aşçı dükkânına gitti. Sonra uzun zaman, farkında olmaksızın, caddelerde, kalabalık ve تنها sokaklarda dolaştı durdu. Sonunda şehrin dışına, sararmaya başlamış bir çayırın alabildiğine uzandığı ıssız bir yere çıktı. Ancak çevreyi saran sessizliğin yepyeni, çoktandır duymadığı etkisiyle kendine gelebildi.

Hava, Ekim ayında Petersburg'da sık sık rastlandığı gibi, kuru ve soğuktu. Biraz ötede, yanında iki yığın kuru otlar bir kulübe görünüyordu. Koşumsuz; bodur, geniş sırtlı bir at, başını eğmiş, dudağını sarkıtmış, iki tekerlekli arabanın yanında bir şey düşünüyormuş gibi duruyordu. Bekçi köpeği, kırık bir tekerleğin yanında hırlayarak bir kemik parçasını didikliyordu. Üç yaşlarında, sırtında yalnızca gömlek bulunan bir çocuk, keçeleşmiş sarı kafasını kaşıyarak oraya tek başına gelen şehiriye şaşkınlıkla bakıyordu. Kulübenin arkasında tarlalarla bostanlar uzanıyordu, tlerden ormanın karaltısı görünüyordu. Kar getiren bulutlar birbiri ardından sessizce uçuşarak göç eden bir kuş sürüsünü önlerine katmış, kovalıyor gibiydi. Her yanı sessizlik ve ağır bir hüznü kaplamıştı... Ordinov yürümeye devam etti; fakat bu ıssızlık onu sıkıyordu. Geriye, kente

döndü. Kente girer girmez, akşam ayinine çağıran kilise çanlarının tok sesleri kulağına çarptı. Genç adam adımlarını sıklaştırdı; az sonra, dünden beri tanıdığı kilisedeydi.

12

I I

Meçhul kadın da oradaydı.

Dua eden halk kalabalığının arasına karışmış, tam kapının yanında, dizüstü duruyordu. Ordınov kilise kapısında sadaka bekleyen dilenci kocakarıları, hasta ve sakatları aralayarak kadının yanına sokuldu ve o da diz çöktü. Elbisesi, onun elbisesine değiyor, kendinden geçerek mırıldandığı duayı, dudakları arasından kesik kesik çıkan soluğu iştiriliyordu. Kadının yüzü bu defa da derin bir imanı ifade ediyordu; alevli yanaklarından akıp kuruyan gözyaşları sanki korkunç bir cinayeti temizliyordu.

Bu, aşırı duyarlılık, duyguların böyle çırılçıplak ortaya serilişi neden ileri geliyordu acaba? Buna, geçirdiği uzun, uykusuz, bunaltıcı ve sessiz geceler mi neden olmuştu, yoksa bilinçsiz isteklerin ve ruhunda geçen belirsiz sarsıntıların, kalbini coşturmasından, kopacak hale getirmesinden mi ileri geliyordu? Yahut, bu önemli anın zaten kendiliğinden zamanı gelmiş miydi? Doğada da böyle değil midir? Boğucu sıcak bir günde, gök birdenbire kararır, fırtına, kavrulmuş toprağa su, ateş püskürtür, zümrüt rengi dallar, inci taneleri gibi yağmur damlalarıyla dolar; otlar, çimenler birbirine karışır, çiçeklerin narin başları yere eğilir. Bütün bunlar, güneşin ilk ışıklarıyla hepsinin başını doğrultup, canlanarak, yeniden hayata kavuşmanın verdiği sevinç içinde görkemli, tatlı kokulanyla gökleri, güneşi selamlamaları içindir. Fakat Ordınov o anda ona ne olduğunu, ne hissettiğini açıklayamazdı; kendini bilmez bir haldeydi...

Ayının nasıl sona erdiğinin farkında olmadı, meçhul kadının peşinde kapının önüne birikmiş kalabalığı yarmaya çalışırken, kendine geldi. Ordınov, vakit vakit, kadının şaşkınlık taşıyan temiz bakışlarıyla karşılaşlıyordu. Kalabalık yüzünden ikide bir durmak zorunda kalan kadın, sık sık başını ona doğru çeviriyordu; hayretinin gitgide arttığı belliydi. Birdenbire yüzü alev gibi kızardı: O anda kalabalığın içinden dünkü ihtiyar çıkıp onu kolundan tuttu.

Ordınov'un gözleri ihtiyarın hırçın, alaylı bakışıyla karşılaştı, içini garip bir hiddet kapladı. Sonunda, karanlıkta ikisini de gözden kaybetti. Bütün kuvvetini toplayarak kendim kiliseden dışarı attı. Akşam serinliği bile Ordınov'a ferahlık vermedi; soluğu daralıyor, kalbi göğsünü delmek istiyormuş gibi seyrek, fakat küt küt atıyor-

13I I

du.

Ne caddede, ne de geçtiği sokaklarda göremeyince, meçhul çifti kaybettiğine kanaat getirdi. O sırada Ordınov'un kafasında oldukça tuhaf bir plan doğdu; böyle planlar, çılgınca olmakla birlikte, bu gibi durumlarda çoğu zaman başardı sonuçlar verirler.

Ordınov ertesi sabah saat sekizde, izlediği çiftin evine caddeden değil, sokak yönünden geldi, evin çöplüğüne benzeyen dar, çamurlu, türlü türlü pislikle dolu bir avluya girdi. Avluda bir şeyle uğraşan kapıcı, işini bıraktı, çenesini elindeki kazmanın sapına dayayarak, Ordınov'u yukardan aşağıya süzdü, ne istediğini sordu.

Kapıcı genç, yirmi beş yaşında var yok, bununla birlikte, buruşuk, ihtiyar yüzü, ufak tefek bir tatardı.

Ordınov sinirli bir halle:

- Ev arıyorum, dedi. Kapıcı gülümseyerek:
- Nasıl olacak? diye sordu.

Ordınov'a, maksadını biliyormuş gibi bakıyordu.

- Bağımsız değil, kiracıların yanında olsun. Kapıcı gizemli bir tavırla:
- Öbür avluda yok! yanıtını verdi.
- Bunda var mı acaba?
- Burada da yok!

Kapıcı gene kazmasına sarıldı. Ordınov ona on köpek uzatarak:

- Canım, verirler belki... dedi.

Tatar, Ordınov'a baktı, on köpeği aldı, sonra tekrar kazmayı kavradı. Kısa bir sessizlikten sonra:

- Hayır, ev mev yok burada, diye karşılık verdi.

Fakat genç adam artık onu dinlemiyordu, su birikintilerinin üstüne atılmış, çürük, sallanan tahtalara basarak, binadan, kapkara, pis çamurlu ve suya boğulmuş avluya giden biricik yoldan yürüdü. Evin alt katında fakir bir tabutçu oturuyordu. Zarif atölyesini geçtikten sonra, Ordınov, basamakları kaygan, kırık dökük, sarmal merdivenden üst kata çıktı. Karanlıkta el yordamıyla çuvala örtülü kalın, biçimsiz bir kapı buldu.

Yanılmamıştı. Karşısında daha önce

14

I 1

gördüğü ihtiyar duruyor, ona büyük bir hayretle bakıyordu. Kesik kesik, fısıldar gibi:

- Ne istiyorsun? diye sordu. Ordınov, söylemek istediklerini unutarak:
- Ev arıyorum, dedi. İhtiyarın omuzunun üstünden o meçhul kadını gördü.

İhtiyar, Ordınov1 u dışarı doğru iteleyerek, ses çıkarmadan kapıyı örttü. Birdenbire genç kadının tatlı sesi duyuldu:

- Boş odamız var efendim. İhtiyar kapıyı bıraktı.

Ordınov hemen odaya dalıp güzel kadına bakarak:

- Bir bölme1 falan istiyordum, dedi, sonra gözleri olası ev sahiplerine takılarak şaşkınlık içinde durdu. O sırada önünde çok garip, sessiz bir sahne geçti. İhtiyarın yüzü ölü gibi bembeyazdı; neredeyse bayılacak gibiydi. Kadına içine sızmak, kurşun gibi delmek isteyen bir bakışla bakıyordu. Kadın önce sarardı; sonra birdenbire yüzüne kan hücum etti, gözlerinden, tuhaf bir parıltı geçti. Ordınov'u başka bir odaya götürdü. Bütün daire oldukça büyük, üçe ayrılmış bir odadan ibaretti. Aralıktan doğruca dar, karanlık bir antreye giriliyordu; tam karşısındaki bölüme giden kapı, besbelli ev sahiplerinin yatak odasının kapısıydı. Antrenin sağından kiralık odaya geçiliyordu. Bu, gayet alçak iki penceresi olan, içinde dövüşülemeyecek kadar daracık bir hücreydi. İçi en gerekli eşyayla boş yer kalmayacak bir şekilde doldurulmuştu. Oda, dar, fakir olmakla birlikte, olanak ölçüsünde temizdi. İçindeki eşya düz beyaz bir masa, aynı türden iki sandalye ve duvarlar boyunca iki kerevetten ibaretti. Köşede, rafın üstünde büyük, eski zaman işi, ikili yaldızlı bir ikona vardı; önünde, yanan bir kandil duruyordu. Kiralık odada, bir kısmı antreye taşan kocaman, biçimsiz bir Rus ocağı2 vardı. Böyle bir evde üç kişinin sığışamaya-cağı gayet açıktı.

1) Rusya'da fakir halk arasında, odalar ikiye dörde bölünerek bölme "Köşe" olarak kiraya verilirdi.

2) Ekmek finni biçiminde, yanlarına peyke şeklinde yatacak yerleri olan büyük ocak.

151 |

r |

Kira sorununu konuşmaya başladılar; bağlantısız, birbirlerinin ne söylediğini anlamadan konuşuyorlardı. Ordınov, iki adımlık mesafeden kadının kalbinin nasıl attığını duyuyor, heyecandan, hatta sanki korkudan nasıl titrediğini fark ediyordu. Nihayet anlaşılabildiler. Genç adam, hemen taşınacağını söyledi ve ev sahibine baktı. İhtiyar kapıda duruyordu, yüzü hâlâ solgundu; ama şimdi dudaklarında sakın, hatta düşünceli bir gülümseme belirmişti. Ordınov'un bakışıyla karşılaşınca yeniden kaşlarını çattı.

Aralığa çıkan kapıyı açarak birdenbire yüksek, kesik bir sesle:

- Kimliğin var mı? diye sordu. Ordınov, biraz şaşkın:

- Var tabii, dedi.

- Kimin nesisin sen?

Ordınov, elinde olmaksızın ihtiyarın sesini taklit ederek, cevap verdi:

- Vasiliy Ordınov, soylulardan; memur değilim, kendi işlerimle uğraşıyorum.

İhtiyar:

- Ben de öyle yapıyorum, dedi. Adım İlya Murin, yerliyim; yeter mi bu kadar? Haydi güle güle...

Ordınov bir saat sonra yeni evindeydi; buna kendisi de, pey verdiği Alman da şaşmıştı. Almanla uslu kızı Tinhen, ele geçirdikleri kiracılarının onları aldattığından kuşkulanmaya başlamışlardı.

İşin nasıl olup da bu şekli aldığına Ordınov da akıl erdiremi-yor, erdirmek de istemiyordu.

II

Kalbi öyle şiddetli çarpıyordu ki, her şeyi yemyeşil görüyor, başı dönüyordu. Pek fazla olmayan eşyasını yerleştirmeye başladı. Mekanik bir şekilde yatak dengini çözdü, kitap sandığını açtı ve kitaplarını masanın üstüne dizdi. Fakat az sonra elleri hiçbir iş tutamaz oldu. İkide bir kadının onu sarsan, bütün varlığını altüst eden, kalbini heyecanlı bir sevinçle dolduran hayali gözünün önüne geliyordu.

16

Donuk, fakir hayatı birden öyle bir mutlulukla doluvermişti ki, bu onun kafasını durgunlaştırıyor, telaş, endişe içinde göğsü daralıyor-du. Kimlik belgesini alarak kadını görmek umuduyla, ev sahibine gitti. Fakat Murin kapıyı hafifçe aralayarak kâğıdı aldı, "Pekâlâ, güle güle otur!" dedikten sonra içeri çekildi. Ordınov'un içinde tatsız bir his uyandı. Nedenise bu ihtiyarı görmekten hiç hoşlanmıyordu. Adamın bakışlarında küçümseme, nefret vardı. Ama bu kötü etki çabuk dağıldı.

Ordınov, üçüncü gündür, eski sakın yaşayışına oranla, sanki bir kasırga içinde yaşıyordu. Fakat yine de bu alanda hiçbir şey düşünemiyor, hatta düşünmekten çekiniyordu. Hayatı baştanbaşa değişmiş, altüst olmuştu. Sanki hayatı orta yerinden kmlivermiş gibiydi. Ordınov için tek bir arzu, tek bir bekleyiş vardı. Başka hiçbir düşünce kafasında yer etmiyordu.

Şaşkınlık içinde odasına döndü. Odada, ocağın önünde, ufak tefek, kamburu çıkmış bir kocakarı yemek pişiriyordu. Kadıncağızın öyle pis ve iğrenç bir kılığı vardı ki, insanın ona baktıkça içini derin bir merhamet kaplıyordu. Görünüşte pek huysuz bir şeydi, arada bir dudaklarını şapırdatarak kendi kendine söyleniyordu. Bu, ev sahiplerinin hizmetçisiydi. Ordınov, onunla konuşmayı denedi ama, kocakarı, besbelli huysuzluğundan, ağzım bile açmadı. Nihayet yemek zamanı geldi. Kocakarı ocaktan lahana çorbasıyla böreği ve et yemeğini çıkararak ev sahiplerine götürdü. Aynı yemekten Or-dınoVa da verdi, yemekten sonra evde ses seda kesildi.

Ordınov eline bir kitap aldı, sayfaları karıştıra karıştıra, birkaç kere okuduğu yerlerin anlamını kavramaya çalıştı. Sinirlenerek kita-. bı bir köşeye fırlattı, tekrar eşyalarını derleyip toplamaya çalıştı. Sonunda bundan

da vazgeçti. Şapkasını alıp paltosunu giydi, sokağa çıktı. Nereye gittiğini düşünmeden, gelişigüzel yürüyor, dağınık düşüncelerini toplamaya çalışarak maneviyatını düzeltmek istiyordu. Fakat, harcadığı gayret, onu büsbütün sıkıyor, üzüyordu. Titremeli bir ateş nöbetine yakalandı, arada bir tutulduğu çarpıntı Ordınov" u halsiz düşürerek duvara yaslanmak zorunda bırakıyordu. "Ölsem daha iyi" diye düşündü. Ne söylediğinin farkına varmadan kurumuş dudaklarından, "Ölsem daha iyi..." fısıltısı döküldü.

Ev Sahibi, F: 2

17Uzun uzun dolaştı; nihayet kemiklerine kadar ıslandığım hissedince bardaktan boşanırcasına yağmur yağdığının farkına vardı, eve döndü. Evin biraz ötesinde kapıcılarını gördü. Ordınov'a, Tatar bir süre kendisini sabit, merak dolu bir bakışla süzmüş, sonra da görünce yoluna devam etmiş gibi geldi.

Ordınov ona ulaştı:

- Merhaba, dedi, adın ne senin? Öteki sırttı:
- Adım kapıcı, diye karşılık verdi.
- Ne zamandır buradasın?
- Çoktandır...
- Ev sahibi yerli mi?
- Yerli dediyse, yerlidir.
- Ne iş yapar?
- Hasta; oturuyor, Allah'a dua etmekten başka işi yok.
- Yanındaki karısı mı?
- Hangi karısı?1
- Onunla yaşayan işte?
- Karısı dediyse, karışdır. Hadi güle güle beyim. Tatar elini kasketine götürerek kulübesine girdi.

Ordınov eve yollandı. Kocakarı kapıyı, ağız, şapırdatarak, bir şeyler mırıldanarak açtı, tekrar kilitledi ve ömrünün son günlerini tükettiği ocağın peykesine çıktı. Ortalık kararıyordu. Ordınov ışık bulmak için dışarı çıkınca, ev sahiplerinin kapısında bir kilit gördü. Kocakarıya seslendi; o, dirseğine dayanmış, ocağın peykesinden dik dik bakıyor, sanki Ordınov5 un ev sahiplerinin kapısı yanında ne aradığını düşünüyordu. Sonra ses çıkarmadan bir kibrit kutusu attı. Ordınov odasına dönerek, belki yüzüncü defadır eşyasına, kitapları-na.sarıldı. Fakat bu haline kendi de şaşıtı, kerevete ilişt ve uyuduğunu sandı. Zaman zaman kendine geldikçe bu halin uyku değil, ıstıraplı, hastalığa benzer bir dalgınlık olduğunu anlıyordu. O aralık, kapının vurulup açıldığını duydu, ev sahiplerinin akşam ayininden kiliseden döndüklerini anladı. Aklına, onlara bir şey için gitmesi

1) Tatar kapıcı bozuk bir Rusça ile konuşur. 18

gerektiği geldi. Kalktı, hatta oraya gittiğini sandı, fakat ayağı kocakarının odanın ortasında bıraktığı birkaç oduna takılarak düştü. O anda büsbütün kendini kaybetti. Hayli zaman sonra gözlerini açınca hayretle, giyinik olduğunun ve aynı kerevetin üzerinde yattığının farkına vardı. Şefkat dolu bir özenle ve sanki bir anneye ait sessiz gözyaşlarıyla ıslanmış çok güzel bir kadın yüzü, üzerine eğilmişti. Başının altına bir yastık konulduğunu, üstünün sıcak bir şeyle örtül-düğünü, şefkatli bir elin ahunda gezindiğini hissetti. Teşekkür etmek, bu eli, kavrulmuş dudaklarına götürerek gözyaşlarıyla ıslatıp öpmek, defalarca öpmek istedi. Birçok şey, ne olduğunu kendisinin de bilmediği birçok şey söylemek istedi; o anda ölüvermeyi arzula-dı. Fakat elleri kurşun gibiydi, kıvıldamıyordu; taş kesilmişti. Sadece bütün kanının, sanki onu yatağın içinde zıplatarak, büyük bir hızla damarlarından boşandığını hissediyordu. Birisi ona su verdi... Sonunda kendini kaybetti.

Ordınov, o sabah saat sekize doğru uyandı. Güneşin altın ışıkları, yeşil, küflü pencerenin camlarından, öbek öbek sızıyordu. Hastanın bütün vücudunu tatlı bir gevşeklik kaplamıştı. İçi huzur, sükûn doluydu, son derece mutluydu. Ona, birisi başucundan hemen o anda ayrılmış gibi geldi. Gözlerini açıp o görünmez varlığı çevrede dikkatle aradı. Ona sarılıp, ömrü boyunca ilk olarak: "Günaydın sevgili dostum," diyebilmeyi içten arzuladı.

Ta'û bir kadın sesi duyuldu:

- Aman ne çok uyuyorsun sen!..

Ordınov başını çevirerek baktı, güzel ev sahibesinin tatlı, güneş gibi parlak bir gülümseyişle aydınlanan yüzü, üzerine eğilmişti.

- Rahatsızlığın ne çok sürdü, dedi. Sıkma kendini canım, kalk artık. Özgürlük ekmekten tatlı, güneşten güzeldir... Kalk yavrucuğum kalk.

Ordınov, kadının elini yakalayıp sıktı. Hâlâ düş gördüğünü sanıyordu.

- Dur canım, sana çay hazırladım, çay ister misin? İç, iç, iyi gelir. Ben de hastalık geçirdim, biliyorum.

Ordınov, zayıf bir sesle:

- Evet, içecek bir şey ver bana, dedi. Ayağa kalktı, henüz pek

19halsizdi. Sırtında bir ürperti duydu; bütün vücudu ağrıyor, kırılıyor gibiydi. Fakat kalbi ferahlamıştı, güneş ışığı içini temiz, büyük bir sevinçle doldurarak sanki ısıtıyordu onu. Yeni bir hayatın başladık, m hissediyordu. Hafiften başı dönmeye başladı. Kadın:

- Adın Vasiliy galiba, değil mi? dedi. Yanlış mı anladım yoksa, bizimki dün seni öyle çağırdı gibi geldi de...

- Evet, Vasiliy, senin adın ne?..

Ordinov kadına yaklaştı, ama henüz pek ayakta duramıyordu. Birdenbire sendeledi. Kadın gülererek onu ellerinden yakaladı, iri, açık, mavi gözleriyle Ordinomun gözlerinin içine bakarak:

- Katerina, diye karşılık verdi.

El ele tutuşmuş, öylece duruyorlardı. Katerina:

- Bana söylemek istediğin bir şey var galiba? dedi. Ordinov:

- Bilmem ki... diye mırıldandı, gözleri karardı.

- Tuhaf çocuksun... Vazgeç bundan iki gözüm, üzme kendini. Gel şuraya, masaya otur, burası güneş görüyor.

Katerina, delikanlının onu tutmak ister gibi bir hareket yaptığını görünce:

- Ama uslu otur, peşimde dolaşıp durma, diye ekledi. Şimdi geliyorum, bana doya doya bakarsın.

Katerina hemen çayı getirip masaya koydu. Ordinov'un karşısına oturdu.

- Hadi iç, dedi. Nasıl, başın ağrıyor mu?

- Yo, ağrıyorum artık, bilmem, belki de ağrıyor... Çay falan istemem... Vazgeç vazgeç! Hem, bana bir hal geldi, ama nedir, anlayamıyorum...

Tıkanacakmış gibi konuşan Ordinov, tekrar kadının elini yakaladı:

- Kal, hep burada kal, ayrılma benden; ver gene elini... Sana baktıkça gözlerim kamaşıyor, güneş gibisin. Kelimeler kalbinden kopuyormuş gibi konuşuyordu. Hayranlıktan bayılacak gibiydi. Boğazı hıçkırıklarla tıkanıyordu.

- Vah zavalıcılık!.. Besbelli yanında candan bir insan yok da

20

ndan böylesin... Yapayalnız mısın, akrabalar falan yok mu?.. ° - Kimsem yok, bir başımayım... Ama olsun.

Eh açıldım ar-

tık . Daha iyiyim şimdi.

Sayıklar gibi konuşuyordu. Ordinov1 a, oda içindeki bütün eşya-sıyla birlikte, çevresinde dönüyormuş gibi geliyordu.

Katerina:

- Ben de yıllardır insan yüzü görmedim, dedi ve kısa bir sessizlikten sonra:

- Ne tuhaf bakıyorsun bana... diye ekledi.

- Nasıl bakıyorum?

- Bakışın sanki beni ısıtıyor. Biliyor musun, insan birini sevince... Ben seni ilk sözlerini iştir iştir kalbimin içine aldım. Hastalanırsan gene bakarım sana. Ama artık hasta olma, emi? İyileşince burada iki kardeş gibi yaşarız. İster misin? Tanrı vermeyince bir kardeş bulmak kolay değil.

Ordinov, zayıf bir sesle:

- Kimsin sen? Nerden geldin? diye sordu.

- Buralı değilim... Hem ne yapacaksın? Hani bir masal vardır: Vaktiyle kara ormanda on iki kardeş yaşıyormuş. Bir gün genç bir kız, o ormandan geçerken yolunu kaybetmiş. Dolaşırken on iki kardeşin kulübesine rastlamış, içeri girerek ortalığı bir güzel derleyip toplamış. On iki kardeş döndükleri zaman kulübelerine bir kızın uğradığını hemen anlamışlar. Seslenmişler, kız çılınca, onu kardeşliğe kabul edip yanlarında alıkoymuşlar, ona her bakımdan kendileriyle eşitlik vermişler... Biliyor musun bu masalı?

- Biliyorum.

- Yaşamak hoş şey, değil mi? Hayatı seviyor musun sen? Ordinov:

- Seviyorum, diye karşılık verdi. Çok uzun yaşamak isterdim. Katerina, düşünceli bir tavırla:

- Bilmek ki, dedi, ben ölmek de isterdim ama... Evet yaşacak, sevmek, insanları sevmek hoş bir şey. Ama bak, gene kâğıt gibi bembeyaz oldun!..

~ Başım dönüyor da...

~ Dur, ben sana kendi yatağımı getireyim, başka bir yastık da

21veririm. Yatağı şuraya sereyim. Uyur, düşünde beni görürsen; hastalığın geçer. Bizim kocakarı da hasta...

Katerina hem konuşuyor, hem yatağı hazırlıyor, arada bir başı-nı arkaya çevirip omzunun üstünden gülümseyerek Ordinov3 a bakıyordu.

Sandığı geriye çekerek:

- Ne çok kitabın var! dedi.

Genç adama yaklaştı, sağ eliyle kolundan tutarak hazırladığı yatağın yanına götürdü, yatırıp üstünü yorganla örttü. Düşünceli bir tavırla başını sallayarak:

- Kitap insanı bozarmış derler, dedi. Kitap okumayı pek mi seviyorsun?

- Seviyorum.

Düş mü gördüğünü, yoksa uyanık mı olduğunu bir türlü kestiremeyen Ordinov, kendisini uyumadığına inandırabilmek için, Kate-rina'nın elini daha hızlı sıkı.

- Efendimin pek çok kitabı var, ama ne kitabı bilmiyorum, onun dediğine bakılırsa, hep din kitaplarıymış. Her zaman okur bana. Sana gösteririm, o okuduklarının ne olduğunu bana anlatırsın.

Ordinov, gözlerini kadından ayırmadan:

- Anlat, daha anlat... diye fısıldadı. Katerina, kısa bir sessizlikten sonra:

- İbadeti sever misin? diye sordu. Ben korkuyorum, biliyor musun, hep korkuyorum...

Sözünü bitirmeden sustu, bir şey düşünüyor gibiydi. Ordinov, onun elini alarak dudaklarına götürdü.

- Ama niye elimi öpüyorsun? (Yanakları hafifçe pembeleşti). Sonra gülerek iki elini birden uzattı:

- Peki, öp öyleyse, dedi elinin birini kurtararak, genç adamın sıcak alnına dokundu. Sonra dağılmış saçlarını düzelterip yatıştırmaya başladı. Yüzü gittikçe kızarıyordu. Yatağın yanında yere oturdu, yanağını Ordinomun yanağına dayadı, ılık soluğu genç adamın yüzünde geziniyordu. Ordinov, birdenbire Katerina'nın gözlerinden sıcak gözyaşlarının döküldüğünü hissetti. Damlalar erimiş kurşun gibi, Ordinomun yanaklarına dökülüyordu. Gitgide halsizleşiyordu,

22

tık elini kaldırmaya bile gücü yetmiyordu. Tam o sırada kapı vuruldu sürgünün sesi duyuldu. Ordinov, hayal meyal, ihtiyar ev sahibinin kendi bölümüne geçtiğini duydu. Bunun üzerine Katerina'nın kalkıp, acele etmeden kitaplarını topladığını, ayrılırken ona doğru eğilerek istavroz çıkardığını gördü; gözlerini yumdu. Birdenbire, uzun, sıcak bir öpücük ateş gibi yanan dudaklarını yaktı, kalbine sanki bir bıçak saplandı.

Duyulur duyulmaz bir sesle inledi, kendini kaybetti. Bundan sonra garip bir âleme daldı.

Zaman zaman dalgınlığından kurtulmaya başlarken, aklına ilk gelen şey, garip, umutsuz bir mücadele ve ıstırapla dolu bir karabasan içinde yaşamaya zorunlu oluşu idi. Dehşet duyuyor, onu ezen uğursuz kaderine karşı koymak istiyordu. Fakat mücadeleye hazırlandığı en heyecanlı, en kızgın anında meçhul bir kuvvet onu yine yıkıyordu. O zaman yeniden kendini kaybettiğini hissediyor, bir keder ve umutsuzluk çığlığıyla önünde açılan dipsiz uçuruma atıldığını gayet açık olarak görüyordu.

Zaman zaman her şeyi unutturan, nisanın canlılığını arttıran, geçmişi dahi iyi anımsatan ve hali neşeyle, zaferle dolduran tatlı mutluluk anları parıldayarak önünden geçiyordu. Uyanık olduğu halde meçhul geleceğine ait düşler görüyordu. O sıralar içinden taşan coşkunluğu çığlıklar atarak boşaltmak istiyor, izlenimlerinin baskısı karşısında vücudunun güçsüzlüğünü hissediyordu. O anda hayatının akışı kesiliveriyor, bir süre sonra da bütün varlığının yeniden hayata kavuşmasına sevinmeye başlıyordu. Arada bir, yine uykuya dalıyordu, bu sefer de son günlerde başından geçenler, karmakarışık bir halde kafasına doluyordu. Fakat bu hayaller ona son derece garip ve gizemli görünüyordu. Bazen de hastalığını filan unutuveriyor, niçin eski evde, eski ev sahibesinin yanında olmadığına şaşıyordu. Sobanın sönmek üzere olan ateşinin zayıf, titrek ışığı neden odasının karanlık köşelerini aydınlatmıyordu? Neden, büsbütün sönmek üzere beklerken ellerini alışkanlıkla ateşe doğru uzatan ihtiyar bir kadın, okumaktan aklını bozduğunu sandığı acayip kiracısını şaşkın-hkla süzerek bir şeyler mırıldanmıyordu? Çok geçmeden başka bir eve taşındığını anımsıyor, ama bunu nasıl ve niçin yaptığını bilmiyordu. Kalbi, kesilmeyen taşlan bir özleyiş içinde duracak gibi olu-

23

1

yordu. Neyi özlediğim, onu çağıranın, acı verenin, içini tutuştura. rak kanını kavuranın kim olduğunu da bilmiyor, anımsamıyordu Sık sık, elleriyle özlemini çektiği bir gölgeyi yakalamaya çalışıy0r yatağının çevresinde hafif adım sesleri, birisinin müzik gibi tatlı, iç. ten fısıldamalarını duyuyordu. Ilık, kesik bir soluk yüzünde dolaşıyor, duyduğu aşkla bütün varlığı ürperiyordu. Sıcak gözyaşları alev alev yanan yanaklarını kavuruyordu. Sonra birdenbire uzun, emer gibi tatlı bir öpücüğün dudaklarına konduğunu duyuyordu. O zaman derin bir ıstırap içinde, bütün dünyanın onunla birlikte yüzyıllar sürecektir bir ölüme sürüklendiğini, bin yıllık bir gecenin her yanı kapladığını hissediyordu.

Arada bir, kaygısız bir huzur ve mutluluk içinde geçirdiği ilk çocukluk yıllarını yaşıyordu. Bazen akasyaların çevrelediği küçük evinin önünde gür, yeşil çimenler arasında oynuyor, bazen suları üzerine evin aksettiği, kıyıları ufukta kaybolan billur gölün kenarında saatlerce oturarak dalgaların seslerini dinliyordu. Çevresinde ona renkli, güzel düşler getiren kanat çırpışları duyuyor, yatağının üzerine eğilerek onu kutsayıp öpen ve uzun gecelerde başında ninni söyleyen annesini görür gibi oluyordu.

Fakat, birdenbire, hayalleri arasına korkunç bir yaratık karışarak, içine, hiç de çocukça olmayan bir korku sokuyor, huzurunu kaçırmaya, hayatına keder ve gözyaşlarının zehrini ağır ağır akıtmaya başlıyordu. Meçhul ihtiyarın, hayatına karışarak geleceğine egemen olacağını hissediyor, bakışlarını ondan ayırmadan titriyordu. Şimdi sinsi ihtiyar, onu adım adım izliyordu. Korunun yeşilliği arasından kafasını çıkarmış alayla sırtıyor, çocuğun elindeki oyuncak bebeği çirkin bir ucube haline getirerek pis pis gülüyordu. Haşarı okul arkadaşlarını kışkırtan, gramer dersinde kitabın sayfaları arasından alayla gülen hep o, hep o ihtiyardı. Uyurken gene o pis adam yatağının başucuna dikilerek çocuğun çevresinde uçuşan altın veya mavi yakut kanatlı perileri dağıtıyordu. Zavallı annesini yanından uzaklaştırıyor, ona çok güzel, fakat bir çocuk için anlaşılması güç bir masal anlatmaya başlıyordu. Bu masal, çocuğu dehşetle ürpertiyor, onda çocukça

olmayan heyecanlar, tutkular uyandırıyor. Fakat insafsız ihtiyar, ağlamasına, yalvarmasına kulak asmadan onu sersemletip

24

h vütcüye kadar masalı kesmiyordu. Yıllar geçiyor, nihayet küçük çocuk büyük adam olarak uyanıyordu... Halini düşünmeye başlıyor, koca dünyada bir başına, el evlerinde, çevresi gizemli, kuşkulu insanlarla, düşmanlarıyla çevrili olarak yaşadığı aklına geliyordu. Herkese ne kadar yabancı olduğunu düşünüyordu. Düşmanları, odanın karanlık köşelerinde toplanarak jaralarında fışıldıyor, ocağın önünde kemikli ellerini ısıtıp kendisini bu adamlara gösteren kocakarıyla işaretliyorlardı. Birdenbire telaşa, kaygıya kapılıyor, bu adamların kim olduklarını, burada ne aradıklarını, kendisinin de bu odada ne işi olduğunu anlamaya çalışıyordu. Sonra evdeki kiracıların ve ev sahiplerinin ne biçim insanlar olduğunu öğrenmeden bilinmeyen bir gücün etkisi altında bu batakhaneye sürüklendiğini anlıyordu.

İçini türlü türlü kuşkular kemiriyordu. O zaman yeniden fısıltı halinde söylenen uzun bir masal kulağına gelmeye başladı. Masalı, sanki kendi kendine anlatıyormuş gibi, sönmeye yüz tutmuş ateşin başında oturan ak saçlı bir kocakarı başını üzgün üzgün sallayarak mırıldanıyordu. Gene korku sarıyordu onu. Masal, gözünün önünde birtakım yüzler, şekiller halinde canlanıyordu. Çocukluğunun belli belirsiz düşlerinden başlayarak bütün düşünceleri, hayalleri yaşadığı ve kitaplarda okuyup çoktan unuttuğu her şey gözünün önündeydi. Çok geçmeden hayalleri maddi varlık halini alıyor, uçsuz bucaksız büyüyerek onu her yandan sarıyordu.

Gözünün önünde görkem içinde, büyümlü bahçeler beliriyor, koskoca şehirler kurulup yıkılıyordu, tıka basa dolu mezarlıklardan çıkan ölümler yeniden hayata kavuşuyorlardı. Büyük kabileler, uluslar doğuyor, genişliyor, ölüyordu... O ise bu garip, başı sonu olmayan, içinden çıkılmaz evrende bir toz tanesi halinde uçuşup duruyor, çevresini saran alabildiğine genişlik ve özgürlükten ölesiye bu-nahıyordu. Nasıl öldüğünü, bir daha dirilmemek üzere sonsuza kadar nasıl toz toprak haline geldiğini duyuyor, kaçıp kurtulmak istiyor, fakat bütün evrende onu barındıracak tek bir köşe bulamıyordu. Sonunda, derin bir acı duyarak kendini zorladı, bağırırdı ve uyan-

Buz gibi soğuk terler içinde uyanmıştı. Çevrede ölü sessizliği iğ gece epey ilerlemişti. Uyandığı halde, Ordınov" a harika ma-

25

dı.

sal hâlâ devam ediyormuş gibi geliyordu. Kısık bir ses, sanki onun da bildiği bir şeyi uzun uzun anlatıyordu. Anlatan, zindan gibi ormanlardan, haydutlardan, yaman bir delikanlıdan, belki de bizzat Stenka Razin'den,1 hovarda balıkçılarından, güzel bir kızdan ve Vol-ga-anadan sözediyordu. Hayal miydi?.. Yoksa Ordınov bunları gerçekten mi duyuyordu? Gözleri açık olarak, sanki donmuş gibi, hiç kıpırdamadan, tam bir saat yattı.

Sonra yavaş yavaş doğruldu; sevinçle hastalığının onu kuvvetten düşürmediğini hissetti. Bunalım geçmiş, gerçek hayata dönmüştü. Ordınov üstündeki elbisenin Katerina ile konuştuğu sabahki elbise olduğunun farkına vardı, öyleyse kadının ondan ayrıldığı sabahtan beri çok zaman geçmemişti. Niçin yaptığını pek iyi bilmeden, tahta bölmenin yukarısında kimbilir neden çakılmış iri bir çiviye yakaladı, bütün ağırlığını vererek kendini odaya, ışık sızan tahta aralığa doğru çekti. Gözünü deliğe yapıştırdı, heyecandan soluğu tutularak içeriye seyretmeye başladı.

Ev sahibinin odasının bir köşesinde bir yatak görünüyordu, yatağın önünde halıyla örtülü, üzerinde bir yığın kitap duran bir masa vardı. Kitaplar eski zaman işi, kocaman ciltlerdi. Şekillerinden, din kitabını andırıyorlardı. Köşede, Ordınov'un odasındaki gibi, eski bir ikona vardı, ikonanın önünde kandil yanıyordu. Yatakta, sararmış yüzüyle, çektiği ıstıraptan bitkin bir halde, ihtiyar Murin yatıyordu. Hastanın kürklü bir battaniyeyle örtülmüş dizleri üstünde açık bir kitap vardı. Karyolasının yanındaki sedirde Katerina yatıyordu, başını ihtiyarın omuzuna yaslamış, kolunu göğsüne bırakmıştı. Çocukça bir hayret ve dikkatle dolu olan bakışını ihtiyarın yüzüne dikmiş, dinlediklerinin, onda uyandırdığı, bitmek bilmeyen bir merak ve heyecanla kendinden geçmişti. Masalı anlatanın sesi zaman zaman yükseliyor, solgun yüzü canlanıyordu, kaşlarını çatıyor, gözleri parlamaya başlıyordu adeta. Bunun üzerine Murin'in yüzünde gülümseyişe benzer bir hal beliriyor, Katerina da yavaşça gülüyordu. Arada bir gözlerinde yaşlar parlamaya başlıyordu. O zaman ihtiyar, çocuğuymuş gibi, şefkatle onun başını okşuyor, kadın, kar

1) On sekizinci yüzyılda Volga ve çevresini haraca kesen eşkiye. 26

beyaz, çıplak koluyla onu daha kuvvetle sarıyor, göğsüne daha içten sokuluyordu.

Ordınov, bunları seyrederken, zaman zaman, hala düş gordu-"ü " sanıyordu. Heyecanlanmış, sakaldan zonklamaya başlamıştı. C^vi bırakarak yataktan kalktı, bütün kanını birdenbire yakıp tutuşturan arzusun niteliğini kendi de anlamadan uykuda gezenler gibi sendeleye sendeleye ev sahibinin kapışma yaklaştı, var kuvvetiy-le'itti. Paslı kilit koptu, Ordınov bir anda kendini ey sahibinin yatak odasının ortasında buldu. Katerina' nın birdenbire silkinip toparlandığını, ihtiyarın gözlerinin çatılmış kaşları altında nasıl öfkeyle parladığını, yüzünün kızgınlıktan nasıl değiştiğini hemen fark etti.

İhtiyarın, bakışlarını ondan ayırmadan titreyen eliyle duvara asılı tüfeğini acele acele aradığını, bulunca da silahı doğruca göğsüne çevirdiğini de gördü... Silah patladı, arkasından, vahşi, insan sesine benzemeyen bir haykırış duyuldu. Duman dağılınca Ordınov korkunç bir görünüm karşısında donakaldı. Bütün vücuduyla titreyerek, ihtiyarın üzerine eğildi. Murin yerde yatıyor, kasılmalar içinde kıvranıyordu, yüzü ıstırapla buruşmuş, çarpılan ağzında köpükler belirmişti. Ordınov, zavallının müthiş bir sar 'a nöbetine tutulduğunu anladı. Katerina ile birlikte yardımına koştu...

Gece merak, kaygı içinde geçti. Ordınov ertesi sabah, halsizliğine ve bir türlü geçmeyen ateşine karşın, erkenden sokağa çıktı. Avluda tekrar evin kapıcısıyla karşılaştı. Bu defa Tatar onu uzaktan görür görmez, kasketini çıkarmış, merakla yüzüne bakmaya başlamıştı. Sonra birden toparlanarak, süpürgeye sarıldı, işine devam etti. Bir yandan da yan gözle, yaklaşan Ordıflov'u kolluyordu.

Ordınov ona:

- Bu gece bir şey duymadın mı? diye sordu.
- Duydum ya!..
- Kimdir, neyin nesidir bu adam?..
- Evi tutan sensin, bilmen gerek, benim neyime... Ordınov, sinir bunalımına tutulmuş gibi hırçınlaşarak:
- Konuşacak mısın artık be herif! diye bağırdı.
- Ben ne yaptım ki? Kabahat senin, bütün kiracıları korkut-

kattaki sağır tabutçu duymuş, karısı da sağırdır, o da

27

•duymuş. (kadar uzakta oldukları halde öbür avludakiler de duymuşlar. Ktakola gideceğim. Ordıibv:

- Bei de oraya gideceğim, diye karşılık verdi, kapıya yürüdü.
- Ser bilirsin, odayı sen kendin tuttun... Bey az dur, bey!.. Ordınov başını geriye çevirdi, kapıcı nezaket olsun diye elini

kasketine {oturdu.

- Kankola gidersen, ben de mal sahibine giderim.
- Ne Jacak?..
- Çık oradan, en iyisi o.

Ordınov tekrar yürüdü. ~ Be, dur azıcık, dur! Kapıcıyı eli yine kasketine gitti, sırtarak:

- Bani bak bey, tutuver öfkeni, dedi. Allah'ın fakirinden ne istiyorsun? Günahtır. Allah'ın da gücüne gider, anladsın mı?..

- Peki peki. Al şunu da söyle bakalım: Kimmiş bu adam?..

- Adain mı?

- Evet

- Ben tmnu parasız da söylerim.

Kapıya yine süpürgeyi alıp bir iki kere salladı, sonra bırakıp dikkat ve ciddiyetle Ordınov'a baktı.

- iyi tir beysin ama, adamın iyisiyle oturmak istemiyorsan orasını sen bilirsin. Benden o kadar.

Tatar sözünü bitirdikten sonra, Ordınov'a daha anlamlı bir bakışla baktı, 5anki öfkelenmiş gibi tekrar süpürgeye sarıldı. Sonra önemli bu- işi bitiren bir adam tavrıyla ve gizemli bir halde Ordınov'a yaklaştı, anlamı pek açık olan bir el hareketi yaptı.

- Böyledir o...

„- - Ne demekmiş o?..

- Kafadan sakattır.

- Nee?..

- Uçtu ya, uçtu onun akli! ..

Kapıcı bunu gizemli bir sesle yineledikten sonra devam etti:

28

- Hastadır o... Mavnası vardı; bir, iki, üç mavnası... Volga üzerinde çalıştırıyordu. Ben de Volga'danım.

Fabrikası da vardı ama, yandı, adam da oynattı.

- Deli mi yani? Tatar, tane tane:

- Yok... yok, dedi. Deli değil, akıllı adamdır. Her şeyi bilir, çok kitap okudu, okudu, okudu, sonra da gaipen haber vermeye başladı. Efendime söyleyeyim, biri gelir, iki ruble verir, kimi üç, kimi de kırk ruble verir.

İstemezsen baktırmazsın tabii... O kitabına bakar, her şeyi görür, hepsini olduğu gibi söyler, söyler ama parayı peşin alır, parasız dünyada bakmaz.

Murin'in ticaretiyle içten ilgilenen Ordınov hazla güldü.

- Yani, büyü yapıp fala mı bakıyor? Kapıa:

- Himm... diye mırıldandı, hızlı hızlı başını salladı. Gerçeği söylüyor, boyuna Allah'a dua ediyor, çok çok dua ediyor. Bazen de onu iyi saatte olsunlar yokluyor.

Tatar, deminki anlamlı işareti yineledi.

Igen biraz da yılışan tavrıyla:

- Öğütlerinize uyarak, birçok basit kimselerle ahabplığı kestim, bazı kaba alışkanlıklarımın vazgeçtim, diye söze başladı. Bo« zamanlarımda hemen hemen daima evde oturuyorum, akşamları da elime geçirdiğim yararlı bir kitabı okuyorum. Biricik emelim Va-siliy Mihayloviç, vatanıma elimden geldiği kadar yararlı olabilmek.

- Sizi her zaman çok soylu ve mert bir adam olarak tanıdım Yaroslav İlyiç.

- Eksik olmayın genç dostum. Zaten siz her zaman yüreğune su serler, içimi ferahlatırsınız.

Yaroslav İlyiç, Ordınov" un elini hararetle sıktı. Heyecanı biraz yatıştıktan sonra:

- İçmiyorsunuz, dedi.

- Rahatsızım, dokunur.

- Rahatsız mısınız? Ne diyorsunuz!.. Ne zamandan beri, nasıl hastalandınız? Arzu ederseniz size... Şey, hangi doktor bakıyor size? Arzu ederseniz, hemen bizim özel doktorumuza haber vereyim. Bizzat kendim koşarım. Üstüne yok, yaman bir doktordur!..

Yaroslav İlyiç şapkasına sarıldı.

- Çok teşekkür ederim. Ne tedavi ile uğraşırını, ne de doktorlardan hoşlanırım...

- Aman efendim, o nasıl söz? (Yaroslav İlyiç, adeta yalvara-rak) Bulunmaz bir doktordur! diye devam etti.

Bakın size geçen gün ne olduğunu anlatayım aziz Vasiliy Mihayloviç. Birkaç gün önce zavallı bir çilingir geldi. "Elime alet battı, icabına bakın!" diye... Semyon Parfnutyiç, biçarenin kangren olmak tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu görünce iltihaplanmış organı keserek adamcağızı kurtardı. Hem de yanımda yaptı. Fakat bunu öyle asilâ... Şey, yan1 öyle mükemmel bir şekilde yaptı ki, doğrusu, insancıl ıstıraba karşı duyulan merhamet olmasa, pekâlâ meraklı bir şey gibi zevkle seyredilebilir. Peki, ama siz nerde ve zaman hastalandınız canım?

- Taşınırken... Yeni kalktım.

- Henüz iyileşmemişsiniz, sokağa çıkmamalıydınız. Demek o evde değilsiniz artık. Neden ayrıldınız?

- Ev sahibem Petersburg'dan gitti de...

32

_ Domna Savişna mı? Ne diyorsunuz! Ne iyi, ne soylu kadındı

i Biliyor musunuz, ona karşı sanki öz annemmiş gibi saygım var-

A Bu hayattan payını almış varlıktan, atalarımızın zamanından kal-

a ilahi bir nur saçılıyordu. Ona baktıkça, insanın gözünün önünde

saçları ağarmış, görkemli geçmişiniz canlanıyordu. Yani bunda

şey... Şey, Şairane bir şey var!..

Yaroslav İlyiç, büsbütün şaşırarak sözünü bitirdi ve kulaklarına kadar kızardı.

- Evet, iyi bir kadındı.

- Peki, şimdi nereye taşındığınızı öğrenebilir miyim?

- Buraya yalan, Koşmarov'un evindeyim.

- Tanrım. Vakur bir ihtiyar. Çok iyi dostumdur. Çok soylu bir adamdır.

Yaroslav İlyiç, bir kadeh votka daha ve çubuk istedi.

- Bağımsız bir daire mi tuttunuz?

- Hayır, bir kiracının yanındayım.

- Kimin?.. Belki tanıdığım bir kimsedir.

- Murin adında biri, uzun boylu bir ihtiyar...

- Murin, Murin... Şey, bu, arka avludaki, tabutçunun üstünde oturan değil mi?

- Evet, evet, arka avluda.

- Himm... Rahat mısınız?

- Daha yeni taşındım.

- Himm. Demek istiyorum ki... Şey... Yani siz onlarda tuhaf bir hal görmediniz mi?

- Vallahi...

- Tabii, odanızı beğendiğiniz takdirde, Murin'lerde rahat edeceğinizden eminim. Size bunu bir maksatla söylemiyorum, tabiatınızı biliyorum da... İhtiyar Murin'i nasıl buldunuz?

- Sağlığı bozuk bir adam galiba!..

~ Evet, çok hastadır... Peki siz başka bir şeyin farkına varma-mı? Onunla konuştunuz mu?

~ Pek az, asık suratlı, hırçın bir adam.

~ Himm...

Yaroslav İlyiç, düşünceye daldı. Bir süre sustuktan sonra:

Ev Sahibesi, p; 3

33- Bahtsız bir adamdır, dedi.

- Murin mi?

- Evet. Hem bahtsız, hem de son derece garip ve ilginç bir insan. Fakat sizi sıkıyor muyum bilmem... Bu konuyla ilgilendiğim için başışlayın... Merak ettim de...

- Benim de merakımı uyandırdınız doğrusu. Onun kim olduğunu öğrenmek isterdim. Ne de olsa bir arada oturuyoruz.

- Bu adam için, vaktiyle, çok zenginmiş derler. Belki siz de duymuşsunuzdur, ticaretle uğraşıyordu. Birtakım talihsizlikler yüzünden fakir düşmüş. Bir gün, yüklü birkaç mavnası fırtınaya yakalanarak paramparça olmuş. Yakın ve sevdiği bir akrabasının yönettiği fabrikası da yangın felaketine uğramış, akrabası alevler arasında can vermiş... Üst üste ne acı kayıplar, değil mi efendim? İşte, anlattıklarına göre, Murin o zamandan beri kendini derin bir kedere kaptırmış, akli için kaygı duymaya başlamışlar. Gerçekten, Volga üzerinde mavna işleten başka bir tüccarla tutuştuğu kavgada öyle şeyler yapmış ki, kaçık olduğundan kimsenin kuşkusu kalmamış. Hani artık buna benim de inanacağım geliyor. Tuhaflikları hakkında pek çok şey duydum. Hele bir keresinde, öyle garip, hatta korkunç bir şey olmuş ki, bu kadarına feleğin öfkesine uğramaktan başka bir şey denemez.

Ordinov:

- Ne gibi? diye sordu.

- Anlattıklarına göre, bir delilik anında, eskiden çok sevdiği genç bir tüccarın canına kıymış. Akli başına gelip bunu duyunca, o kadar üzüntüye kapılmış ki, kendini vurmaya başlamış, öyle diyorlar. Sonradan neler olduğunu bilmiyorum, ama işittiğime göre, birkaç yıllık bir kilise cezasına çarptırılmış.1 Aman ne oldunuz Vasiliy Mihay-loviç, sakın, bu patavatsızca ait anlattıklarımıyla sizi yormuş olmayayım?

1) Eski Rusya'da bazı suçlular cezalandırılmak üzere kiliseye teslim edilirlerdi. Kilise, bunlara uzun süre, oruç tutmak, dizüstü saatlerce dua etmek, kiliseye girmekten yasaklamak veya ayinden sonra cemaata işlediği suçları itiraf edip af dilemek gibi cezalar verirdi.

34

- Hayır, hayır kesinlikle... Kilise cezası aldığını söylüyorsunuz, ama, o, bu cezayı yalnız başına çekmiyor galiba.

- Bilmem. Yalnız onun cezalandırıldığını söylemişlerdi. O işe başka birisinin de karışıp karışmadığını bilmiyorum. Zaten ondan sonra olanları duymadım. Bildiğim yalnız... Bildiğim yalnız şu ki... Yani, doğrusu, başka bir bildiğim yok. Ancak demek istiyorum ki, ondaki garip, herkese, her şeye benzemeyen hal, sadece arka arkaya geçirdiği felaketlerden ileri gelmiştir.

- Olabilir, dine karşı ilgisi fazla, softanın biri galiba...

- Sanmam Vasiliy Mihayloviç. Bu adam çok çekmiştir, kalbi temizdir gibi geliyor bana.

- Ama şimdi deli değil, değil mi, iyileşmiştir artık?..

- Tabii canım, tabii, bundan emmim. Yalnız kendisi, demin çok yerinde buyurduğunuz gibi, sön derece garip, dindar bir adam. Çok akıllıdır, gayet serbest olarak, cesaretle ve hatta kurnazlıkla konuşur. Geçirdiği fırtınalı hayatın izleri yüzünden okunur. İlginç ve çok okumuş bir adam.

- Okudukları hep din kitapları galiba?..

- Evet, kendisini tasavvufa vermiştir.

- Nasıl?

- Mutasavvıftır. Ama bunu size gizli olarak söylüyorum. Bir sır daha söyleyeceğim size. Onu bir aralık gözetim altında tuttular... Bu adamın kendisine gelenler üzerinde dehşetli etkisi vardır.

- Ne gibi?

- Belki inanmazsınız ama, bakın, size bir olay anlatayım. Başka bir mahallede oturduğu sırada bir gün, eşraftan Aleksandr İgnat-yeviç adında kerli ferli, herkesçe tanınmış, sayılmış bir adam yanında bir teğmenle ona geliyor. Teğmen sadece merak ettiği için gelmiş. Murin onları kabul ediyor, dik dik yüzlerine bakmaya başlıyor. Meşgul olmak istediği kimselere daima çok dikkatle bakarmış, aksi halde gelenleri, hem de anlattıklarına göre, oldukça kaba bir tarzda gerisin geriye yollarmış. Gelenlere: "Ne istiyorsunuz beyler?" diye soruyor. Aleksandr İgnatyeviç de: "Söylememize ne gerek var, diyor, yeteneğiniz size bunun yanıtını bulduracaktır!" Murin: "Peki, benimle şu odaya geçin lütfen." diyerek önce kendisine gereksinim 35duyanı çağırıyor. Bundan sonra olanları Aleksandr İgnatyeviç anlat mamış ama, odadan çıktığı zaman yüzü kireç gibi, bembeyazmış Aynı şey yüksek ailelerden birine mensup bir kadının da başına gel-miş. Murin'in odasından beti benzi uçmuş, gözleri yaşlı olarak, adamın kehanetine, konuşmasına hayran bir halde çıkmış.

- Tuhaf şey. Fakat şimdi böyle işlerle uğraşmıyor galiba?..

- Yasak edildi. Birkaç garip olay oldu da. Yüksek bir ailenin tek çocuğu, genç bir süvari teğmeni, ihtiyara bakarken gülümsemiş. O da kızmış: "Niye gülüyorsun, demiş. Üç gün sonra sen de böyle olacaksın..." Murin, ölülere yapıldığı gibi, ellerini göğsünde çapraz-lamış.

- Sonra?

- Vallahi, inanmak istemiyorum ama, dediklerine bakılırsa, kehaneti doğru çıkmış. Onda gizli bir kuvvet var Vasiliy Mihaylo-viç... Saf saf anlattığım bu şeylere gülümsüyorsunuz. Bilgice benden çok ilerde olduğunuzu

biliyorum ama, yine de ona inanmamak elimden gelmiyor. Bizzat Puşkin, eserlerinde bu gibi şeylerden söz ediyor.

- Hımm!.. Karşı çıkacak değilim. Galiba demin Murin'in yalnız oturmadığını söylemişsiniz.

- Pek bilmiyorum... Yanında kızı var sanıyorum.

- Kızı mı?..

- Öyle galiba... Kızı mı, karısı mı, bir,kadınla birlikte oturuyorlar. Bir kere görmüştüm ama, pek dikkat etmedim.

- Ya!.. Tuhaf şey...

Genç adam düşünceye, Yaroslav İlyiç de onu tatlı tatlı seyre daldı. Eski bir dostuyla görüşmenin ve ona oldukça düzgün bir tarzda pek meraklı şeyler anlatmanın derin hazzı içindeydi. Çubuğunu çekerek gözlerini Vasiliy Mihayloviç'den ayırmadan oturuyordu. Birdenbire yerinden fırladı, telaşlandı:

- Aman, tam bir saat geçmiş, bütününüle unuttum. Aziz Vasiliy Mihayloviç, bizi karşılaştıran güzel rastlantıya pek çok teşekkür borçluyum, fakat -kusuruma bakmayın- gitmek zorundayım. Bilim yuvanızda sizi ziyaret etmeme izin verir misiniz?..

- Rica ederim, çok memnun olurum. Vakit buldukça ben de

36

ziyaretinize geleceğini.

••,!,••

Sahi mi söylüyorsunuz... Onur verirsiniz etendim. Beni ne

derece sevindirdiğinizi bilemezsiniz.

Lokantadan çıkınca, karşıdan uçar gibi gelen Sergeyev'ı gördüler Sergeyev, Yaroslav İlyiç'e telaşla, Vilyam Emelyanoviç'in arabayla geldiğini haber verdi. Gerçekten caddede, iki süratli atın koşulu olduğu bir fayton görüldü. Atlardan, hele yedekte1 olanı pek güzeldi. Yaroslav İlyiç, en iyi dostunun elini, mengeneye kısıtırır gibi sıktı, elini şapkasına götürerek onu selamladıktan sonra hızla yaklaşan arabaya doğru yürüdü. Giderken bir iki kere dönerek Or-dinov'u başıyla selamladı.

Ordinov, kendini son derece yorgun ve halsiz hissediyor, ayaklarını güçlkle sürüyordu. Evi güç halle bulabildi. Kapıda, onu yine Tatar kapıcı karşıladı. Ordinomla Yaroslav İlyiç'in vedalaşmalarını uzaktan gayet dikkatle takip etmişti. Ordinov'a, yanına çağırır gibi işaretler yapıyordu. Fakat genç adam aldırmadan geçti. Dairesinin kapısında, Murin'den çıkan kısa boylu, ak saçlı, yere bakarak yürüyen bir adamla göğüs göğüse geldi.

Adam bir mantar esnekliğiyle geriye sıçrayarak:

- Tövbe, tövbe Yarabbim!.. diye mırıldandı.

- Bir yerinizi mi incittim?

- Hayır efendim... Eksik olmayın. Aman Yarabbim!..

Sessiz ihtiyarcık oflayarak, inleyerek, öğüde benzer bir şeyler mırıldanarak sakına sakına aşağıya indi. Bu, demin kapıcının pek korktuğu mal sahibiydi. Ordinov, ancak o anda, adamı taşıdığının »k günü Murin'in dairesinde gördüğünü anımsadı.

Sarsıldığını, sinirlerinin bozuk ve son derece gergin bir halde olduğunu hissediyordu, duygularına aldırnamaya karar verdi. Yavaş yavaş üzerine tuhaf bir ağırlık çöktü. İçi eziliyordu. Kalbi, san-' uze"nde bir yara varmış gibi sızlıyor, dökemediği gözyaşları yü-zunden boğulacak gibi oluyordu.

Katerina'nın yaptığı yatağa uzanarak, öte yana kulak verdi. İki oluk duyuyordu. Biri ağır, hastalıklı, kesik kesik çıkıyordu, öbürü

1) Rusya'da çift atlı arabalardan ikinci at yedekte giderdi.

37yavaş, düzensiz ve o da heyecanlı bir soluktu. Sanki orada aynı tutkuyla, aynı amaç için çarpan tek bir kalp vardı. Ordinov, zaman zaman Katerina'run elbise hışırtısını, yavaş, yumuşak adım seslerini duyuyor! Bu kadar hafif sesler bile kalbinde dayanılmaz ama yine de tatlı sızılar uyandırıyor. Az sonra kulağına hıçkırıklar, heyecanlı bir iç çekiş ve tekrar dua sesleri geldi. Katerina'nın yine ikonanın karşısında diz çöktüğünü, sonsuz bir keder içinde kendinden geçerek ellerini oğuşturup durduğunu görür gibiydi. Kimdi bu kadın? Kimin için dua ediyordu? Hangi çaresiz tutku yüzünden bütün huzurunu kaybetmişti? Bu kalbten, bitmek bilmeyen bir keder ve yakıcı gözyaşları halinde boşalan umutsuzluğun nedeni neydi?

Ordinov, Katerina'yla konuşmasını anımsamaya başladı. Kadının bütün sözlerini tatlı bir müzik gibi yeniden kulaklarında duyuyor, aklına gelen her sözü, onu bir kat daha heyecanlandırıyordu. Bir an bütün bunları sadece bir düştan ibaret sandı. Fakat hemen ardından, hayalinde kadının sıcak soluğu ve öpücüğü canlandı, bütün varlığını tatlı bir özlem sızısı kapladı. Gözlerini kapayarak daldı. Bir yerde saat çaldı. Vakit hayli geçti, ortalık kararıyordu.

Ordinov5 un gözlerinin önünde Katerina'nın, üzerine eğilmiş hayali belirdi. Gözleri, sıcak bir yaz öğlesindeki gök kadar maviydi. İçlerinde yaşlar parlıyor, Ordinov1 a temiz bir sevinçle dolu olarak bakıyorlardı.

Yüzünden derin bir huzur okunuyor, gülümseyişi mutluluk dağıtıyordu. Başını omuzuna bırakışmda öyle bir

yakınlık, öyle çocukça bir teslimiyet vardı ki, Ordinov'un sevinçten halsizleşen göğsünden bir inilti koptu.

Kadın ona bir şey söylemek istiyor, tatlı bir sesle sanki birtakım sırları açıklıyordu. Ordinov, kadının solu-

ğuyula ısınmış, elektriklenmiş havayı hırsıyla içine çekiyordu. Genç adam, kollarını özlemle uzattı, içini çekerek gözlerini açtı.

Katerina karşısındaydı, üzerine eğilmiş, sanki bir şeyden korkmuş gibi uçuk benzi, yaşlı gözleriyle tir tir titriyordu. Ordinov* a bir şeyler söylüyor, yarı çıplak kollarını ona doğru uzatarak adeta yalva-ıyordu.

Ordinov onu kollarının arasına aldı, göğsüne çekti, kadın ürpermeler içinde kucağına düştü.

38

İKİNCİ BÖLÜM

- Ne oldun? Neyin var?

Tamamıyla kendine gelen, fakat kadım hâlâ kolları arasında ' hızla sıkın Ordinov:

- Neyin var Katerina, neyin var sevgilim? diye soruyordu.

Katerina kızarmış yüzünü genç adamın göğsüne saklamış, gözlerini yere indirerek sessizce ağlıyordu. Uzun zaman konuşmadı, korku içinde titriyordu. Sonra duyulur duyulmaz bir sesle, tıkanarak ve adeta kelimeleri yutarak:

- Bilmiyorum, dedi. Buraya nasıl geldiğimi hiç anımsamıyorum...

Sözünü bitirince artan heyecanıyla erkeğe daha sıkı sokuldu, taşlan bir duyguyla omuzunu, kollarını, göğsünü öpmeye başladı. Sonra bütün umutları kaybolmuş bir insanın bitkinliğiyle yüzünü elleriyle kapayarak dizüstü düştü, başını Ordinov'un dizlerine bıraktı. Ordinov üzüntü içinde, sabırsızlıkla onu kaldırıp yanına oturttuğu zaman Katerina'nın yüzü utanç aleviyle yanıyor, yaşla dolu gözleri af diliyordu. Dudaklarındaki zorlama gülümseyi karşı konulmaz duygularını gizlemeye çalışıyordu. Genç adamı güvensizlikle kendinden itiyor, yüzüne bakmıyor, merak dolu sorularına başını eğerek, ürkek, fısıltılı bir sesle yanıt veriyordu.

Ordinov:

Belki korkulu bir düş gördün, dedi. Gözüne bir şeyler göründü belki... Göründü, değil mi? Yoksa O mu korkuttu seni? Ken-duu bilmeden sayıklayıp duruyor. Belki de duymaman gereken bazı Şeyler söyledi? Bir şey mi işittin, söyle Katerina.

Heyecanını güçlölkle yenen Katerina:

~ Hayır, uyumuyordum, diye karşılık verdi. Uykum yoktu. O

39da sessizce yatıyordu, beni bir kere çağırdı, o kadar. Yanına g« seslendim, korktum çünkü, ama uyandı, duymadı. Hastalığı çok ağır, Tanrı yardımcısı olsun! Bir aralık içim öyle sıkıldı, öyle sıkıldı ki... Ama hep dua ettim, hep dua ettim. Sonra birden, bir tuhaf oldum, bir hal geldi bana.

- Yapma Katerina, yapma hayatım! Dün korktun da ondan.

- Yoo, dün korkmadım ben.

- Başka zamanlar da sana böyle haller geliyor mu?

- Evet geliyor.

Kadın yine titreyerek çocuk gibi ona sokulmaya başladı. Hıçkırıklarla kesilen bir sesle:

- Bir şey söyleyeceğim, dedi. Sana boşuna gelmedim, yalnızlığın acısı bana durup dururken gelmedi.

Genç adamın ellerini şükranla sıkarak devam etti.

- Başkasının kederi için gözyaşı dökme canım! Kara gün için sakla bunları. Yalnız kalacağın, kimsesizlik acılarını tadacağın zamana sakla. Söyle bakayım, sevgilin var mıydı?

- Hayır, senden önce yoktu...

- Benden önce mi? Beni sevgilin mi sayıyorsun?..

Katerina, birden hayret dolu bakışını genç adamın yüzüne çevirdi, bir şey söyleyecek gibi oldu, fakat ses çıkarmadı, başını eğdi. Yüzü alev alev yanıyordu. Gözleri, uçlarında unutulmuş gibi duran yaşlı kirpikleri arasından birdenbire parladı, dudaklarında bir sorunun titrettiği belliydi. Hem utangaç, hem kurnaz bir tavırla bir iki kere erkeğin yüzüne baktı, sonra tekrar başını eğdi.

- Hayır, ilk sevgilin olamam ben, dedi, olamam, olamam... Katerina bu sözleri başını sallayarak dalgın

dalgın yineledi. Hafif bir gülümsemeyle yüzü yeniden canlandı. Sonra gülerek:

- Hayır canım, senin sevgilin olamam ben, diye yineledi ve Ordinov* a baktı. Yüzünü birdenbire dayanılmaz bir hüznle kapladı, her halinden keder taşıyordu. Bunların etkisi o derece kuvvetliydi ki, kederinin nedenini bilmediği halde, Ordinov, sonsuz bir merhamet ve onun kadar ıstırap duyarak Katerina'yı sessizce seyrediyordu. Kadın, onun ellerini elleri arasına almış, hıçkırıklarını tutmaya çalışarak:

40

- Söylediklerimi iyice dinle hayatım, dedi, dinle beni. Kalbine ir beni şimdi sevdiğin gibi sevmeye. Sen rahat eder, kendini f° . . . bir düşmandan korumuş olursun. Üstelik bir kardeş kaza-O vakit ne zaman istersen yanına gelir, sana bakarım, seni tanımış olmaktan utanmam. Hasta yattığın o iki gün nasıl yanında kaldımsa, beni yine öyle kardeşin bil. Meryem Ana'ya senin için boşuna ağlayıp yalvarmadım. Böyle bir kardeş bulamazsın. Dünyayı karış karış gezsene -kalbin sevgiye özlem doluysa- sana sevgisini benim gibi verebilecek birisine rastlayamazsın. Seni her zaman şimdiki gibi içten seveceğim. Ruhun, dıştan bakınca içi görünecek kadar temiz, nurlu olduğu için, seni ilk bakışta benimsediğim, evimizde dilediğim bir konuk olduğun ve bize gelmede hayır olduğu için seveceğim. Gözlerinden kalbindekilerin hepsini, bütün sevgini

okuyorum. Hayatımı aşkına vermek isterdim, sevdiklerimize kul köle olmaktan tatlı şey mi var? Ama ne çare ki, bu hayat benim değil, başkasına ait, elim kolum bağlı benim! Beni kardeşliğine kabul et, sen de kardeşim ol, yine sıkıldıkça, hastalandıkça beni bağrına bas. Yalnız bunu öyle yap ki, sana utanmadan geleyim, bugünkü gibi, geceleri yanında uzun uzun oturabüeyim. Anladın mı? Kalbine alacak mısın beni? Aklın yattı mı söylediklerime?..

Katerina bir şey daha söylemek istedi, genç adamın yüzüne baktı, elini omuzuna bırakarak halsiz halsiz göğsüne yaslandı. Yanaklarına akşam güneşinin kızılığı vurmuştu. Göğsü kabarıp iniyordu, sesi hıçkırıklar arasında boğuldu.

Ordinov'un gözleri karardı, tıkanıyordu. - Hayatım!... diye fısıldadı. Ruhum...

Ne söylediğinin farkında değildi. İçinde tek bir düşünce, tek bir korku vardı. Hayal sandığı şeyleri soluk almakla bile kaybedive-receği korkusu...

~ Bilmiyorum, söylediklerini anlamıyorum. Aklım başımda y°k, içim eziliyor, Tanrıçam benim!

Genç adamın sesi tekrar kesildi. Katerina ona gitgide daha Çok sokuluyor, daha hararetle sarılıyordu.

Ordinov oturduğu yeren kalkarak, heyecandan bitkin bir halde dizüstü çöktü. Birdenbi-r« hıçkırıklar arasında:

41- Kimsin sen? Kimsin, nerden geldin güzel meleğim? diye bo şandı. Gökten mi inip bana kavuştun? Düş görüyor gibiyim. Gerçekten varolduğuna inanamıyorum. Darılma bana, bırak her şeyi söyleyeyim. Uzun uzun konuşayım. Evet kimsin sen, tatlı ruhum? Kalbimi nasıl keşfettin? Anlat bana. Ne zaman kardeşim oldun? Her şeyi anlat. Bu zamana kadar neredeydin, oturduğun yerin adını söyle, orada sevdiğin, hoşuna giden, özlediğin neler var, havası sıcak mı, göğü berrak mıydı oranın. Sevdiklerin, seni sevenler, ruhunu ilk uyandıran kimlerdi? Küçükken seni sevip nazlandıran bir annen var mıydı, yoksa hayata benim gibi kimsesiz olarak mı geldin? Söyle, her zaman şimdiki gibi miydin? Ne düşler görürdün, geleceğin için neler kuruyordun, hayallerinden gerçek olanlarla, olmayanları, her şeyi, her şeyi anlat. Genç kız, kalbin ilk olarak kimin için sızladı, ne uğruna verdin onu? Ya ben sana onun için, senin için, ne verebilirim, söyle. Kalbini nasıl, neyle kazanayım güzel sevgilim, nurum, kardeşim, söyle!..

Ordinov sustu, başını göğsüne eğdi. Fakat gözlerini kaldırıncı dehşetten buz kesildi, tüylerinin diken diken olduğunu hissetti.

Katerina'nın yüzü kâğıt gibi bembeyazdı. Oturduğu yerde gözlerini havaya dikmiş, dudakları ölü dudakları gibi mosmor kesilmişti. Gözlerinden derin bir ıstırap okunuyordu. Yavaşça kalktı, iki adım attı ve korkunç bir çığlıkla ikonanın önüne yığıldı... Kesik kesik bir şeyler mırıldanıyordu. Bayılmıştı. Korkudan her yanı buz kesilen Ordinov, onu yerden kaldırarak yatağına yatırdı. Şaşkın şaşkın önünde duruyordu. Kadın bir an sonra gözlerini açtı, yatağın içinde doğrulacak gibi oldu, çevreye bakındı, genç adamın elini yakaladı. Onu kendine doğru çekerek, solmuş dudaklarıyla bir şeyler mırıldanmaya çalışıyor, fakat sesi hâlâ çıkmıyordu. Sonunda gözlerinden sel gibi yaşlar boşanmaya başladı, düşen damlalar Ordinov'un buz gibi soğuk elini yakıyordu.

Kadın derin bir ıstırap içinde:

- Fenayım, çok fenayım, dedi. Son saatim yaklaşıyor artık...

Bir şey daha söylemek istedi ama dili ağırlaştığı için beceremedi. Ne söylemek istediğini anlamayan Ordinov3 a umutsuzluk içine»6 bakıyordu. Ordinov ona doğru eğildi, söylediklerini duymaya çalış-

42

t, Nihayet, kadının gayet açık olarak:

- Hastayım... Hasta ettiler, göze geldim, mahvoldum ben, di- ve fısıldadığını işitti.

Ordinov doğrularak dehşet ve şaşkınlıkla kadının yüzüne baktı Bir an için aklından kötü bir düşünce geçti.

Katerina, genç adamın yüzünün nasıl ıstırapla buruştuğunu gördü, devam etti:

- Ya hasta ettiler beni, o kötü adamın işi bu. Odur bana kıvan!.. Ona ruhumu sattım... Niçin annemden söz ettin, niçin? Ne diye bu azaba soktun beni? Allah günahlarım affetsin!..

Katerina sessizce ağlamaya başladı, Ordinov'un kalbini dayanılmaz bir acı kapladı.

Sonra kadın gizemli bir fısıltıyla:

- Diyor ki, O, öldükten sonra gelip günahkâr ruhumu alacakmış... diye devam etti. Onurumu, ruhumu ona sattım. Bana eziyet etti, kitaplarından okudu... Bak şu kitaba bak... Onun kitabı. Affedilmez bir günah işlediğimi söylüyor. Bak içme bak!..

Kitabı uzattı. Ordinov kitabın buraya nasıl geldiğini düşünmedi bile. Dalgın bir tavırla aldı. Bu, vaktiyle gördüğü, tarikatçıların eskiden kalma kitapları gibi çok eski, el yazması bir kitaptı. Fakat Ordinov o anda bunlara dikkat edecek halde değildi. Kitap elinden düştü. Katerina'yı yavaşça kolları arasına aldı, aklım başına toplaması için yardım etmeye çalıştı.

- Yeter canım, kendine gel! dedi. Korkutmuşlar seni. Bak, yanında ben varım. Dinlen yanımda canım, sevgilim benim, nurum!..

Kadın, Ordinov'un ellerini sımsıkı yakalayarak:

- Bilmiyorsun sen, hiçbir şey bilmiyorsun, dedi. Ben her zaman böyleyim. Hep korkuyorum. Üzme beni artık. Bir an sustu, soluk aldıktan sonra yemden devam etti:

- Fenalık gelince ona gidiyorum. Bazen beni okuyup üflüyor. 32611 de kitaplarının en büyüğünü alıp, üstüme doğru tutarak okuyor. Hem öyle korkunç şeyler okuyor ki!.. Okuduklarının neden sö-zethğini hiç anlamıyorum, hatta kelimelerin bazılarını da anlamıyo-

> yalnız korkuyorum ve sesini dinliyorum. Sesi de öyle tuhaf çı-^yorki, sanki konuşan o değil, merhamet bilmez, zalim adamın bi-zaman kalbim fenalık geldiği zamandan da çok ezilmeye baş-

43

hyor.

Ordinov, ne söylediğinin pek farkında olmadan:

- Gitme ona, dedi. Niçin gidiyorsun?

- Aslına bakarsan sana niçin geldiğimi de bilmiyorum. Bana boyuna "Dua et, dua et..." diyor. Bazen gece karanlığında kalkın uzun uzun saatlerce dua ediyorum, uykum geliyor ama korkudan gözlerim kapanmıyor. O zaman çevremde fırtınalar kopacak, iblis-ler beni didik didik edecek ve yalvardığını bütün azizler beni felâketimden kurtaramayacak sanıyorum. Kalbim parçalanıyor, vücudum gözyaşlarını içinde eriyecek gibi oluyor. Yeniden dua etmeye başlıyor, duama, Büyük Anamız, ikonasından bana daha merhametle bakana kadar devam ediyorum. Sonra kalkıp yatağıma giriyor, ölü gibi uyuyorum, ikonanın karşısında diz çökmüşken uyuyakaldığım da oluyor. Bazen o da uyanıp beni yanma çağırıyor, sevip okşuyor, teselli ediyor. Bu yüreğime su serpiyor, ne felâketten, ne başka bir şeyden korkum kalıyor. Çok kuvvetlidir o! Sözleri de öyle etkili ki!..

- Ne felâket geçirdin Katerina, hadi söyle bana!

Ordinov derin bir üzüntü içindeydi. Kadının rengi birdenbire uçtu. Ordinoca affedilme umuudu olmayan bir idam mahkûmu gibi bakıyordu.

- Felâketim mi?.. Ben bir canavarım, annesinin bedduasını almış bir kızım. Öz annemi mahvettim ben!..

Ordinov onu sessizce kollan arasına aldı. Kendisine sokulan kadının bütün vücuduyla titrediğini hissediyordu, ruhu bedeninden ayrılmak üzereymiş gibiydi,

Katerina kendini geçmiş günlerin anılarına, bu anıların acılığına kaptırarak anlatmaya başladı:

- Onu ben kara toprağa soktum. Bunu çoktandır açmak istiyordum ama o izin vermiyor, ricayla, sitemle, hatta bazen ağır sözlerle lafımı ağızıma tikiyordu. Bazen de sanki bana düşmanmış g"" kendisi canımı sıkırmaya başlıyordu. Oysa bunlar, bugünkü gibi her gece aklıma geliyor... Bak sana da anlatayım. Çok eskiden olmuS şeyler bunlar, ne zaman olduğunu bile unuttum, ama sanki dün o " muş gibi canlı. Tıpkı bu gece beni sabaha kadar hırpalamış bir d

44

• Tc sıkıntısı insana zamanı uzun gösteriyor. Otur canım yanı-& "" ja sana derdimi dökeyim. Annemin bedduası çarpsın beni ""allah! Hayatımın sırrım sana veriyorum.

Ordinov onu susturmak istedi. Fakat Katerina ellerini kavuş-du sevgisi hatırına dikkat ve ilgi diledikten sonra artan bir üzü-tüvle söze başladı. Hikâyesi bağlantısızdı, sözlerinden tam bir ruh bunalımı içinde olduğu seziliyordu. Fakat Ordinov her şeyi anlıyordu çünkü bu kadının hayatı onun hayatı, kederi onun kederi olmuştu Çünkü Ordinov'un kendisi için düşman bildiği adam, Katerina'nın her sözüyle karşısında biraz daha canlanıyor, büyüyor, ona sıkıntı vererek kızgınlığıyla alay ediyordu. Karşısında, şimdi gerçek olarak, düşündeki uğursuz ihtiyar vardı. Ordinov buna inanıyordu.

Katerina:

- Tıpkı böyle bir geceydi, diye başladı, hatta daha korkunçtu. Rüzgâr ormanımızda, o zamana kadar hiç duymadığım bir şiddetle uluyordu. Besbelli felâketim o gece başlamıştı! Pencерemizin önündeki meşe ağacı yıkıldı. Bize gelen ihtiyar bir dilenci bu meşeyi küçüklüğünden beri tanıdığını söylüyordu. Yine o gece - şimdiki gibi anımsıyorum - fırtına babamın nehirdeki mavnalarını da parçaladı. Balıkçılar fabrikaya koşarak haber verince, keyifsiz olduğu halde hemen kıyıya koştu. Biz annemle yalnız kaldık, ben oturduğum yerde uyukluyordum. Onun da nedense canı sıkılıyor, ağlıyordu... Hoş niye ağladığını biliyordum ya!.. Hastalıktan yeni kalkmıştı, solgun ve halsizdi, boyuna kefenini hazır etmemi söylüyordu. Vakit gece yarışma gelmişken birdenbire, dış kapı vuruldu. Yerimden fırladım, korkuyordum, feneri alıp kapıyı açmaya gittim. O idi. Korkmuştum, çünkü çocukluğumdan, onu anımsamaya başladığımdan beri er phşinde ürkerdim. O zamanlar saçları beyaz değildi, sakalı simsiyahtı, gözleri kor gibi yanardı. O vakte kadar bir kere olsun yü- ^me^tatlılıkla bakmamıştı. "Annen evde mi?" diye sordu. Kapıyı 'r erke' "Babam evde yok!" diye karşılık verdim. "Biliyorum!" de-ol' 'nra birdenbire bana baktı, hem öyle bir baktı ki!.. Bana ilk arak böyle bakıyordu. Yürüdüm, o, hâlâ olduğu yerdeydi. "Niye ra mıy?rsun?" diye sordum. "Bir şey düşünüyorum da..." dedi. Son- nye girerken, birdenbire: "Sana anneni sorunca neden baba-

45| |

nın evde olmadığını söyledin?" demez mi? Ses çıkarmadım. Annem onu görünce önce şaşırdı, sonra karşılamaya koştu. Anneme isteksiz isteksiz baktı, bunu iyice gördüm. Sırılsıklamdı, üşümüştü... Yirmi verstlik yol boyunca fırtınadan kurtulamamıştı. Ama nerden geldiğini, her zaman nerede bulunduğunu, ne annem biliyordu, ne de ben. O sıralar onu tam dokuz haftadır görmemiştik. Şapkasını bir yana fırlattı, eldivenlerini çıkardı, ne ikonalara doğru istavroz çıkardı, ne de bize selam verdi. Doğruca ateşin karşısına

geçip oturdu... Katerina, onu ezen, bunaltan bir şeyi uzaklaştırmak istiyormuş gibi, elini yüzünde gezdirdi, bir an sonra başını kaldırdı, tekrar anlatmaya koyuldu:

- Annemle Tatarca konuşmaya başladılar. Annem Tatarca bilirdi, ama ben bir kelime bile bilmezdim. O geldiği zamanlar bazen beni dışarı gönderirlerdi. Bu defa annem kızına söz söylemekten çekinmişti. Şeytan ruhuma girmişti artık, anneme kurumlanarak bakıyordum. İki bana bakarak, benden söz ediyorlardı. Annem ağlamaya başladı, bunun üzerine o, bıçağına sarıldı. Zaten bir zamandan beri, annemle konuşurken eli sık sık bıçağına gidiyordu. Kalktım, kemerine asılarak uğursuz bıçağı elinden almak istedim. Dişlerini gıcırdattı, bağırdı, beni itmek istedi, ama itmedi, göğsüme vurdu. Hemen oracıkta ölüvereceğim sandım. Gözlerim karardı, gık demeden olduğum yere yığıldım... Hayal meyal kemerini çıkardığını, bana vurduğu kolunu sıvıdığını gördüm. Bıçağı bana uzatarak, "Al, kes şunu," dedi. "Kes, seni kırdığım için öç al benden. Bunun için senin ayaklarına kapanacağım gururlu kız!" Bıçağı bir yana attım, öfkeden tıkanıyordum. Yüzüne bakmadan -hiç unutmam- dudaklarımı kısarak şöyle bir gülümsedim, bakışımı annemin gözlerine diktim. Kızgın kızgın bakıyordum, dudaklarımda da hep o arsızca gülümseme... Annem, beti benzi uçmuş, ölü gibi oturuyordu.

Ordinov, Katerina'nın gelişigüzel anlatışını can kulağıyla dinliyordu. Genç kadının heyecanı gitgide azaldı, konuşması Sakinleşti. Zavallı, anılarına öyle dalmıştı ki, iç sıkıntısı engin denizin içinde erimiş, kaybolmuş gibiydi.

- Şapkasını alarak, vedalaşmadan kalktı, feneri alıp onu geçirmeye çıkmıştı. Anneme kalsa, hasta olduğu halde kalkıp kendisi

46

geçirecekti. Baktım, şapkasını çıkardı, önümde eğildi. Sonra da elini koynuna soktu, kırmızı sahtiyandan bir kutu çıkardı, kapağını açtı, içinde bir inci gerdanlık vardı. Gerdanlığı bana uzattı: "Civarda bir sevgilim var, ona hediye götürüyordum, dedi. Ama kısmet değilmiş demek. Sen al kızım, güzelliğine yaraşır, ayağının altında çiğneyecek bile olsan al." Aldım, ama ayağımın altında çiğnemedim. Hiç ses çıkarmadan, yılan gibi, aldım... Odaya dönünce kutuyu annemin önünde bıraktım, zaten bunun için almıştım. Anneciğim biraz durdu, ses çıkarmadı, yüzü kâğıt gibi beyazdı, benimle konuşmaktan korkuyor gibiydi. "Neymiş bu Katya?" diye sordu. "Bilmiyorum. Tüccar sana getirdi anneciğim!" yanıtını verdim. Baktım, gözlerinden yaş boşandı, tıkanacak gibi oldu. "Bana değil bu Katya, bana değil katı yürekli kızım!" İçindeki bütün kederi boşaltıyormuş gibi acı acı söylediği bu sözler hiç aklımdan çıkmayacak. Yüzüne baktım, ayaklarına kapanmak istedim, ama körolası şeytan gene dürttü beni! "Sana değilse, babama olacak, dedim. Dönünce verir, gelen tüccarlar unutmuşlar derim..." Anneciğim birdenbire ağlamaya başladı. "Babana, hangi tüccarların, hangi malı almak için geldiklerini ben kendim söyleyeceğim, dedi. Artık bundan sonra kızım değilsin, zehirli yılan! Lanet olsun senin gibi evlada..." Hiç ses çıkarmadım... Gözümde bir damla yaş yoktu. Odama kapandım. Bütün gece fırtınanın ulumalarını dinledim, rüzgârın sesiyle kafamda birtakım düşünceler doğdu.

Böylece beş gün geçti. Beş gün sonra bir akşamüstü babam geldi. Yolda hastalanmıştı, suratı pek asıktı. Baktım eli sardı, anladım ki, düşman yolunu kesmiş, epey hırpalamıştı onu. Babam da bu yüzden hastalanmıştı besbelli. Düşmanın kim olduğunu da biliyordum, her şeyi biliyordum. Annemle tek söz etmedi, beni de sormadı, adamlarımızı çağırıp fabrikayı durdurmalarını, eve göz kulak olmalarını tembih etti. O anda, evimizde kötü bir şeyler döneceğini hissettim. Bekledik, bir gece geçti, karlı, fırtınalı bir gece... Meraktan içim içime sığmıyordu. Pencereyi açtım, yüzüm yanıyordu, gözlerim yaşlı, yüreğim ateşler içindeydi... Kendimi dünyanın öbür ucuna, şimşeklerin, fırtınaların doğduğu yere atmak istiyordum. Göğsüm hızla kalkıp iniyordu. Aradan epey vakit geçti. Bir aralık dal-

47 | I

mış mıyım ne, kulağıma bir ses geldi. Pencereye birisi vuruyor, "Aç!" diyordu. Baktım, bir adam ipe tutunmuş, pencereye tırmanıyor... Bu davetsiz misafirin kim olduğunu hemen anladım, pencereyi açtım, kızlık odama aldım. Gelen o idi!.. Şapkasını çıkarmadan sedire oturdu, peşinden kovalamışlar gibi soluk soluğaydı. Odanın bir köşesinde ayakta durdum, nasıl sarardığının kendim bile farkın-daydım. "Baban evde mi?" dedi. "Evde." "Annen?" "O da evde." "Buraya bak, işitiyor musun?" diye sordu. "Evet işitiyorum." dedim. "Ne işitiyorsun?" "Pencerenin altından ısıklık sesi geliyor..." "Eh, düşmanını tuzağa düşürüp canıma kıymak istiyorsan, hemen babanı çağır güzel kız! dedi. Ne yaparsan razıyım, işte sana ip. Öç almak istiyorsan bağla beni." "Benden ne istiyorsun?" diye sordum. "İstediğim şey, düşmanımı yok etmek, eski sevgilimle güzellikle ayrılmak ve senin gibi genç, güzel bir kıza sevgimi verebilmek..." Nasıl olduysa oldu, iblisin sözleri ta kalbime işledi. Güldüm. "Öyleyse izin ver de güzel kız, aşağı inip ev sahiplerine saygılarımı sunayım." Zangır zangır titriyordum, dişlerim birbirine çarpıyor, yüreğim daralıyor-du. Aşağı inerek yol gösterdim. Yalnız, kapının eşiğinde kendimi zorlayarak: "Al şunu! dedim. Al şu incilerini ve bir daha bana hediye getirme!" Kutuyu arkasından fırlattım.

Katerina soluk almak için durdu. Sararıp kızarıyor, arada bir bütün vücuduyla titriyordu. Sustuğu zaman yanakları alevlenmişti, gözleri yaşlarla pırıl pırıldı, kesik kesik soluk alıyordu. Sonra, birdenbire, rengi uçtu, yavaş çıkan sesi hüzünle, kederle titriyordu:

- Odada tek başıma kaldım, korkunç bir fırtınanın ortasında gibiydim. Az sonra birtakım bağrıışmalar, koşuşmalar duydum. Fabrikaya doğru koşuyorlardı. Kulağıma, "Fabrika yanıyor..." diye çığlıklar geldi. Bir köşeye sindim. Evin içinde yalnız annemle ben vardık. Ben, bu uğursuz, günahkâr kız, anneciğimin son anlarını yaşadığını, üç gündür ölüm döşeğinde yattığını da biliyordum... Birdenbire, alt odadan annemin hafif, uykusundan ürkererek uyanan bir ço-cuğunkine benzeyen çığlığı duyuldu. Sonra her şey sustu. Mumu söndürdüm, buz kesilmiştim, korkudan yüzümü ellerimle kapadım, bakamıyordum. Gene pek yakından gelen bağrıışmalar duydum, adamlarımız koşarak fabrikadan geliyorlardı. Pencereden sarkarak

48

baktım. Bir de ne göreyim? Babamı ölü olarak getiriyorlar... Aralarında da, "Merdivende ayağı kaymış, kaynar kazanın içine düşmüş, besbelli şeytan itmiş!.." diye konuşuyorlardı. Kendimi yatağa attım, beklemeye başladım. Kimi beklediğimi, neyi beklediğimi kendim de bilmiyordum ama acı çektim o dakikalarda. Böylece epey zaman geçti. Yattığım yerde başımın ağırlaştığını, gözlerimin dumandan oyulmaya başladığını hissettim. Ölümüm yaklaştı diye seviniyordum! Birdenbire, birisinin beni omuzlarımdan yakalayarak kaldırdığını hissettim. Baktım. Gözlerim onu güçlükle seçti, dumandan, ateşten kararmış kaftanından sıcak buharlar çıkıyordu. "Seni almaya geldim güzel kız!" dedi. "Soktuğun bu beladan kurtar bakalım beni. Senin yüzünden ruhumu mahvettim, ne kadar dua etsem bu uğursuz gecede işlediğim günahları affettiremem. Ama birlikte dua edersek o başka tabii." Alay da ediyordu zalim adam! "Kimseye gözükmeden geçebileceğim bir yol göster." dedi. Elinden tutarak götürdüm. Koridordan geçtik, kileri açtım, -evin anahtarları yanımdaydı- pencereyi gösterdim. Beni kuvvetli kollarının arasına aldığı gibi pencereden aşağıya atladı. El ele tutuşup koşmaya başladık, epey koştuk. Bir de baktık. Gür, karanlık bir ormana dalmışız. Kulak kabarttı, sonra: "Peşimizden kovalıyorlar Katya!" dedi. "Bizi izliyorlar, güzel kız. Ama ölüm saatimiz henüz gelmedi. Öp beni güzel kız, sevgimiz, sonsuz mutluluğumuz için öp!" Birden irkildim. "Ellerin kan içinde... Neden?" diye sordum. "Kanlı mı?" dedi. "Şey, köpeklerin vakitsiz misafire pek havladılar da birkaçını kestim... Hadi yürüyelim canım." Gene koşmaya başladık. O sırada, birdenbire babamın atı karşımıza çıktı, ipini kopararak ahırdan kaçmıştı. Anlaşılan, hayvancağızın canı ateşte kavrulmak istememişti. Bizimki: "Hadi binelim Katya!" dedi. "Tanrı bize yardım gönderdi." Karşılık vermedim. "İstemiyor musun yoksa? Beni dinsiz kâfirin biri mi sandın? İnanmıyorsan, istavroz çıkarayım." Böyle dedikten sonra gerçekten istavroz çıkardı. Ata birlikte bindik. Ona sokuldum, göğsüne yaslanarak kendimden geçtim, uyuyakalmışım. Gözümü açtığım vakit, geniş bir ırmağın kenarında olduğumuzu gördüm. Hayvandan, önce kendisi indi, sonra beni indirdi ve ilerdeki sazlığa doğru yürüdü. Kayığım orada saklamıştı. Kayığa binmeden önce atın boy-

Ev Sahibesini, F: 4

49nuna sarıldım. "Yeni sahibine güle güle git camm! dedim. Ne yapalım, eskilerin hepsi bıraktı seni!" Kayığa bindik, o küreklere asıldı, kıyı gözden kayboldu...

Bir aralık baktım, bizimki küreklere bıraktı, nehri seyretmeye başladı. Sonra, "Selam sana Tanrı kullarına su veren, beni besleyen, suları coşkun sevgili nehir!.." dedi. "Söyle bakalım, ben yokken varımı yoğumu nasıl korudun. Bütün mallarım tamam mıdır?" Ses çıkarmadan önüme bakıyordum. Yüzüm utancımından kıpkırmızı oldu. Devam etti: "Ey taşkın, doymak bilmez nehir, her şeyimi al, her şey sana feda olsun, yalnız biricik değerli incimi bana bağışla, ona kıymayacağına yemin et!" Sonra bana dönerek: "Sen de bir şey söyle güzel kız, dedi. Bakışının ışığıyla gece karanlığını dağıt." Hem söylüyor, hem gülümsüyordu. Yüreği benim için yanıyordu, utancından sırtıyordu kâfir. Kötü oldum, ben de ona bir iki söz söylemek istedim, ama beceremedim. Halimi görünce, "Peki öyle olsun!" dedi. Bayağı kederlenmişti. "Zorla güzelli olmaz. Yine sen sağ ol güzel,, kibirli kız. Demek, ya kalbinde bana karşı çok şiddetli bir nefret duyuyorsun ya da nurlu gözlerine güzel gözüküyorum!"

Onu hem dinliyor, hem de için için kızırıyordum, sevdiğimden kızırıyordum... Öfkemi tutarak dedim ki: "Seni sevip sevmediğimi ben değil, gece karanlığında kızlık odasını kirleterek, kıyamete kadar affedilmez bir günah işleyen, ruhunu satmış, kalbine gem vura-mayan budala, arsız kız bilir. Bir de başkasını felakete uğrattığı için sıkılmadan övünen, kız kalbiyle alay eden bilir!" Sözlerimi bitirince dayanamadım, ağlamaya başladım. Bir şey söylemedi, yalnız bana öyle bir baktı ki, yaprak gibi titredim. "Beni dinle güzel kız!" dedi. Gözlerinde tuhaf parıltılar vardı. "Sana boş söz olarak değil, gayet ciddi bir söz söyleyeceğim: Beyliğim, beni mutlu ettiğin sürece sürecek. Sevgin geçince, uzun boylu konuşmadan, kendini sıkıntıya sokmadan samur kaşını oynat, yeter, kara gözlerinle bir bak, serçe parmağını oynatıver, aşkını da, paha biçilmez özgürlüğünü de sana geri vereceğim. Ama şunu da bil ki, güzel, gururlu, zalim kız. Bu, hayatımın sonu olacak!.." Sözlerine bütün kanım ve vücudum tath tatlı güldü...

Heyecanı, Katerina'nın hikâyeye devam etmesine engel oldu.

50

Suluk aldı, aklından geçen bir şeye gülümsedi ve devam etmeye hazırlanırken gözleri Ordinomun parlayan gözlerinin sabit, hummalı bakışıyla karşılaştı. Birdenbire ürperdi, bir şey söyleyecek gibi oldu, yüzü alevlendi... Kendinden geçmiş gibi yüzünü elleriyle kapayarak başını yastıkların arasına gömdü. Ordınov,

bütün varlığıyla sarsıldı. Anlaşılmaz acı bir duygu, belirsiz bir şaşkınlık damarlarında zehir gibi dağılıyor, Katerina anlattıkça şiddetleniyordu. Ulaşılmaz bir arzu, kavru lan bir tutku zihnini allak bullak etmiş, duygularını bulandırmıştı. Öte yandan kendim gitgide büyük bir kedere kaptırıyordu. Bazı anlarda, nerdeyse susması için Katerina'ya bağıracaktı. Ayaklarına kapanarak, gözyaşları içinde, ilk aşk ıstıraplarının, o temiz duygularının geri dönmesi için yalvarmak istedi, şimdi çoktan kurumuş o temiz gözyaşlarına acıyordu. Katerina'nın söylediklerini anlamamıştı, zavallı kadını hırpalayan anılar onun aşkını da ürkütmüştü. Onu boğan, bunaltan, damarlarını erimiş kurşun gibi yakan arzuya lanet okuyordu.

Başını yastıktan birdenbire kaldıran Katerina, titreyen bir sesle:

- Ah, beni yakan sana anlattıklarım değil!., diye başladı. Buna üzıldüğüm yok. Dünyada bir daha kavuşamayacağım anneciğimi de düşünmüyorum. Ne ölüm döşeğinde bana beddua ettiğine ya nıyorum, ne de tath, rahat, başına buyruk kızlık hayatımı aradığım var. Şeytana kendimi satıp ruhumu teslim edişimi, mutluluğumu affedilmez bir günah karşılığında kazanmamı da umursamam! Bunların hepsi de büyük, her biri mahvolmam için yetecek suçlar ama, yine de yandığım yok onlara. İçimi asıl zehirleyen, kalbimi dalayan şey, bu adamın, namusu çalınmış tutsağı olduğum halde, düştüğüm çamuru, onursuzluğu hiç utanmadan sevmem ve felâketimi anımsadıkça sevinç, mutluluk verecek bir şeymiş gibi, zevk duyusum. Felâketimin dehşetini anlamayarak bana yaptıkları için ona karşı kin, hiddet besleyemediğime ya nıyorum.

Zavallı kadının soluğu tıkanı, sinirli bir hıçkırık sözünü kesti. Sıcak, kesik soluğu dudaklarını yakıyor, derin derin soluk alırken göğsü kalkıp iniyordu, gözlerinde anlaşılmaz bir öfke vardı. Fakat o anda yüzü öyle dayanılmaz bir güzelliyle aydınlandı ki, OrdınoVun

511 I

kara düşünceleri dağıldı, kederi dindi. İçinde tek bir arzu vardı. Kalbini, onun kalbinin üzerinde hissetmek, çılgın bir coşkunluk içinde ikisinin vuruşlarını dinlemek, aynı fırtınaya, henüz tanımadığı aşk fırtınasına yakalanarak ikisinin birden nasıl susacağını duymak... OrdınoV'un donuk bakışını gören Katerina, gülümsedi, bu gülümseyiş genç adamın kalbini büsbütün alevlendirdi. Kendine güç hâkim olabiliyordu. Titreyen sesini yavaşlatarak:

- Acı bana, kıyma! diye fısıldadı. Kadının üzerine eğilmiş, eliyle omuzunu bastırıyordu. Yüzleri birbirine o kadar yakındı ki, solukları karışıyordu.

Bakışını gözlerine dikerek:

- Beni mahvettin! dedi. Seni kemiren kederi bilmiyorum ama, benim de huzurum kaçtı. Kalbinin neden sızladığını anlamıyorum. Söyle, nedir isteğin?.. Ne istersen yapacağım. Hadi, gel benimle, gel, kıyma bana, öldürme beni!

Katerina kımıldamadan bakıyordu, kızarmış yanaklarında gözyaşları kurumuştı. OrdınoV'un sözünü kesmek, elini tutarak kendisi bir şey söylemek istiyor ve sanki söyleyecek söz bulamıyordu. Dudaklarında garip bir gülümseme belirdi, hemen arkasından bir kahkaha gelecekmiş gibi bir gülümseme...

Sonra, kesik bir sesle:

- Sana, galiba, hepsini anlatmadım, dedi. Dur, her şeyi anlatayım. Ama bilmem, beni dinleyecek misin kor yürekli çocuk? Dinle kardeşinin anlattıklarını, dinle. Belli ki, sen henüz hayatın acılarını tatmamışsın. Sana bu adamla bir yıl nasıl oturduğumu da anlatacaktım, ama neyse... Bir yıl sonra arkadaşlarıyla birlikte nehre indiler, ben analığımın yanında onu bekliyordum. Bir iki ay geçti. Bir gün o dolaylarda genç bir tüccarla karşılaştım. Yüzüne bakar bakmaz gözümün önünde eski, tatlı günler canlandı. Selamlaştık. Yanıma sokuldu. "Güzel kardeşim, benim eski sözlün Alyoşa olduğumu biliyor musun, dedi. İhtiya larımız, bizi daha küçükken birbirimize bağlamış, söz kesmişlerdi. Seninle aynı kasabadanız." "Kasabanızda benim için ne diyorlar?" diye sordum. Alyoşa güldü: "Elalem senin, kızlık onurunu çiğneyerek bir eşkiyaya, bir canavara gönül verdiğini söylüyor." "Peki, sen neler söylüyordun?" "Buraya gelirken söyleye-

52

ceğim çok şey vardı, -heyecanlanmıştı- ama seni görünce içimde her şey altüst oldu. Bari canımı da al, istersen, kalbimle, aşkımla eğlen, ona da razıyım. Artık kimsem kalmadı, başıma buyruk yaşıyorum. Bir canım var, onu da, bazı vefasızların yaptığı gibi ne kimseye verdim, ne sattım... Kalbimi de bedava veririm!" Güldüm. Bunları bana bir iki kere değil, pek çok yineledi. Ticareti bırakmış, adamlarına yol vermiş, tek başına bir çiftlikte oturuyormuş. Kimsesizliğine acıdım. Bir sabah, "Ortalık kararınca beni iskelenin aşağısında bekle Alyoşa, dedim. Beni de kaldığın yere götürürsün. Bıktım bu hayattan artık!.." Gece oldu. Bohçamı hazırladım, ama yüreğim sızlıyordu, içim rahat değildi. Bir de baktım bizimki, habersizce çıkageldi. "Merhaba, dedi. Hadi çabuk gidelim, nehirde fırtına yakın, acele edelim." Peşinden yürüdüm. Evimize epey yol vardı. İlerde bir kayık gördük, kayıkçı da tanıdıktı. Birisini bekliyor gibiydi... Bizimki: "Merhaba Alyoşa, dedi. Allah yardımcın olsun. Ne yapıyorsun? İskeleye eğlendin de mavnalarına mı gidiyorsun yoksa? Ne olur canım, bizi de kadınım la evimize iletiver. Bizim kayığı yolladım, yüzerek de gidemeyiz ya." Alyoşa: "Hay hay, buyurun." dedi. Sesini duyunca öyle kötü oldum ki... "Sen de hanımın da buyurun. Allah'ın rüzgârı herkes için, tek nemde size de yer bulunur." Bindik. Karanlık bir geceydi. Yıldızlar saklanmıştı. Rüzgâr ulumaya başladı, dalgalar gitgide kabanyordu. Kıyıda n bir verst kadar açılmıştık. Üçümüz de konuşmuyorduk.

Bir aralık bizimki, "Fırtına geliyor, dedi. İyiye işaret değil bu. Hem de bu nehirde şimdiye kadar görmediğimiz bir fırtına kopacak. Kaygımız pek ağır, üçümüzü çekmez." Alyoşa, "Öyle, çekmez, diye yanıt verdi. Anlaşılan birimizden biri fazla geliyor." Bunu söylerken sesi yay gibi titriyordu. "Bana bak Alyoşa, seni küçüklüğünden beri tanırım, babanla canciğer dosttuk, birbirimizin sofrasında az yiyip içmedik. Söyle bakalım. Alyoşa, kayıksız karşıya ulaşabilir misin, yoksa suyun dibini boylar mısın?" "Ulaşamam, ya sen dostum, başına böyle bir şey gelirse, kıyıyı bulabilir misin acaba?" "Sanmam, ruhumu oracıkta teslim ederim. Kızgın nehir aman vermez bana." Sonra bana dönerek, "Şimdi beni biraz dinle Katerina, hayatımın biricik değerli incisi! dedi. Hatırına buna benzer bir gece gel-

53

di, yalnız o zaman fırtına yoktu, yıldızlar parlıyor, ay ortalığı işığa boğuyordu. Anımsıyor musun o geceyi?" "Hatırında." dedim. "Peki, bir delikanlının güzel bir kıza, soğuyunca sevgilisinden özgürlüğünü nasıl geri isteyeceği üzerine verdiği öğüdü de unutmadın mı?" "Onu da unutmadım." dedim ama, öyle oldum ki, kesseler, damarımdan bir damla kan çıkmazdı. "Yaa, demek unutmadın, diye devam etti. Görüyorsun ya, kaygımızın yükü fazla. Galiba içimizden birinin saati doldu. Söyle ciğerim, güzel dudakların bize tatlı bir söz söylesin güvercinim!"

Katerina, birden solan yüzüyle: "Bir şey söyleyemedim..." diye fısıldadı. Fakat sözünü bitiremedi, arkalarında boğuk, kısık bir ses duyuldu:

- Katerina!..

Murin kapıda duruyordu. Omuzlarına tüylü battaniyesini atmıştı, yüzü ölü yüzü gibi bembeyazdı. Çılgın bakışlarını ikisinin üzerine dikmişti. Katerina da sararmıştı, büyülenmiş gibi bakışını ihtiyardan ayıramıyordu. Hasta adam, duyulur duyulmaz bir sesle:

- Yanıma gel Katerina! diye fısıldadı, odadan çıktı.

Katerina hâlâ ihtiyar oradaymış gibi, kımıldamadan havaya bakıyordu. Sonra, birdenbire, solgun yanaklarına kan hücum etti, yatağın içinde ağır ağır doğruldu. Ordinov ilk karşılaşmalarım anımsadı.

- Eh, yarın tekrar buluşuruz gözümün yaşı, dedi, yarın buluşuruz. Kaldığım yeri unutma ama, "İkimizden birini seç. Hangimizi seviyor, hangimizi sevmiyorsun güzel kız" demişti.

Ellerini Ordinomun omuzlarına koyarak tatlı bir bakışla:

- Unutmayacaksın, bir gece bekleyeceksin beni, değil mi canım? diye yineledi.

Kadın için kaygılanan Ordinov:

- Gitme onun yanına Katerina, delidir o!., diye fısıldadı. Tahta bölmenin öbür yanında yeniden ses geldi:

- Katerina!.. Katerina güldü:

- Ne olacak? Bıçaklar mı dersin?.. Hadi Allah rahatlık versin

54

yanık yüreğim, güzel kumrum, sevgili can kardeşim!..

Genç adamın başını derin bir şefkatle göğsüne bastırdı, gözlerinden yaş fışkırdı.

- Artık bu, son gözyaşlarını. Sen de bu gecenin kederini uykuyla geçir. Yarın sevinç, mutluluk içinde uyanırsın!..

Katerina, boynuna sarılarak Ordinov'u hararetle öptü. Ordinov kadının ayaklarına kapandı:

- Katerinam!., diye fısıldıyor, odadan çıkmasına engel olmaya çalışıyordu.

Katerina kapıdan bir kere daha dönüp gülümseyerek onu başıyla selamladı ve çıktı. Ordinov, onun Murin'in yanına girdiğini duydu, soluğunu tutarak dinlemeye başladı, ama başka bir şey duymadı. İhtiyarın sesi çıkmıyordu, belki de yine kendini kaybetmişti... Ordinov da oraya, Katerina'nın yanına gitmek istedi, fakat ayaklarında derman yoktu. Vücudu büsbütün gevşedi, yatağına çöktü.

II

Ordinov uyanınca uzun zaman saatin kaç olduğunu anlamaya çalıştı. Ortalık karardık olduğuna göre, ya henüz akşam oluyordu, ya da sabaha karşıydı. Ne kadar uyuduğunu kestirememekle birlikte, uykusunun sakin, sağlıklı bir uyku olmadığını anımsıyordu. İyice kendine gelince uykusunu ve geceki hayallerini dağıtmak istiyormuş gibi elini yüzünde gezdirdi. Fakat kalkmak isteyince vücudunda müthiş bir kırıklık hissetti, yorgun uzuvları ona boyun eğmek istemiyordu. Başı hem ağrıyor, hem dönüyordu. Bütün vücudu bir ürper-me nöbeti içindeydi. Bilinciyle birlikte belleği de çalışmaya başladı, geceyi anımsadı. Anıları o kadar canlıydı ki, sanki Katerina gideli koca bir gece değil de, sadece bir dakika olmuştu. Gözlerindeki yaşlar bile henüz kurumamıştı, yoksa bu, alevli ruhundan bir kaynak gibi fışkıran taze yaşlar mıydı? Tuhaf şey! Duyduğu ıstırap ona adeta zevk veriyordu, bununla birlikte bütün varlığıyla, nefsiyle bu kadar zorlu bir mücadeleye dayanamayacağım da hissediyordu. Bir an, ölüm ona yaklaşmış gibi geldi, Ordinov ölümü, özlediği bir misafiri

I

55bekler gibi bekliyordu. Çünkü uyanır uyanmaz içindeki heyecan, tutku ve izlenimler birbirleriyle öyle şiddetle çarpışmaya başlamıştı ki, hayatı, bu süratli yürüyüşle kısa zamanda sona erecek gibiydi. Ordinov, tam o sırada, tanıdığı gür, tatlı bir sesi, Katerina'nın sesini duydu. Yakından, hemen yatağının başucundan

hazin bir şarkı başladı... Kâh alçalıp, kâh yükselen sestem, içinde doyurulmadan gömülü kalmış bir kalbin acısı taşıyordu. Zaman zaman bülbül şakımasını andıran bu ses, sahibinin aşkını, tutku ve arzularını, mutluluğa ulaşmaktan duyduğu sevinci yansıtıyordu. Ordınoy, şarkının sözlerini de seçebiliyordu; yalın, temiz, içten gelen bir duyguyla yapılmış bir şarkıydı bu. Fakat şarkının sözleri genç adamı etkilemiyor, ezgisi ise içini dolduran belirsiz arzuları dile getiriyordu. Bazen gizli, kendisinin de o zamana kadar tanımadığı çapraşık tutkularını duyar gibi oluyor, bazen umutsuzluk içinde çırpınan kalbinin son iniltisini işitiyordu. Bir aralık kulağına, bütün zincirlerini kırarak, yasak tanımayan • bir aşkın enginliklerine dalan, iradesinin ve ruhunun zafer ezgileri gelir gibi oldu. Sonra adeta, seven bir kadının ilk aşk yemini, yanaklarını kızartan ilk utancı, gözyaşlarını, ağlayıp yalvarmalarını ve utanç dolu fısıltılarını duydu. Sanki bu ezgiye, şaraptan mahmurlaşmış gözlerini süzerek kahkahalar atan Bakküs kızlarının örtüsüz, apaçık, kuvvetiyle övünen arzularının sesi yansımıştı.

Şarkıyı sonuna kadar dinleyemeyen Ordınoy, yataktan fırladı. Şarkı o anda kesildi. Katerina'nın sesi duyuldu:

- Gün geçtiğine göre, gecen aydın olsun canım! Kalk, bize gel de için açılış. Bizim efendiyle bekliyoruz seni. Fena insanlar değiliz, uysalız, bir şeyle gücendirdikse suçumuzu bağışla... Gel de tatlı bir söz söyle. Ordınoy, Katerina'nın ilk seslenişini duyar duymaz odasından çıktı, adeta farkına varmaksızın ev sahiplerinin odasına yürüdü. Kapı açıldı, ev sahibesi onu güneş gibi parlayan bir gülümseyişle karşıladı. Genç adam o andan başka hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey işitmiyordu. Bütün düşüncesi ve sevinci Katerina'nın üzerinde toplanmıştı.

Katerina, ellerini Ordınoy'a uzatarak: 56

- Şafakla vedalaştık, gurupla buluşuyoruz, dedi, güldü. Ben bunları genç kız ruhuna benzetiyorum. Sabah güneşinde, genç kızın kalbini ilk açış sırasında yanaklarındaki utangaçlığın verdiği pembelik var, batan güneşin kızılığ da, bu utancı unutan kızın damarlarındaki kızgın kanın yüzünde yaktığı ateşe benziyor. Buyur, içeri buyur canım! Niye kapıda duruyorsun? Sana ikimiz de, hoş geldin, sefalar getirdin, deriz. Bir müzik parçası kadar uyumlu bir gülüşle Ordınoy'u elinden tutarak içeriye çekti. Genç adam birdenbire ürkeklik duydu. İçini kavuran ateş bir anda ve bir an için söner gibi oldu, utangaç bir tavırla gözlerini indirdi, Katerina'nın yüzüne bakamıyordu. Kadının harika güzelliğine, alevli bakışlarına dayanamayacağını hissediyordu. Ordınoy, Katerina'sında bu hali şimdiye kadar hiç görmemişti. Gülümseyiş ve neşe yüzünü ilk olarak aydınlatmış, siyah kirpiklerin-deki keder, gözyaşlarını kurutmuştu.

Ordınoy'un kadının avucundaki eli titremeye başladı. Gözlerini kaldırırsa, Katerina'nın zafer kazanmış bir gülümseyişle mavi gözlerini onun utangaçlık ve tutkuyla buğulanmış yüzünden ayırmadan nasıl baktığını görecekti.

Nihayet genç kadın, birdenbire, kendine gelmiş gibi: - Hadi kalk baba, misafire bir "Hoş geldin!" de bari! dedi. Misafir, insanın kan kardeşi demektir. Kalk bakalım inatçı ihtiyar, kalk da misafirimize selam ver, soframıza buyur et!..

Ordınoy gözlerini kaldırdı ve sanki ancak o anda kendine gelebildi. Murin'in varlığını ancak o dakikada anımsadı. İhtiyarın ölüm kederiyle dolu ve sanki şimdiden ölmüş gözleri, üzerine dikilmişti. Ordınoy bu çatık, gür kaşların altından ihtiyarın son defaki, çakmak gibi parlayan keder, kızgınlık dolu bakışını üzümlerle anımsadı. Çevresine baktı, artık her şeyi tam ve açık olarak kavrayabiliyordu. Murin hâlâ yataktaydı, ama hemen hemen giyimliydi. Galiba kalkıp sokağa da çıkmıştı. Boynu her zamanki gibi kırmızı atkısıyla sarıydı, ayaklarında terlikleri vardı. Görünüşe göre, hastalığı geçmişti. Yalnız yüzü son derece solgun ve sarıydı. Katerina, karyolanın yanında eliyle masaya dayanarak duruyor, dikkatli bir bakışla ikisini süzüyordu. Sevimli, içten bir gülümseme hâlâ yüzünü aydınlatıyor-

57du. Odanın içindeki her şeyde onun en ufak emriyle hareket ede çek gibi bir hal vardı.

Murin doğrularak yatağın içinde oturdu:

- Oo, sen misin? dedi. Kiracımız... Affet beyim, geçen gün sana karşı farkında olmadan suç işledim, günaha girdim, tüfeğimle oynadım. Sende kara hastalık1 olduğunu ne bildirdim?

Sonra, kaşlarını çatıp, bakışım elinde olmadan Ordınoy" dan kaçırarak, kısık, acı çeken bir sesle:

- Bana da gelir bazen, diye ekledi: Hem de bela kapıyı çalmadan, hırsız gibi, sine sine gelir. Geçenlerde - bakışıyla Katerina'yı göstererek- az kalsın göğsüne bıçağı yerleştiriyordu. Hastayım, yokluyor arada bir, anladın ya. Hadi otur bakalım.

Ordınoy, ona daha dikkatle baktı. İhtiyar sabırsızlıkla:

- Otursana be!., diye bağırırdı. Madem ki, öyle istiyor, otur. Bir karından çıkmış iki kardeş misiniz, sevişen âşık mısınız, nesiniz?

Ordınoy oturdu. İhtiyar, iki sıra beyaz, eksiksiz dişlerini göstererek güldü:

- Nasıl beyim, kızkardeşini beğeniyor musun? Sevin birbirinizi çocuklar, sevin. Kardeşin pek güzel, değil mi bey? Yanıt versene. Bak, yanakları nasıl da alevlendi. İltifat etsene güzele. Göster abayı yaktığını...

Ordınoy, kaşlarını çatarak ihtiyara kızgın bir bakış fırlattı. Öteki, bu bakıştan sarsıldı. Ordınoy'un göğsünde azgın bir öfke gitgide kabarıyordu. Bu adamın kendisine öylesine düşman olduğunu sezinliyordu. İçinden geçenleri kesin olarak anlayamıyordu, beyni durmuştu.

O sırada arkasından biri:

- Bakma öyle, dedi. Ordınov başını çevirdi.
 - Öyle bakma diyorum. Şeytan fesatlık öğütüyor galiba, bakma öyle, vazgeç!..
- 1) Kuşlarda sar'aya halk arasında kara hastalık denir.

58

Ordınov* un arkasında duran Katerina gülerek konuşuyordu. Birdenbire genç adamın gözlerini elleriyle kapadı, sonra, hemen, ellerini çekerek kendi yüzünü örttü. Yüzünü açarken yanakları ateş gibi yanıyordu. Erkeklerin gülümsemelerini ve meraklı bakışlarını, temiz, sakın bir bakışla karşılamaya hazırlanmıştı. Fakat ikisi de ona sessizce bakıyordu. Ordınov, aşkının verdiği hayranlık içinde, bu güzellik karşısında ezilmiş gibiydi. İhtiyarın bakışı dikkatli, soğuktu. Solgun yüzü hiçbir anlam taşımıyordu, morarmış dudakları hafifçe titriyordu.

Katerina gülmeyi keserek masaya yaklaştı, üstünde kitap, kâğıt, hokka ne varsa toplayıp pencereye koydu. Sık sık ve kesik kesik soluk alıyordu, zaman zaman havasızlıktan bunalmış gibi göğüs geçiriyordu. Dolgun göğsü deniz dalgası gibi kabarıp iniyordu. Bakışlarını yere indirdi, siyah kirpikleri, beyaz yanaklarında ucu sivri iğneler gibi parladı.

İhtiyar:

- Kraliçe!., dedi.

Ordınov bütün vücuduyla ürpererek:

- Tanrıçam... diye fısıldadı. Fakat ihtiyarın bakışını üzerinde hissedince toparlandı. Hırs, nefret ve küçümseme dolu bu soğuk bakış bir anda üzerinden kaydı. Ordınov, oturduğu yerden kalkacak oldu, ama, sanki görünmeyen bir kuvvet ayaklarını bağlamıştı. Tekrar oturdu. Arada bir, düş görmediğine inanmak için elini sıkıyordu. Hâlâ karabasanlarla boğuştuğunu sanıyordu. İşin tuhafı, uyanmak da istemiyordu. Katerina, masadan örtü yerini tutan eski bir halıyı kaldırdı, sandığı açarak içinden pırıl pırıl ipeklerle ve sırmayla işlenmiş ağır bir sofra yaygısı çıkarıp masaya serdi. Sonra dolaptan dedelerinden kalma, gümüşten bir kadehlik çıkarıp masanın ortasına koydu. İçinden efendisine, misafire, kendisine üç kadeh ayırdı ve ihtiyarla misafirini ciddi, hatta düşünceli bir bakışla süzdü.

- Buradakilerden birbirini sevenler kimler acaba dedi. Seilmeyen biri varsa, onu ben sever, onunla kadeh tokuştururum. Hem ben hepinizi severim. Hadi, sevgi, muhabbet, uyum onuruna içelim.

59 | I

İhtiyar, değişmiş bir sesle:

- İçelim, kara düşüncelerimizi şarapla dağıtalım! dedi. Doldur Katerina.

Katerina, Ordınov1 a bakarak:

- Sen de emreder misin? diye sordu. Ordınov sessizce kadehini uzattı. İhtiyar:
- Dur! dedi. Kimin içinde ne muradı, ne isteği varsa, dilediği gibi olsun!

Sonra kadehini kaldırdı. Hepsı kadeh tokuşturup içtiler. Katerina, ev sahibine döndü.

- Hadi baba, bir de seninle içelim. Yüreğinde bana karşı sevgi varsa, içelim. Eski, mutlu günlerimizi anarak, mutluluk, sevgi dileyerek içelim. Kalbinde benim için ateş yanıyorsa doldurayım kadehini!

İhtiyar:

- Şarabın keskin ama, güvercinim, sen onunla yalnız dudaklarını ıslatıyorsun, diye gülerek kadehini tekrar uzattı.

- Ne yapalım, benim bir yudumuma karşılık sen bütün kadehini boşaltırsın. Böyle pis pis düşünerek yaşamak hoş değil baba. Düşünce insanın kalbini sızlatır. Düşünce, acıdan, kederden gelir, keder doğurur. Mutluluk istersen, düşüncesiz yaşayacaksın. İç baba, erit düşüncelerini şarabın içinde...

- Senin kederin de pek çok olmalı ki, bu kadar şikayetçisin. Hepsini kökünden kurutmak istiyorsun, öyle mi beyaz güvercinim? İçelim öyleyse Katya. Sormak ayıp olmasın ama, senin de kederin var mı bey?

Katerina'dan gözlerini ayırmayan Ordınov:

- Herkesin kederi kendine, diye mırıldandı.
- Duydun mu baba? Ben de uzun zaman kendimi bilemedim, ama sonra sonra her şeyi anladım, anımsadım, bütün olup bitenleri doymak bilmeyen ruhumla yemden yaşadım.

İhtiyar düşünceli bir tavırla:

- Yaa... iş geçmişe kaldıysa, kötü, dedi. Geçmiş şey, içilmiş şarap gibidir. Geçmişte mutluluk aranır mı? Eskimiş kaftanı çıkar-

60

rıp atarsın, olur biter!

- Sonra da yenisini alırsın, değil mi?

Katerina zorla güldü. İki iri yaş damlası kirpiklerinin ucunda elmas taneleri gibi parladı.

- Eh, demek birkaç dakikalık mutluluk, koca bir ömre yetmiyor. Kız kalbi pek hızlı çarpıyor, ona kolay kolay ayak uyduramazsın. Anladın mı baba? Bak, senin kadehine gözyaşını damladı.

Ordınov, sesi heyecandan titreyerek:

- Çektiğin acılara karşılık, tattığın mutluluk ne kadardı? diye

sordu.

- Galiba kendininkini satmak istiyorsun? Yoksa böyle istenmeden burnunu sokmazdın beyim.

İhtiyar, Ordınov'a küstah bakışını dikmiş, hırçın, sessiz bir gülüşle gülüyordu.

Katerina isteksiz, hatta kırılgan bir sesle:

- Verdiğim kadarını aldım, yanıtını verdi. Bu, kimine çok, kimine az görünür. Biri her şeyi vermek ister, elinde bir şey yoktur, başkası hiçbir şey vaat etmediği halde, uysal bir kalp peşinden gider.

Sonra, hüzünlü bakışını OrdınoVa çevirerek:

- Kimseyi kınama, dedi. İnsanlar çeşit çeşit oluyor, kalp, kimi ve niçin ister, bilinmez ki!.. Hadi baba, doldur kadehini. Kızının, ilk tanıştığımız zamanki gibi sessiz, uysal cariyenin mutluluğuna iç! Kaldır kadehini!..

İhtiyar, kadehi alarak:

- Peki, dediğin olsun, dedi. Ama sen de içeceksin.

- Dur baba. İçmeden önce bir şey söyleyeceğim...

Katerina kollarıyla masaya dayandı, heyecanla parlayan gözlerini ihtiyarın gözlerine dikti. Bakışında bir karara varmış adamın gözlerindeki ifade vardı. Sessizliğini kaybetmişti ama, hareketleri kesik, ani ve hızlıydı. Sanki onu ateşin içine atmışlar gibi garip bir hali vardı. Fakat bu heyecanlı, ateşli hal, güzelliğini büsbütün arttı-yordu. Gülümseyişin hafifçe gerdiği dudaklarının arasından iki sıra beyaz, inci gibi düzgün dişleri görünüyordu. Hızla ve kesik kesik soluk alırken burun delikleri belli belirsiz titriyordu. Ensesinde üç de-

61fa sararak topladığı saç örgüsü sol kulağına doğru kaymış, ateşten kavrulan yanağının bir kısmını örtmüştü. Alnında boncuk boncuk ter vardı.

- Bana fal bak baba, ne olur! Şarap aklını bulandırmadan falıma bakıver. Al, işte bembeyaz elimi. Dünya sana boşuna büyücü demiyor ya... Okumuş adamsın, kara kitaplardan her şeyi öğrendin. Bak şu falıma baba. Kör talihimde ne yazılıysa bir bir söyle, ama yalan demek yok ha! Hadi söyle hepsini. Mutlu olacak mı kızın, yoksa onu affetmeden basma bütün uğursuzlukları saracak mısın? Söyle, yeni yuvam sıcak olacak mı, yoksa ömrümün sonuna kadar elin adamları arasında huzur bulamadan mekik mi dokuyacağım? Düşmanım içim, beni seven, bana kötülük etmek isteyen kim? Söyle. Genç, ateşli kalbim hep böyle eşini bulamadan zamansız sönecek mi? Oldu olacak baba, bari şunu da söyle. Şahinim, mavi göğün neresinde, hangi denizler, ormanlar ötesinde beni gözlüyor. Çok mu bekliyor, çok mu sevecek, yoksa çabucak soğuyup aldatacak mı beni? Son olarak, bu sevimsiz köşede, seninle başbaşa, kara kitapları okuya okuya daha çok mu çile dolduracağız, söyle! Bana baktığın için, yedirdiğin ekmek için, anlattığın masallar için teşekkür edip helallaşmama daha çok mu var ihtiyar, hepsini söyle. Ama doğruyu söyle. Sırası geldi işte, göster kendini! Katerina'nın heyecanı gittikçe artmıştı. Son sözlerini söylerken sesi birdenbire kopuverdi. Gözleri parlıyor, üst dudağı hafifçe titriyordu. Her sözünün acı bir alay ile dolu olduğu belliydi, fakat gülüşünde, tuttuğu hıçkırığın titreyişi vardı. Masanın üstünden ihtiyara doğru eğilmiş, bütün dikkatiyle bulanık gözlerinin içine bakıyordu.

Katerina sözünü tamamlayınca, Ordınov onun yüzüne baktı, hayranlığını tutamadan bağırdı, oturduğu yerden atılacak gibi oldu. Fakat ihtiyarın sert bakışı, onu yine olduğu yere mıhladı. Ordınov'u her zaman ürperten, kalbini her zaman acıyla, nefretle ve güçsüzlükten doğan sonsuz bir öfkeyle dolduran bu bakışta küçümseme, alay, öfkeyle karışık bir kaygı ve kötü, sinsi bir merak okunuyordu.

İhtiyar düşünceli bir tavırla ve adeta hüzün dolu bir merakla Katerina'sına bakıyordu. İncinmişti, söylenen sözler pek acıydı. Ama kaşını bile oynatmadı. Katerina sözünü bitirince sadece gü-

62

lüksedi.

- Benden çok şey öğrenmek istiyorsun tüylenmiş küçüğüm, kanatlanmış kuşum! dedi. Ama ilkin kadehini silme doldur. Barış, iyilik adına içelim ki, senin için beslediğim iyi niyetlere kimsenin gözü değmesin. Şeytan güçlüdür, insanı kolayca günaha sokar!..

Kadehini dikti. İçtikçe rengi soluyordu. Gözleri iki kor parçası gibi parlıyordu. Yüzünü aniden kaplayan ölü morluğu yakında gelecek bunalımın işareti idi. Şarap çok kuvvetliydi, Ordınov bile, sadece bir kadeh içtiği halde, ortalığı bulanık görmeye başlamıştı. Kızgın lava dönen kanı, kalbine hücum ediyor, ona acı veriyor, zihnini bulandırıyor. Rahatsızlığı gitgide artıyordu. Heyecanım nasıl, neyle bastıracağını bilemeden kadehini tekrar doldurdu, bir yudum daha içti, kanı büsbütün kıızıktı. Kendini kaybetmiş gibiydi. Garip ev sahiplerinin arasında olan biteni izlemek için bütün dikkatini harcıyordu.

İhtiyar, gümüş kadehini masaya vurarak çınlattı:

- Doldur Katerina! Zıbarana kadar içeceğim! diye bağırdı. Yatır ihtiyarı son uykusuna, bu kadar yeter ona. Hah şöyle... Koy güzelim, koy, karşı karşıya çekelim. Sen de pek az içtin bey. Yoksa ben mi görmedim...

Katerina, ihtiyara bir şey söyledi ama, Ordınov ne dediğini anlayamadı. İhtiyar, kadının sözünü tamamlamasına bırakmadan, onu elinden yakaladı. Yüzü bembeyazdı. Gözleri bazen donuklaşıyor, bazen ışıltılı parlıyordu, solmuş dudakları titriyordu, Bocalayan, kararsız bir sesle:

- Ver elini güzelim! dedi. Falına bakıp, ne görüyorsam söyleyeceğim. Yamlmadın Katerina, ben gerçekten büyücüyüm. Altın kalbin, gerçeğin saklanamayacağı biricik büyücü olduğumu nasıl da sezdi! Yalnız bir şeyi

bilemedin. Sana akıl hocalığı etmek büyücünün başaracağı iş değil kızım. Kız kısmına akıl vermek boşadır. Gerçeği duysa da bilmezlikten, duymazlıktan gelir. Yüreği kan ağlarken de kafası yılan gibi kurnazca çalışır. Başına gelen belayı kurnazlığıyla kolayca kovar. Kimi, işini aklıyla görür, kimi güzelliğini kullanır, gözleri ile sersemletir. Güzelliğe hiçbir kuvvet karşı koyamaz, kalp demirden de olsa, orta yerinden çatlayıverir!.. Eh baka-

63l I

lun, felaketler geçirecek, acı çekecek misin? Kederin yükü ağır ama bu, zayıf yüreklere göre değildir. Felaket sağlam yüreklere dadanır, sinsi sinsi kan ağlatır, ortaya çıkmaktan çekinir. Senin kederlerin de kızım, kumdaki izlere benziyor. Yağmur onları yıkayacak, güneş kurutacak, serseri rüzgâr dağıtıp örtecek. Dur, daha söyleyeceğini, falım bitmedi. Seni sevene kul köle olacaksın. Özgürlüğünü ona kendi elinle teslim edecek, geri de istemeyeceksin. Vakti gelince sevgine gem vuramaz olacaksın. Ekeceğin tohumun başağını seni mahvederek toplayacaklar. Hey gidi nazlı yavrum, akıllı kızım benim! Kadehime gözünden bir inci düşürdün de, onu bile çok gördün, ardından, ağlayarak yüz tanesini daha döktün, bahtsızlığından dert yandın. Merak etme, bu şebnem tanesini, bu değerli inciye benden esirgediğine pişman olacaksın. Uykusuz gecelerinde sıkıntı, kötü kötü düşünceler içini kemirirken gözyaşının incisine başka birisinin kanlı, hem de dik değil, erimiş bir kurşun gibi yakan gözyaşı damlası katılacak. Beyaz göğsünü kanlar fişkirtincaya kadar yakacak... O zaman sen, puslu günlerin hazin, güneşsiz sabahına kadar yatağında çırpınıp duracaksın, ama kan sızan yaranı öbür sabaha kadar iyi edemeyeceksin!.. Ve bir kadeh daha Katerina, söylediklerimin batırma bir kadeh daha... Zaten söyleyecek başka şey de kalmadı ya...

Ses hafifledi, titremeye başladı, göğsünden hemen bir hıçkırık kopuverecek gibiydi. Kadehini doldurarak hırsla, son damlasına kadar içti ve kadehi tekrar masaya vurdu. Donuk bakışı yeniden alevlendi:

- Eh, saat dolunca her şey boşuna!., diye bağırdı. Ver bir kadehçik daha da şu deli kafa boynundan ayrılın, ruh bedene veda etsin! Sabahsız bir uykuya yatır da her şey unutulsun. İçmek, yaşamak demek... Tüccar malını bedavaya elden çıkarmaya başlayınca işi bataklıkla döktüğü anlaşılır. İyi gününde olsa, zararına mal kaptırır mıydı? Birisi almaya kalksa, ortalığı kana boyar, yaşın yanında kuruyu da yakardı. Doldur kadehimi Katerina!..

Fakat ihtiyarın kadehi uzatan eli birdenbire hareketsiz kaldı, ağır ağır, güçlkle soluyordu, başı, kendiliğinden öne düşüyordu. Donuk bakışını son olarak Ordınov1 a dikti, az sonra bu bakış da

64

söndü. Göz kapakları, kurşun ağırlığıyla kapandı. Yüzünü ölü beyazlığı kapladı... Dudakları bir şey söylemek istiyormuş gibi bir süre kıpırdadı, titredi sonra, birdenbire, bir damla yaş, sıcak, iri bir damla kirpiklerinin ucundan solgun yanağına düşerek yavaş yavaş yuvarlandı. Ordınov daha fazla dayanamadı. Oturduğu yerde doğruldu, sendeleyerek bir adım ilerledi, Katerina'ya yaklaşarak elini tuttu. Fakat kadın, onun varlığından habersiz gibi, bakmadı bile.

Katerina da bilincini kaybediyor gibiydi. Sanki kafasına saplanan bir düşünce, bütün benliğini sarmıştı.

Uyuyan ihtiyarın göğsüne yatarak beyaz koluyla sardı, hummalı parıltılarla dolu bakışını yüzüne dikti.

Ordınov1 un elinden tuttuğunu duymamıştı sanki. Sonunda, başını çevirerek uzun, içe işleyen bir bakışla onu süzdü. İstediklerini anlamışa benziyordu, acı, hayret dolu bir gülümseyiş dudaklarını güçlkle araladı:

- Git, çekil!., diye fısıldadı. Sarhoşsun, kötüsün. Misafirim değilsin artık.

Katerina yeniden ihtiyara döndü. Solumasını kolluyor, bakışlarıyla uykusunu koruyor gibiydi. Öyle taşkın bir hayranlıkla doluydu ki, Ordınovun içi umutsuzluk ve sonsuz bir öfkeyle doldu.

Kadının elini mengene gibi sıkıyor:

- Katerina, Katerina!., diye fısıldıyordu.

Katerina'nın yüzünden bir ıstırap dalgası geçti. Tekrar başını kaldırdı ve genç adama öyle alaylı, küçümser bir bakışla baktı ki, Ordınov sendeledi.

Katerina gözleriyle uyuyan ihtiyarı gösterdi. Ordınov, düşma-mndaki kötücül duyguların ye alaycı halin yansımalarını Katerina1 -nın gözlerinde gördü. Kadın donuk, sert bakışını genç adamdan ayırmıyordu.

Ordınov öfkeyle kendinden geçerek:

- Ne var, bıçaklayacak mı yoksa? diye bağırdı. Sonra kadının gizli düşüncesini anladığını sanarak, için için güldü.

- Canıma sahip olmak .istiyorsan, seni onun elinden kurtarıyorum, güzelim. Bana artık bir şey yapamaz, merak etme!

Katerina'nın sabit gülüşü Ordınovun bütün varlığını donduruyor, tüylerini ürpertiordu. Kadının yüzündeki acı alay içini parçah-

Ev Sahibesi, F: 5

65l I

yordu.

Bilinçsiz bir hareketle eliyle duvara uzandı, çivide asılı duran ihtiyarın değerli antika kamasını aldı. Katerina şaşırdı, bakışlarında ilk olarak öyle bir nefret ve küçümseme belirdi ki, Ordınov kötü oldu. Elini iten, onu

delilik yapmaya kışkırtan bir kuvvet vardı sanki... Kamayı kınından çıkardı. Katerina soluğunu tutmuş, hiç kıpırdamadan onun her hareketini izliyordu.

Ordinov, ihtiyara baktı.

O anda adamın tek gözü yavaşça açıldı. Ordinov* a gülerek bakıyor gibi geldi. Bakışları karşılaştı. Ordinov birkaç dakika gözlerini ayıramadı. Birdenbire ihtiyarın gülmeye başladığını, odayı korkunç, tüyler ürperten kahkahalara boğduğunu sandı. Kafasından kötü bir düşünce geçti. Ordinov ürperdi, bıçak gürültüyle yere düştü. Katerina, sanki bir karabasandan çıkmış gibi bir çığlık kopardı. Ve yüzü bembeyaz kesilen ihtiyar, yatağından ağır ağır kalktı, kamayı ayağıyla hırsla odanın öbür ucuna fırlattı. Katerina solmuş yüzüyle, taş kesilmiş gibi, hareketsiz duruyordu. Gözleri yavaş yavaş kapandı, içini kaplayan derin keder, yüzünden belli oluyordu. Yüzünü elleriyle örterek iç parçalayıcı bir çığlıkla bitkin bir halde ihtiyarın ayaklarının dibine yığıldı. Sıkışmış göğsünden:

- Alyoşa!.. Alyoşa!.. diye bir çığlık koptu.

İhtiyar, kadını kuvvetli kolları arasına almış, göğsünde adeta eziyordu. Fakat Katerina başını ihtiyarın göğsüne gömünce adamın yüzünün her çizgisinde öyle açık, öyle arsız bir neşe belirdi ki, Ordinov dehşetle durakladı. Bu arsızca, gizlenmemiş neşede yalan, düzenlenmiş bir plan, zavallı bir kalp üzerindeki söz sahipliği ve kıskanç zorbalık açıkça seziliyordu.

Öfkelenen Ordinov, kendi kendine:

- Deli kadın!.. diye mırıldandı, evden dışarı fırladı.

66

III

Ordinov, ertesi sabah saat sekize doğru bir gün önceki üzücü olayın etkisi henüz kaybolmadan -nedenini kendisi de bilmediği halde- Yaroslav İlyiç'i ziyarete gitti. Kapı açılırken irkildi, eşikte put gibi kalakaldı. Murin oradaydı. İhtiyarın rengi, Ordinov" dan daha soluktu, ayakta duracak hali yoktu ama, yine de ziyaretine pek sevinen Yaroslav İlyiç'in bütün ricalarına karşın oturmak istememiş, ayakta kalmayı yeğlemişti.

Yaroslav İlyiç, Ordinomu görünce de bir sevinç çıığı kopardı. 1 Fakat sevinci hemen o anda söndü, masanın bitişiğindeki sandalyeye doğru giderken, durup dururken şaşkın bir hal aldı. Ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemiyor gibiydi. Böyle nazik bir anda bir köşede çubuğunu çekerek misafir karşılamakla pek ayıp ettiğinin de farkındaydı. Yine de -o derece şaşırmıştı ki- çubuğunu, hatta büyük bir zevk duyarak çekmeye devam ediyordu. Nihayet Ordinov-odaya girdi. Murin'e göz ucuyla baktı. İhtiyarın yüzünde bugün de Ordinov" da öfke, ürperti uyandıran dünkü pis gülümseme gibi bir gülümseyiş belirdi ve silindi. Bununla birlikte, düşmanca tavrı hemen kayboldu, yüzü, kabuğuna çekilmiş, yanına varılmaz bir adam ifadesi aldı. Kiracısını, önünde eğilerek selamladı. Bütün bu sahne Ordinov^ düşündürdü. Durumu anlamak isteğiyle Yaroslav İlyiç'e dikkatli dikkatli baktı. Yaroslav İlyiç kıvrandı, ezilip büzüldü. Nihayet:

- Buyurun, içeriye buyurun aziz Vasiliy Mihayloviç, diyebildi. Şerefizin bütün bu basit eşyaya bir damga...

Yaroslav İlyiç, eliyle odanın bir köşesini gösterdi ve tasarladığı şatafatlı cümlelerin sonunu getiremeyince kızardı, sandalyeyi gürültülü bir hareketle odanın ortasına kadar sürdü.

- Sizi rahatsız etmiyorum ya Yaroslav İlyiç? Bir iki dakika için...

- Rica ederim efendim! Sizin beni rahatsız etmeniz olanaklı mı?.. Bir çay emredersiniz, değil mi Vasiliy Mihayloviç? Hey oğlum, buraya bak! Siz de bir bardak daha ister misiniz efendim?

Murin başını eğerek kabul etti. Yaroslav İlyiç, odaya giren uşa-

67

r l

ğa gayet sert bir eda ile üç bardak çay getirmesini söyleyerek Ordinov'un yanına oturdu. Bundan sonra bir süre, alçıdan yapılmış oyuncak bir kedi yavrusu gibi başını Murin'den Ordinov'a, Ordinov" dan Murin'e çevirdi durdu. Durum hayli tatsızdı. Yaroslav İlyiç'in bir şey söylemek istediği belliydi. Söyleyeceği de, düşündüğüne göre, hiç olmazsa ikisinden biri için pek nazik bir sorundu... Fakat bütün gayretine karşın, ağzından söz çıkmıyordu. Ordinov'da da şaşkın bir hal vardı. O aralık birdenbire ikisi birlikte konuşmaya başladılar. Onları sessizce ve merakla izleyen Murin ağır ağır sırtı ve hepsi de sapasağlam olan dişlerini gösterdi. Ordinov, birdenbire:

- Size üzücü bir olaydan sonra evimden ayrılmak zorunda kaldığımı söylemek için geldim... diye başladı.

Yaroslav İlyiç sözünü keserek:

- Evet, ne tuhaf rastlantı! dedi. Bu sabah şu saygıdeğer insandan kararınızı öğrenince hayret ettim doğrusu!..

- Bunu size o mu söyledi? Ordinov, Murin'e şaşkınlıkla baktı.

Murin sakalını sıvazladı, kolunu siper alarak güldü. Yaroslav İlyiç, söze atıldı:

- Evet, evet. Ama belki yanlış anladım da. Fakat onurumla temin ederim, sözlerinde sizi incitecek bir şey yoktur.

Yaroslav İlyiç, birdenbire, kızardı, heyecanını yenmeye çalıştı. Ev sahibi ile misafirin şaşkınlığıyla yeter derecede eğlendikten sonra Murin bir adım ilerledi. Ordinov'un önünde nezaketle eğilerek:

- Sorun şudur beyefendi, diye başladı. Yüce varlığınız için beyefendiden bir ricada bulundum. Bildiğiniz gibi, ben de bizim hanım da, sizi başımızla birlikte kabul ederiz, tek bir şikayetimiz yok... Fakat halimi görüyorsunuz beyefendi... Ölmeyecek gibi yaşıyorum, bunun için de Tanrı'ya gece gündüz dua ediyoruz. Yoksa bu hayata dayanılır mı?

Murin, sakalını bir daha sıvazladı. Ordınov bayağı fenalık hissediyordu. Yaroslav İlyiç:

- Evet, evet, dedi. Zaten ben de size ondan söz etmiştim. 68

Hastadır. Malheur1 yani... Fransızca açıklamak istedim ama, kusuruma bakmayın, Fransızcam pek yoktur da...

- Öyle mi?

- Evet efendim... Yani...

Ordinomla, Yaroslav İlyiç oturdukları yerden utangaçlıkla gülümseyerek karşılıklı boyun kırdılar, böylece aralarındaki tatsız durum sona erdi. Pratik bir adam olan Yaroslav İlyiç, hemen toparlandı:

- Bununla birlikte, ben de bu saygıdeğer insana ayrıntılı olarak sordum. Bana dedi ki, hasta olan kadın... (Yaroslav İlyiç kendine özgü titizliği yüzünden yine zorluğa uğradı, sert ve soran bakışını Murin'e dikti).

- Ya, bizim kadın... Yaroslav İlyiç:

- Evet, hanımınız, diye kesti. Sizin de eski ev sahibeniz... Öyle değil mi, Vasiliy Mihayloviç? Kadıncağыз hasta zavallı... Size engel olduğunu, çalışmanıza engel olduğunu söylüyormuş. Murin de... Ama siz benden çok önemli bir olayı saklamışsınız Vasiliy Mihayloviç!

- Ne gibi?..

- Tüfek konusu...

Yaroslav İlyiç'in ince sesinde dostça bir serzeniş titreşiyordu. Hemen arkasından:

- Ama üzülmeyin, ben her şeyi biliyorum, diye devam etti. O, hepsini anlattı. Adamın istemeyerek işlediği suçu bağışlamakla çok soylu hareket etmişsiniz. Yemin ederim, anlatırken gözleri yaşarı-yordu.

Yaroslav İlyiç yine kızardı, gözleri parladı, duygulanmış bir halde sandalyesinde kıpırdandı.

Yaroslav İlyiç her zamanki heyecanını bastırmaya çalışırken Murin, Ordınov* a döndü. Yüzüne dikkatle bakarak:

- Ben de, bizim hanım da sizin için öyle dua ediyoruz ki,

1) Felâket.

69| I

beyefendi, diye başladı. Fakat bildiğiniz gibi, o akılsız, hasta bir kadın, ben de ha öldüm ha öleceğim...

Ordınov sabırsızlıkla sözünü kesti:

- Rica ederim, ne zaman isterseniz çıkarım, hatta hemen şimdi bile!..

- Yoo beyefendi, biz sizden pek memnunuz. (Murin yerlere kadar eğildi) Sizi kırmak için söylemedim. Bakın, size bir şey arz edeyim. O, aynı zamanda benim akrabam olur. Tabii, uzaktan bir akrabalık, hani tavşanın suyunun suyu denler ya... Kusura bakmayın beyim, biz cahil köylüleriz, dilimiz kaba... Bu kadın çocukluğundan beri böyledir beyim. Ormanda, balıkçılar, işçiler arasında, tam bir köylü olarak büyüdü, hep böyle hırçın, kafadan sakattı. Bir aralık evleri yanmış, yangında annesiyle babası da ölmüş... Ama o, bunları size kimbilir ne türlü anlatmıştır. Onu kendi haline bıraktığıma bakmayın, Moskova'da bir ce... cerrah heyeti onu muayene etti. Tamamıyla aklını kaçırmıştır beyim. Benden başka kimsesi de yok, benimle yaşıyor. Ne yapalım, yaşıyor ve Allah'a dua ediyoruz. Umutlarımız hep O'nda... Ben de hep huyuna gidiyorum.

Ordınov'un rengi uçtu. Yaroslav İlyiç, bazen ona, bazen Murin'e bakıyordu.

Murin vakarla başını salladı.

- Yok, anladığınız gibi, her istediğini yapmasına izin veriyorum demek istemedim. O, hoppa, havai bir kadındır. Kafasında sevda işlerinden, âşıklardan başka şey yoktur. Ayıptır söylemesi gönül eğlencesi arıyor... Bu yüzden bozdu ya... Ben onu masallarla avutuyorum, işim gücüm bu. Hani ayıplamak için söylemiyorum ama, -Murin tekrar eğildi ve kaftanın koluyla sakalını sıvazladı- sizinle fıs-kos ettiğini de gördüm. Onunla gönül eğlendirmek istiyordunuz beyefendi...

Yaroslav İlyiç kızardı, Murin'e sitemle baktı. Ordınov oturduğu sandalyeden düşecek gibi oldu.

- Yoo... Şey demek istemedim, bizimki, köylü akli beyefendi... Safız, cahiliz, köleniziz beyefendi -Murin tekrar eğildi- karımla sizin için Tanrı'ya dua edeceğiz bundan sonra... Ne yapalım, aç kalmayalım, sağlıklı olalım da başka bir isteğimiz yok. Elimden

70

başka bir şey gelmiyor ki zaten, boğazıma ip mi takacağım? İşte siz de gördünüz beyim, kızmayın bize. Başımızdaki felâket yetmiyormuş gibi, bir de âşıklarla uğraşmayalım. Kaba konuşmamı affedin beyim. Ben köylüyüm, siz beysiniz... Genç, kibar, ateşli bir beysiniz. O da, akılsız, çocuktan farksız, hemen şeytana uyuveren bir kadıncık! Ama etli, canlı, şirin bir kadın, bense, hasta bir ihtiyarım... Öyle değil mi? Besbelli siz de şeytana kapıldınız. Artık onu masalla avutmaya da gücüm yetmiyor. Duacınız oluruz beyim, ne olur! Hem ne yapacaksınız onu beyefendi, pasaklı, sünepe bir köylü karısı, böylesi, ancak bana lâyiktir. Sizin gibi beylere köylü kadınlarla koklaşmak yaraşmaz ki... Pek çok dua edeceğiz beyim, lütfet, ne olur!..

Murin sözünü bitirdikten sonra yere kadar eğildi ve uzun zaman doğrulmadan boyuna sakalını sıvazlayarak öylece kaldı. Yaroslav İlyiç, şaşkına dönmüştü.

- Evet, öyledir... diye gevelemeye başladı. Adamcağız aranızda birtakım karışık durumlardan da söz etti, buna inanacağım gelmiyor Vasiliy Mihayloviç...

Sonra sustu, büsbütün şaşırılmış bir halde, heyecandan sulanan gözlerini Ordınov" a daktı:

- İşittiğime göre, rahatsızlığınız tamamıyla geçmemiş, diye devam etti.

- Öyle...

Ordınov, Murin'e dönerek:

- Borcum ne kadar? diye sordu.x

- Aman o nasıl söz beyim? Yapma. Biz öyle para canlısı insanlar değiliz. Bu yaptığın bize hakarettir. Ayıp değil mi, karımla benden ne fenalık gördün de böyle yapıyorsun?

- İyi ama azizim, bey, odanıza kiracı olarak girdi. Para almak istememekle siz ona hakaret ediyorsunuz. Yaroslav İlyiç, ona bu nazik durumdaki hareketinin garipliğini anlatmak istiyordu. Ama Murin oralı değildi.

- Olmaz, olmaz beyefendi! Size hizmette kusur mu ettik? Elimizden geleni yaptık, canımız çıktı... Para alacağız ha, yapma beyim. Allah esirgesin! Dinsiz miyiz, kâfir miyiz biz? Keşke güle güle

711 I

otursaydın da köylü yemeğimizi afiyetle yeseydin. Gık der miydik acaba?.. Ne çare ki, şeytan burnunu soktu bir kere. Ben de, karım da hasta insanlarız. Senin hizmetine koşacak adamımız yok. Olsaydı, başımızın üstünde yerin var. Artık sen bilirsin... Biz de hanımla ömrümüzün sonuna kadar duacın olacağız.

Murin, bir kere daha bel kırdı. Yaroslav İlyiç'in heyecan dolu gözlerinden yaş fışkırdı. Ordınov" a coşkunlukla bakıyordu.

- Ne dersiniz bu ruh soyluluğuna? Rus milletinin o ezeli, kutsal misafirseverliği...

Ordınov, adeta dehşet duyarak ona baktı. Sakalını koluyla örten Murin, Yaroslav İlyiç'in sözünü yineledi:

- Misafirseverlik beyim, elbette. Biz misafiri pek severiz, saygı gösteririz. Şimdi bile bizde bir iki gün daha kalsaydınız diye düşünüyordum. (Murin, Ordınov1 a doğru bir adım ilerledi) Pekâlâ bir iki gün daha oturabilirdiniz. Gelgelelim işler ters gitti, bizim hanım hastalandı. O olmasaydı, söz gelimi, evde tek başıma olsaydım, sizi öyle rahat ettirirdim ki... Hastalığınızı da iyi ederdim, vallahi iyi ederdim. Çünkü o hastalığın nasıl iyileşeceğini biliyorum. Kalmış olsaydınız...

Yaroslav İlyiç:

- Gerçekten bunun çaresini biliyorsanız... dedi ve sözünü tamamladı.

Ordınov, demin Yaroslav İlyiç'i kötü bir şekilde yukardan aşağıya süzmekle hata etmişti.

Yaroslav İlyiç, hiç kuşkusuz, dünyanın en namuslu, en kibar adamlarından biriydi. Fakat asıl sorunu ancak o anda tamamen anlayabilmişti. Açıkçası, durumu pek zordu. Deyim yerindeyse, makaraları koyvermek istiyordu. Orada, Ordınov'la yalnız başlarına olsaydılar, Yaroslav İlyiç, -cancığer dostluklarına güvenerek, - sıkılmadan kendisini taşkınlığa bırakacaktı. Tabii bunu kibar bir şekilde yapacaktı ve güldükten sonra Ordınov'un elini sıkıp, ona karşı iki kat saygı duyduğunu, kendisini mazur gördüğünü, gençlikte böyle şeylerin normal sayıldığını söyleyecek, onu içtenlikle yatıştıracaktı. Ama şimdi, şu bilinen nezaketi yüzünden zor bir durumdaydı, yerin dibine geçmek istiyordu.

Yaroslav İlyiç'in yersiz sözleri üzerine yüzünü ekşiten Murin, atılarak:

- Bunun çaresi, yani ilacı var, dedi. (Bir adım daha ilerleyerek) Benim şu kısa köylü aklıma göre, siz pek fazla kitap okumuş, okuya okuya allâme olmuşsunuz. Biz köylüler buna, sapılmışsınız, deriz...

Yaroslav İlyiç, sert bir eda ile:

- Ee, yeter artık! diye onu susturdu. Ordınov:

- Ben gidiyorum Yaroslav İlyiç, dedi.

Onu daha fazla tutmak için kendinde kuvvet bulamayan Yaroslav İlyiç'in ağız dolusu iltifatlarına karşılık:

- Teşekkür ederim efendim, diye devam etti, kesinlikle gelirim, kesinlikle. İzninizle...

- Güle güle beyefendi, güle güle. Unutmayın bizi, tenezzül ederseniz bize de buyrun.

Ordınov, başka bir şey duymadı. Deli gibi sokağa fırladı.

Daha fazlasına dayanamayacaktı, beyninden vurulmuşa dönmüş, akli durmuştu. Adeta hastalığının yeniden başladığını hissediyordu, içini acı bir umutsuzluk kaplamıştı. O anda ölmekten başka bir isteği yoktu. Dizleri tutmaz oldu, yoldan gelip geçenlere, çevresinde toplanmaya başlayan kalabalığa ve meraklıların soruşlarına aldırmandan bir duvarın dibine çöktü. Birdenbire çevresini saran uğultu arasından Murin'in sesini duydu.

Ordınov, başım kaldırdı. Gerçekten, ihtiyar karşısında duruyordu, solgun yüzü ciddi ve düşünceliydi. Bu, bir dakika önce Yaroslav İlyiç'in evinde Ordınov'la küstahça alay eden adamdan bambaşka bir adamdı. Ordınov hemen doğruldu. Murin, elinden tutarak onu kalabalığın içinden çıkardı.

Ordınov" a yan yan bakarak:

- Pırtılarını da alırsın, dedi. Sonra:

- Kederlenme beyim!.. Gençsin, ne üzülyorsun be! diye bağırdı.

Ordinov yanıt vermedi.

- Gücendin değil mi? Kızıyorsun... Ama kızacak ne var, her-

72

73kes kendi malını korur. Ordinov:

- Sizi tanımıyorum, sırlarınızı da bilmek istemiyorum, dedi. Fakat o, o!..

Gözlerinden sicim gibi yaş boşandı. Rüzgâr bunları yanaklarından bir bir koparıp savuruyordu.

Ordinov, eliyle yanaklarını siliyordu. Hareketi, bakışı, titreyen morarmış dudaklarının kendinden olmayan çarpıklığı, aklım kaçırmak üzere olduğunu gösteriyordu.

Murin, kaşlarını çatarak:

- Sana anlattım ya, kaçaktır o, dedi. Neden, nasıl kaçırdığım bilmen gerekmez. Ama bu haliyle de benim kabulüm. Onu canımdan çok sevdim, kimseye vermem. Anladın mı şimdi?

Ordinov" un gözlerinde bir an alevli parıltılar belirdi.

- Peki ama niçin ben... Ben de şimdi canımı kaybetmiş gibiyim, niçin? Niçin kalbim böyle sızlıyor? Niçin Katerina'yı tamdım ben?

- Niçin mi?

Murin gülümsedi, düşünceye daldı. Sonra:

- Orasını ben de bilmiyorum, diye yanıt verdi. Ama kadın doğası deniz dibine benzemez, er geç görülür, anlaşılır. Yalnız o pek kurnaz, inatçı ve dayanıldı bir kadındır. Bir şeyi isteyince vazgeçmez.

Murin, düşünceli bir tavırla devam etti:

- Galiba, sahiden beni bırakıp sizinle gitmek istiyordu beyim. İhtiyar onu iğrendiriyordu artık. Yaşayacağı kadar yaşadı, her şeyi aldı ondan! Baştan pek hoşuna gittiniz galiba. Ama belki sizin yeri nizde başkası da olsaydı... Ondan hiçbir şey esirgemem, kuş sütü istese, onu bile bulurum. İsteddiği kuş yoksa, kendim yaratırım! Kibirlidir. Özgürlüğünü arıyor, ama ne istediğini bildiği yok. Onun içi en iyi şeyin şimdiki hali olduğunu anlamıyor. Hey gidi bey, pek toysun daha. Yüreğin gözyaşlarını eliyle kurulaayan terk edilmiş bir kızın yüreği gibi yanıyor!.. Şunu bil ki, zayıf bir adam tek başına yaşa-s yamaz. Ona istediği bütün şeyleri ver, yine hepsini bırakıp sana ko şar. Dünyanın yarısını bağışla, bak görürsün, hükmetmeyi düşün-

74

mez de bir pabuca sığacak kadar küçülür, siner!.. Zayıf insana özgürlük verersen, onu sokar torbaya, getirir sana teslim eder. Akılsız yüreğe özgürlük yaramaz! Böyle bir tabiatla bağdaşmak güçtür. Pek gençsin de bunları onun için söylüyorum. Yoksa bana ne? Geldin gidiyorsun, ha sen, ha başkası... Böyle olacağını baştan biliyordum ama engel olamadım. Mutluluğunu korumak istersen ters konuşmayacaksın.

Murin, hem yürüyor, hem felsefesine devam ediyordu.

- Hoş, bunlar da laftır beyim, neler olmuyor ki! Hırs gözü bü-rüyünce, bakıyorsun kimi bıçağa sarılıyor, kimi silahı da olmadan saldırıp dişleriyle düşmanın gırtlığını parçalıyor. Ama versinler eline bıçağı, düşmanın da karşısında bağrım açsın, inan olsun o zaman saldırmaktan vazgeçersin.

Avluya girdiler. Tatar kapıcı Murin'i uzaktan görerek şapkasını çıkardı, kurnaz bakışını Ordinov* a dikmiş, ayırmadan bakıyordu. Murin:

- Anan evde mi? diye seslendi.

- Evde.

- Söyle de beyin pırtılarını taşımaya yardım etsin. Sen de gel, hadi davran!

Merdiveni çıktılar. Murin'de çalışan ve gerçekten kapıcının anası olan kocakarı, sabık kiracının eşyalarıyla uğraşılıyor, hepsini söylene söylene büyük bir denk halinde bağlıyordu.

- Dur, sana ait bir şey daha getireceğim, orada kaldı. Murin, odasına gitti. Bir dakika sonra dönerek Ordinov a ipek

ve yünle işlenmiş zengin bir yastık uzattı. Bu, Ordinov hastalandığı zaman, Katerina'nın getirdiği yastıktı.

Murin:

- Sana yolladı, dedi. Sonra, babacan bir tavırla:

- Şimdi git artık ama şurada burada sürme, yazık edersin kendine! diye ekledi.

Kiracısını kırmak istemediği belliydi. Fakat son bir bakıştan sonra yüzünü müthiş bir öfke belirtisi kapladı. Ordinov'un arkasından kapıyı adeta nefretle kapadı.

İki saat sonra Ordinov, Alman Şpis'in evine taşınmıştı. Tinhen

75onu görünce bir çığlık kopardı. Hemen sağlığını sordu, hastalığını öğrenir öğrenmez tedaviye girişti.

İhtiyar Alman, pek memnun bir halle, kapıya yeni bir kiralık kâğıdı asmak üzere olduğunu anlattı. Çünkü Ordinomun verdiği peyin karşılıdığı süre, tam bugün bitmişti. Böylece ihtiyar, aynı zamanda, kapalı olarak Almanların düzensizlik ve dürüstlüklerini övmek fırsatını bulmuştu. Ordinov, hemen o gün hastalandı ve ancak üç ay sonra yataktan kalkabildi.

Yavaş yavaş iyileşti, sokağa çıkmaya başladı. Alman'ın evinde hayat tekdüze ve rahattı. Alman'ın tabiatında göze çarpacak bir özellik yoktu, güzel bir kız olan Tinhen, ona sataşmadıkça iyi bir arkadaşı. Fakat hayat, Ordinov için artık ebediyen tatsız bir hal almıştı. Dalgın, düşünceli ve hırçındı, duyarlı hali hastalık

derecesinde artmış, farkına varmadan amansız bir kara sevdaya tutulmuştu. Haftalarca kitap açmaz oldu. Gelecek onun için ölmüştü, parası boyuna eriyordu. Kendisini öylesine bırakmıştı ki, yarını aklına bile getirmiyordu. Arada bir içinde bilime karşı eski ateşin yanmaya başladığını hissediyordu. Fakat bu onu sarmıyor, tam tersine boğuyor, enerjisini yok ediyordu. Fikirleri, fikir olarak kalmaktan öteye geçmiyordu. Yapıcılığı kalmamıştı. Yarattığı hayaller, kafasında birer dev kadar büyüyerek yaratıcılarının güçsüzlüğüyle alay ediyorlardı. Ordınov, bu acı anlarda ister istemez büyücü çirağının hikâyesini anımsıyordu. Çocuk, ustasının sırrını çalarak süpürgeye su taşımasını emretmiş. Ama nasıl "Dur!" denileceğini unuttuğu için sonunda bu suyun içinde boğulmuş. Belki o da bağımsız, özgün ve içten bir yapıt ortaya koyabilecekti. Belki onun da sanatçılıktan bir payı olacaktı. Hiç olmazsa önceleri buna inanıyordu. İçten inanç, geleceğin temelidir. Fakat şimdi bu körü körüne inançlarıyla alay ettiği oluyordu ve bu yüzden ilerleyemeden hep olduğu yerde sayıyordu.

Oysa, başından geçen olaydan altı ay önce, zihninde tasarladığı ve -gençliğin denneysizliğiyle- bütün umutlarını bağladığı bir yapıtı çizelge biçiminde kâğıda geçirmişti. Yapıt kilise tarihine ilişkindi, en ateşli, en içten kanılarım kaleminden kâğıda aktarmıştı. Şimdi Ordınov bu planı tekrar okudu, üzerinde pek çok düşünerek, buna ait birtakım yapıtlar karıştırarak değiştirdi ve sonunda ana düşünceyi reddetti. Ama arta kalan yıkıntılar üzerine de yeni bir şey

76

kuramadı. Yavaş yavaş ruhunu mistisizm, kadere bel bağlamaya benzeyen bir gizemsellik kaplamaya başladı. Zavallı, acı duyuyor, Tanrı'dan şifa diliyordu. Almanın hizmetçisi ihtiyar, dindar bir Rus kadın, sessiz kiracılarının nasıl dua ettiğini, kilise taşlığında kendinden geçerek saatlerce nasıl hareketsiz yattığını ballandıra ballandıra anlatıyordu.

Ordınov, başına geleni hiç kimseye açmamıştı. Fakat arada bir, özellikle ortalığın kararmaya başladığı zamanlarda, çanların uğultulu sesleri ona, Katerina'nın yanında kilisede ilk defa diz çöktüğü anı anımsatıyordu. O sırada göğsü, o vakte kadar hiç duymadığı bir duyguyla dolmuş, sızlamıştı; her şeyi unutarak kadının ürkek ürkek çarpan kalbine kulak verirken, kimsesiz hayatına giren yeni, ışık dolu umudu sevinç ve heyecan gözyaşlarıyla yıkamıştı. Bunları anımsadıkça ebediyen yaralanmış ruhunda fırtınalar kopuyor, maneviyatı sarsılıyor, aşk acısı yeniden içini kavurmaya başlıyordu. Çoğu zaman saatlerce kendini günlük hayatı ve dünyadaki her şeyi unutarak olduğu yerde kalıyordu. Umutsuzluk ve keder içinde sessizce, gözyaşı dökerken, "Katerina, sevgili meleğim, biricik kardeşim!" diye mırıldanıyordu.

Fakat uzun zamandan beri zihnine kötü bir düşünce saplanmıştı. Bu düşünce gitgide Ordinomu sarıyor, ona, günden güne gerçekliğine mandığı bir olasılık olarak bağlanıyordu. Ordınov* a öyle geliyordu ki, -sonunda buna iyice inanmıştı- Katerina'nın aklından hiçbir zoru yoktu; ama Murin onun için, "Zayıf yüreklidir" demekte de haksız değildi. Onca Katerina'yı ihtiyar adama bağlayan bir sır vardı; fakat Katerina işlenen cinayetlerin dehşetini anlayamadan suçsuz bir güvercin gibi bu adamın egemenliği altına girmişti. İkisinin de kimin nesi olduklarını bilmiyordu. Fakat bu zavallı korumasız tazeye yapılan insafsızca baskı, aklından çıkmıyordu.

Bunları düşündükçe kalbi derin bir kederle, üzüntüyle doluyor, çaresizliği onu öfkeliendiriyordu. Ordınov" a öyle geliyordu ki, birdenbire her şeyin farkına varan bu zavallı yaratığın korku dolu gözleri önüne içinde bulunduğu düşkün hal haince seriliyor, zayıf kalbine işkence ediliyordu. Gerçeğin yalan yanlış yorumları veriliyor, cahilliğine mahsus göz yumuluyor, yerine göre şaşkın kalbinin taşkınlıklarına kurnazca iltifat ediliyordu. Böylece özgür, serbest bir ruhun kanatları yavaş

77yavaş kesiliyordu; onda artık ne isyan edecek, ne de gerçek hayatı arzulayacak kuvvet kalıyordu.

Ordınov gitgide daha çok vahşileşiyordu, doğrusunu söylemek gerekirse, Alman ev sahipleri de buna hiç engel olmuyorlardı.

En çok sabahtan akşama kadar sokaklarda başıboş dolaşmaktan hoşlanıyordu. Bu gezintiler için daima karardık bastığı saatleri ve kalabalık olmayan تنها sokakları seçerdi. Bir gün, yağışlı, rutubetli bir bahar akşamı, sapa sokaklardan birinde Yaroslav İlyiç'le karşılaştı.

Yaroslav İlyiç göze çarpacak kadar zayıflamış, sevimli gözleri donuklaşmıştı. Eski neşeli, canlı hali bile kalmamış gibiydi. Önemli işler peşindeydi, ıslanmış, üstü başı çamurlanmıştı. Mosmor olmuş kibar burnunun ucunda, bütün akşam boyunca anlaşılmaz bir şekilde bir yağmur damlası titreşip durmuştu. Yaroslav İlyiç favori de bırakmıştı.

Favorisi ve Yaroslav İlyiç'in eski dostuna âdeta onu tanımak istemiyormuş gibi kaçamaklı bakışı Ordınov" u şaşırttı. Hem de işin tuhafı, o zamana kadar kimsenin merhametine gereksinim duymadığı halde bu defa üzüldü, kırıldı. Sade babacan, saf, -hatta çekinmeden söyleyelim- biraz bön ve daima kötümser görünmek, akıllı geçinmek gibi iddiaları olmayan eski adam onun daha çok hoşuna gidiyordu. Doğrusu budala olan, belki de budalalığı yüzünden sevdiğimiz adamın durup dururken akıllanması hiç de hoş a gidecek bir şey değildir. Bununla birlikte Yaroslav İlyiç'in OrdınoVa çevirdiği bakışındaki kuşkulu ifade hemen kayboldu. Bilindiği gibi, insanların, onları kırılışa uğrattığı halde canları çıkmadıkça vazgeçmedikleri huyları vardır. Yaroslav İlyiç de paçaları sıvayarak hemen Ordinomu dost ruhunun içine dolmaya hazırlanmıştı. İlkın, çok meşgul olduğunu söyledi, sonra uzun zaman birbirlerini görmediklerinden sözetti. Birdenbire konuşmaları garip bir hal aldı. Yaroslav İlyiç, genel olarak insanların yalancılığından, dünyadaki her şeyin ölümlü

oluşundan, sözgelişi, hem de büyük bir kayıtsızlıkla Puşkin'den sözetti. İyi ahbab dediğimiz kimselerle hafiften alay ett[^]. Nihayet sözü, dünya kurulalı beri, gerçek dost diye bir şey olmadığı halde, kendilerini dost gösteren kimselerin yalancılığına, iki yüzölçümüne getirdi. Sözün kısası Yaroslav İlyiç akıllan-

78

miiii-

Ordinov, söylediklerinin hiçbirine karşı çıkmadı. Fakat derin

bir hüznü duydu. Sanki, en sevdiği bir dostunu kaybetmiş gibiydi! Yaroslav İlyiç, gayet meraklı bir şey anımsamış gibi:

- Şey!.. Az kaldı unutuyordum, dedi. Size bir haber: Ama bunu yalnız size söylüyorum. Oturduğunuz evi anımsıyor musunuz?

Ordinov birden sükündi, sarardı.

- O evde geçenlerde bir hırsız çetesi basıldı. Orası tam anlamıyla bir batakhaneymiş beyim. Kaçakçılar, çeşit çeşit dalavereciler, neler de neler... Bir kısmını yakaladılar, öbürlerinin de peşindeler... Düşünün bir kere, o ev sahibi; dindar, ağırbaşlı, kibar görünüşlü adam...

- Eee?

- İşte insanların nasıl yaratıklar olduğunu bundan anlayabilirsiniz. Herif çetenin elebaşısı imiş. Ötesi yok bunun...

Yaroslav İlyiç içten konuşuyor ve bir adamın yaptıkları yüzünden bütün insanlığı mahkûm ediyordu. Yaroslav İlyiç'in huyu böyledir işte...

Ordinov, fısıltı halinde:

- Ya ötekiler?... Murin?... diye sordu.

- Şey, Murin mi? Yok canım, sanmam... Murin, saygıdeğer, efendi bir ihtiyardı. Ama durun bakayım; o benim hiç aklıma gelmemişti.

- Yani?... O da mı çetenin içindeydi dersiniz? Ordinov'un kalbi sabırsızlıktan göğsünü delecek gibi çarpıyordu. ^ .

Yaroslav İlyiç, donuk gözlerim Ordinov a dikti. Bu onun düşündüğüne işaret etti.

- Durun bakayım... Yok, yok; Murin aralarında olamazdı. Çünkü o, karısıyla baskından üç hafta önce memleketine gitmişti. Kapıcılarından duydum. Anımsarsınız ya, Tatar bir kapıcıları vardı...

SON

79BİRİNCİ BÖLÜM

Ordinov, nihayet oturduğu evi değiştirmeye karar verdi. Bir odasını kiraladığı dairenin sahibi; bir memurun fakir, yaşlı, dul karısı, ayın bitmesini beklemeden ansızın evden ayrılmış, Petersburg'u bırakarak akrabalarının yanına, taşraya gitmişti.

Genç adam, o ayın kirasını ödediği için, henüz çıkmıyor, ama ay sonunda bu evden ayrılacağına hem açmıyor, hem üzülmüyordu. Kendisi fakir, ev kiralari pahalıydı.

Ordinov, ev sahibesinin gidişinin hemen ertesi günü şapkasını aldı, Petersburg'un kenar mahallelerini dolaşmaya çıktı. Kapılara yapıştırılmış kâğıtları okuyor, fakir bir aile yanında istediği gibi bir yer bulabilmek için en çok, büyük, içi kalabalık, rengi kararmış binalara bakıyordu. Epey süren gayretli araştırmalardan sonra, içinde yepyeni duygular belirtmeye başladı. Ordinov, önce önem vermeden, dalgın dalgın, ama sonra dikkatle, daha sonra da derin bir ilgiyle çevresini gözden geçirmeye başladı. Gürültülü, hareketli sokak hayatı, kalabalık, durumun ve dekorun yeniliği onu birden sardı.

Ömürleri boyunca alınlarının teriyle çalışıp, dişten tırnaktan arttırdıklarıyla veya başka bir şekilde edindikleri yuvalarında, bütün gayretlerini boşa harcayarak rahat, huzur arayan Petersburg işadamları, onları her Allah'ın günü bıkmış usandıran basit günlük hayatın yürüyüşüyle hiç ilgilenmezler. Ordinov ise tam tersine şimdi her şeyi görmeye çalışıyor, ruhunun derinliğinde sakin, tatlı, temiz bir sevinç duyuyordu. Solgun yanakları hafifçe pembeleşmiş, gözleri sanki yeni bir umutla parlamaya başlamıştı. Soğuk, temiz havayı sindire sindire ciğerlerine doldurdu. İçinde eşsiz bir hafiflik duyuyordu. Ordinov her zaman sessiz, içine kapalı bir hayat yaşamıştı. Üç yıl önce doktorasını yapıp, olabildiği kadar bir serbestliğe kavuştuktan sonra, o zamana kadar yalnız adını işittiği bir ihtiyarın evine gitti. Resmi kıyafetli uşağı, geldiğini haber vermeye güçlüklerle razı ederek, adamın dönüşünü epey bekledi. Sonra, yıkılmadan kalabilmiş yüksek tavanlı, loş ve eşyasız bütün eski aile konaklarında bulunan can sıkıcı bir salona alındı. Orada onu, babasının dostu ve meslektaşı olan göğsü nişanlarla dolu, ak saçlı velisi karşıladı. İhtiyar, ona bir miktar para teslim etti. Para miktarca pek önemsizdi: Bu, Ordinov'un dedelerinden kalma ve borçlara karşılık icra yoluyla satılan malların parasıydı. Ordinov mirasını kayıtsızlıkla aldı, velisiyle bir daha buluşmamak üzere vedalaşarak sokağa çıktı. Soğuk, puslu bir sonbahar akşamıydı; genç adam düşünceliydi, nedenini anlayamadığı bir hüznü kalbini sıkıyordu. Bakışları alevlenmiş; kâh ateşlenip, kâh titreyerek, sıtmaya benzer bir nöbet geçiriyordu. Yolda eline geçen parayla iki, üç yıl, kıt kanaat yaşamak koşuluyla, hatta dört yıl idare edebileceğini hesapladı. Ortalık kararmış, hafiften yağmur çiselemeye başlamıştı. İlk rastladığı odayı kiralarak bir saat sonra taşındı.

Odasına, sanki bir manastıra girmiş gibi kapandı; dünyayla hemen hemen ilgisini kesti. İki yıl süren bu yaşayış, onu tamamiyle ya-banileştirdi. Ordınov, hiç farkında olmadan vahşileşmişti; dışarda bambaşka, gürültülü, hareket dolu, daima heyecan, değışildik içinde geçen, onu çağırın ve kendisinin de er geç gideceğı bir hayatın varlığı aklına bile gelmiyordu. Kuşkusuz, böyle bir hayatın varlığını duymamış olamazdı, ama onu yalandan tanımıyor ve asla aramıyordu. Ordınov çocukluğundan beri kendine özgü bir tarzda yaşamış; nihayet bu ayrılık belirli bir şekil almıştı. Ordınov1 un bütün varlığını derin, kanmak bilmez, ömür tüketici ve onun gibi adamlara iş alanlarında pay bırakmayan bir tutku sardı. Bu tutku, bilimdi. Bilime düşkünlüğü, Ordınovun gençliğini yıpratıyor; tath, şiddetli zehi-riyle uykularını harap ediyor, besinlerden ve odasına asla girmeyen temiz havadan onu yoksun bırakıyordu. Kendini tutkusuna iyiden iyiye kaptıran genç adam, bunun dışında hiçbir şeyhi farkında dejjil-di; farkında olmak da istemiyordu. Henüz gençti, başka bir şey ara-

rı

diğı yoktu. Tutkusu, onu dış hayat karşısında bir çocuk kadar aciz yapmış; birgün, insanlar arasında kendisi için bir yer bulamayacak hale gelmişti. Bilim, bazı becerikli kimselerin elinde bir kazanç kaynağı olur.

Ordınovun bilim tutkusu ise kendine doğru çevirdiğı bir silahtı.

O zamana kadar ilgilendiğı her işte olduğı gibi, okumak, öğrenmek isteğinde de geçerli, açık bir nedenden daha çok, bilinçsizce bir hevesi vardı. Küçükken de arkadaşları arasında tuhaf bir çocuk olarak tanınmıştı; hiçbirine benzemezdi. Ailesini anımsamıyordu, garipliğı, insancılığı yüzünden arkadaşlarından; kaba, haşın davranışlar görüyordu. Böylece sonunda tam anlamıyla vahşi, somurtkan oldu, gitgide kendini bu hallere büsbütün kaptırdı.

Tek başına çalışmalarında hiçbir zaman, hatta o sıralarda bile düzenli olamamıştı; belirli bir sistemi yoktu. Bunlar, sadece ilk hayranlık, ilk hararet, bir sanatçının geçirdiğı ilk hummaydı. Ordınov, kendi kendine bir sistem yaratmak istiyor; bunu yıllardır içinde taşıyordu. Ruhunda bu hususta yavaş yavaş, henüz sisli, belirsiz, fakat harikulade tath, huzur verici fikirler beliriyor, sonradan bunlar yepyeni, aydınlanmış bir şekle giriyor, adeta onu hırpalayarak dışarı boşanmak istiyordu. Genç adam, henüz cesaretsizce içinde doğan bu düşüncelerin hakikate uygun ve yeni bir buluş olduğunu, özellik taşıdığını hissediyordu; içindeki yaratma kuvveti gitgide gelişip kökle-şiyordu. Fakat bu düşünce ve hayalleri olgunlaştırarak fiil haline geçirmek, onun için ya çok uzak, ya da büsbütün imkânsız bir şeydi.

Ordınov, herkesi kendine yabancı buluyor, yaşadığı ıssız çölü birdenbire terk ederek uğultulu, gürültülü şehrin ortasına düşmüş bir keşiş gibi sokakları dolaşıyordu. Bununla birlikte, çevresinde kaynaşıp duran bu âlein, ona o kadar yabancıydı ki, içinde uyanan garip duygulara hayret etmedi bile. Sanki vahşiliğinin farkında değildi; tam tersine, bir sevinç, uzun süren perhizden sonra yemeğe, suya kavuşan kimseninkine benzer bir çeşit sarhoşluk içindeydi. Oysa, yeni eve taşınmak gibi basit bir olayın Petersburglu bir adam için -Ordınov gibibile olsa,- hiç de bu derece sersemletici, heyecan verici bir yanı yoktu. Yalnız şunu söylemek gerek ki, Ordınov o zamana kadar, kişisel işleri için şehire aşağı yukarı hiç inmemişti. Böyle sokak sokak dolaşmak Ordınov'u pek sarmıştı. Boş gezen adamların yaptığı gibi, çevresindeki hiçbir şeyi gözden kaçırmıyordu.

Gene de, her zamanki şaşkınlığını üzerinden atabilmiş değildi; önünde bütün canlılığıyla serilen görünüm ona, sanki bunları bir kitabın satırları arasında okuyormuş gibi geliyordu. Her şeye hayret ediyor; kafasından geçenleri yansıtan bakışını gelen geçenin yüzünden ayıramıyordu. Her gördüğünü dikkatle inceliyor, halkın konuşmasını sevgiyle dinliyor, sanki bütün bunlarla, tek başına geçirdiğı ıssız gecelerde odasında doğan düşünceleri karşılaştırmak istiyordu. İkide bir, gayet önemsiz şeylerden hayrete düşüyor, bu onda yepyeni düşünceler uyandırıyor. Ordınov ilk olarak bunca zaman, hücrelerinde diri diri gömülü kalmanın üzüntüsünü duydu. Burada, dışarda, her şey daha canlıydı; nabızı daha kuvvetli, daha hızlı atmaya başlamıştı.

Yalnızlığın baskısıyla bunalmış, hummalı bir çalışmayla gelişmiş dimağı, bu defa daha çabuk ama, cesaretle çalışıyordu. Şimdiye kadar bilinçsiz bir istek onu, ancak dıştan bildiğı, daha doğrusu bir sanatçı önsezisiyle hissettiğı bu yabancı âleme karışmak için çekmişti. Ama şimdi kalbi, elinde olmayarak, aşka, ilgiye karşı duyduğu özlemle çarpmaya başladı. Artık önünden geçen insanlara daha dikkatle bakıyordu; ama onlar hep yabancı, kaygılı ve düşünceliydiler. Ordınov'un pervasızlığı yavaş yavaş kendiliğinden sönmeye başladı; gerçek onu eziyor, ruhunda bir çeşit saygıyla karışık bir korku doğuyordu. Hasta döşeğinden ilk defa sevinçle kalkan, ama ışıklardan, parıltılardan, hayat gürültüsünden ve rengârenk kalabalığın hareketinden başı dönüp halsiz düşen bir adam gibi, Ordınov da bu yepyeni izlenimlerden yorgunluk duymaya başlamıştı. Canı sıkıldı, içini hüznü kapladı. Hayatı, çalışmaları, hatta geleceğı için bir korku duydu. Ayrıca yeni bir düşünce huzurunu büsbütün kaçırdı: Ordınov, birdenbire, hayatta tamamiyle kimsesiz olduğunu, ne sevildiğini, ne de kendisinin kimseyi sevdiğini anımsadı. Sokağı geçer geçmez konuşmayı denediğı bazı kimseler, onu sert, tuhaf bakışlarla süzdüler. Ordınov'u ya deli, ya da -ki bu tamamiyle doğrudu-acayip bir adam olarak gördükleri belliydi. Ordınov daha küçükken kabuğuna çekilmiş, çetin tabiatı yüzünden herkesin kendisinden

kaçtığı bir çocuk olduğunu anımsadı. Karşısındakilere duyduğu ilgiyi ifade etmekteki beceriksizliği, düzeyce herkesten aşağı görünüşü, o zaman bile onu diğer çocuk arkadaşlarından ayırıyor, üzüyordu. Ordınov, o anda, kendisini bildi bileli çevresinin ona sırt çevirdiğini, onu her zaman tek basma bıraktığını anladı. Farkında olmadan, şehrin merkezinden hayli uzak bir mahalleye gelmişti. Tenha bir aşçı dükkânında yemek yedikten sonra, tekrar dolaşmaya çıktı. Gene birçok caddeler, meydanlar geçti. Bunların yanı sıra, sardı, boz renkli tahta duvarlar uzanıyordu. Zengin evlerin yerini eski, viran kulübeler almış, fabrikaların çirkin, rengi kararmış, kırmızı uzun bacalı kocaman binaları görünmeye başlamıştı. Ortalık boş ve ıssızdı. Her şey Ordınov" a asık yüzle, düşmanca bakıyor, ya da ona öyle geliyordu. Akşam oldu. Uzun bir sokaktan geçerek mahalle kilisesinin bulunduğu ufak bir meydanlığa çıktı.

Ordınov dalgın bir tavırla içeriye girdi. Ayın henüz bitmişti; kilise hemen hemen boştu. Sadece, kapının yanında diz çökmüş iki ihtiyar kadın duruyordu. İhtiyar kilise hizmetlisi, mumları söndürmekteydi. Batan güneşin ışığı geniş bir ışın halinde yukardan, kubbenin dar penceresinden içeri akıyor, kilisenin bir köşesini ışığa boğuyordu. Fakat bu aydınlık, gittikçe zayıflıyor, kubbenin altındaki boşluk karardıkça, kandillerle mumların titrek ışığıyla aydınlanan ikonaların yaldızlan o oranda parlıyordu.

Ordınov, içi heyecanlı bir hüznle dolarak kilisenin en karanlık köşesinde duvara yaslandı, bir an böylece daldı. Kiliseye giren iki kişinin tok, düzenli adım sesleri onu dalgınlığından kurtardı. Gözlerini kaldırdı, gelenlere bakınca içini tanımsız bir merak kapladı. Bunlar, bir ihtiyarla, genç bir kadındı. İhtiyar uzun boylu, hâlâ dimdik duran, dinç, fakat zayıf ve hastalıklı denecek derecede solgun yüzlü bir adamdı. Uzaktan gelmiş bir tüccara benziyordu. Uzun siyah, içi kürklü, besbelli bayramlık olan kaftanını iliklemeden giymişti. Kaftanın altından, uzun etekli ve boydan boya iliklenmiş mintanı görünüyordu. Boynuna kırmızı renkli bir atkıyı gelişi güzel bağlamıştı; kürk şapkası elindeydi. Göğsüne kadar inen seyrek, kırçıl sakak, sarkık, çatık kaşlarının altından parlayan alevli, hummah, gururlu ve sabit bakışları vardı. Ancak yirmisinde göste- I I

ren kadın, harikulade güzeldi. İçi kürklü, zengin bir mavi manto giymişti; başı, çenesinin altından bağladığı beyaz bir atlas örtüyle örtülüydü. Yere bakarak yürüyordu, üzerindeki ve yürüyüşündeki düşünceli, vakur hal, bir çocuğunki kadar tatlı yüzünde, yumuşak, sakın hatlarında açık ama, hüznü yansıtmalar yapıyordu.

Birbirine pek aykırı görünen bu çiftte tuhaf bir hal seziliyordu.

İhtiyar, kilisenin ortasında durdu. İçerde kimse olmadığı halde, dört yanına başıyla selam verdi; arkadaşı da aynı şeyi yaptı. Sonra adam, kadını elinden tutarak, kilisenin adını taşıdığı büyük bir Meryem Ana ikonasının yanına götürdü. İkona, mihrabın önündeydi, üzerindeki altınlar ve değerli taşlarla pırıl pırıl parlıyordu.

Kilisede son kalan hademe, ihtiyarı sevgiyle selamladı. Öteki, ona bir baş selamıyla karşılık verdi. Kadın ikonanın önünde yere kapandı. İhtiyar, ikonanın alt yanına asılmış bir örtünün ucunu alarak kadının başının üzerine koydu. Kilisenin sessizliğinde boğuk bir hıçkırık duyuldu.

Ordınov bu sahnenin görkemi karşısında, şaşırıp, sabırsızlıkla sonunun neye varacağını beklemeye başladı. Kadın, bir iki dakika sonra başını kaldırıncı kandilin parlak ışığı güzel yüzünü aydınlattı. Ordınov birdenbire titredii, bir adım geriledi. Kadın elini ihtiyara verdi, ikisi ağır ağır kiliseden çıktılar. Süt gibi beyaz yüzünde parlayan uzun kirpiklerinin çevrelediği koyu mavi gözleri yaş doluydu; yaşlar, sararmış yanaklarından damla damla dökülüyordu. Dudakları, hafifçe gülümser gibi gerilmişti, ama yüzünde hâlâ çocukça bir korku ve gizemli bir dehşetin izleri vardı. İhtiyara ürkek ürkek sokuluyor, heyecandan, belli olacak kadar titriyordu. Şaşkına dönen Ordınov, nedenini bilmediği bir ısrarla arkalarından hızla yürüdü; kilisenin taşlığında önlerinden geçti. İhtiyar ona sert, haşın bir bakış fırlattı. Kadın da baktı, ama bakışı meraksız, dalgındı; sanki zihnini bambaşka, uzak bir düşünce kurcalıyor-muş gibiydi. Ordınov, hareketini kendi kendine açıklayamadığı halde, onları izlemeye başladı. Karanlık iyice bastırmıştı; Ordınov, ihtiyarla kadının biraz gerisinden yürüyordu. Öndekiler zahire dükkân-larıyla, hanlarla dolu büyük, geniş ve çamurlu bir caddeye girdiler. Bu cadde, doğruca şehrin kapışma çıkıyordu. İhtiyarla kadın, şehir

10

kapısından çıkıp, iki sıra yüksek tahta duvarla çevrili uzun bir sokağa saptılar. Sokağın sonunda dört katlı büyük bir evin kararmış duvarı görünüyordu. Binanın altındaki kemerden karşı yandaki büyük, işlek caddeye çıkılıyordu. Kiliseden çıkanlar eve yaklaşırken, ihtiyar birdenbire döndü; Ordınov" a sinirli sinirli baktı. Genç adam taş kesilmiş gibi durdu. Taşkınılığını kendisi de garip buluyordu. İhtiyar, tehdidinin etkili olup olmadığını anlamak istiyormuş gibi, bir daha geriye döndü. Sonra ikisi de dar bir kapıdan evin avlusuna girdiler. Ordınov geri döndü.

Neşesi kaçmıştı. Koca bir günü öldürmesine, boş yere yorulmasına, üstelik basit bir olayı heyecanlı bir serüven şeklinde, şişirmekle yaptığı aptallığa kızıyordu. Ordınov, o sabah da vahşiliği yüzünden kendi kendine kızmıştı, ama elinde değildi; içme daldığı sanat evreni onu, dış dünyada eğlendirecek, etkileyecek, sarsacak her şeyden kaçmaya zorluyordu. Rahat evini şimdi hüznle, kaygıyla düşünüyordu. Ayrıca, ev ismi hâlâ bir sonuca bağlayamamış olması, önündeki göç telaşı, onu düşündürüyor, canını sıkıyordu. Bir yandan da böyle önemsiz şeylerin zihnini kaplamasına kızıyordu. Nihayet yorgun argın, kafası işlemez bir halde geç vakit evine döndü. Öyle dalmıştı ki, evine geldiğini ancak geçtikten sonra fark edebildi; kendi kendine şaştı, başını salladı. Bu hali yorgunluğuna vererek, çatı katındaki odasına çıktı. Mumu yakınca kilisede ağlayan

kadının hayali, bütün canlılığıyla onu sardı. İzlenimi son derece kuvvetliydi; gizemli bir duygulanış ve korku dolu tatlı bir heyecanın veya çocukça pişmanlığın döktürdüğü gözyaşlarıyla yıkanmış yüzün sakin, yumuşak hatları, içinde öyle bir sevgiyle canlanmıştı ki, gözleri karardı, vücudunun her yanını alev kapladı: Fakat bu hayal uzun sürmedi. Coşkun heyecanından sonra Ordınov" u bir düşünce, sonra öfke, sonra da anlatmaya gücünün yetmediği bir hiddet sardı; soyunmadan yorgana sarılıp kendini sert yatağına attı.

Uyandığı zaman, vakit epey gecikmişti. Hırçınlık, ürkeklik, bezginlik hissediyordu. Acele acele toparlanırken, o günkü işlerini düşünmek için kendini adeta zorluyordu. Evden çıkınca dün gittiği yerin ters yönüne yollandı. Döne dolaşa, Şpis adında fakir bir Almanın evinde ufak bir oda buldu. Şpis'in Tinhen adında bir kızı da vardı. I

Şpis, kaparoyu alır almaz, dış kapıya yapıştırılmış kiralık ilanını kopardı. Ordınov'un bilime düşkünlüğünü övdü; hatta ona bu konuda elinden gelen yardımı yapmaya da söz verdi. Ordınov akşama taşınacağını söyledi. Oradan çılınca eve dönmeyi düşündüyse de, vazgeçti, ters yöne saptı. Kendini yemden dinçleşmiş hissediyordu, içini dolduran merakla karışık bir duygu onu güldürdü. Sabırsızlığı yüzünden yol ona büsbütün uzun geliyordu; nihayet bir gün önce girdiği kiliseye yaklaştı. Sabah ayını yapıyordu. Ordınov gelenlerin hepsini görebileceği bir yer seçti, fakat aradığı kimseler kilisede yoktu. Uzun bir beklemeden sonra yüzü kızarmış bir halde kiliseden çıktı. İçinde elinde olmayarak beliren bir duyguyu yenmeye çalışıyor, kendini ısrarla başka bir şey düşünmeye zorluyordu. O aralık^ yemek vaktinin geldiğini anımsadı; karnının acıktığını hissetti. Bir gün önce yemek yediği aşçı dükkânına gitti. Sonra uzun zaman, farkında olmaksızın, caddelerde, kalabalık ve تنها sokaklarda dolaştı durdu. Sonunda şehrin dışına, sararmaya başlamış bir çayırın alabildiğine uzandığı ıssız bir yere çıktı. Ancak çevreyi saran sessizliğin yepyeni, çoktandır duymadığı etkisiyle kendine gelebildi.

Hava, Ekim ayında Petersburg'da sık sık rastlandığı gibi, kuru ve soğuktu. Biraz ötede, yanında iki yığın kuru otla bir kulübe görünüyordu. Koşumsuz; bodur, geniş sırtlı bir at, başını eğmiş, dudağını sarkıtmış, iki tekerlekli arabanın yanında bir şey düşünüyormuş gibi duruyordu. Bekçi köpeği, kırık bir tekerleğin yanında hırlayarak bir kemik parçasını didikliyordu. Üç yaşlarında, sırtında yalnızca gömlek bulunan bir çocuk, keçeleşmiş sarı kafasını kaşıyarak oraya tek başına gelen şehiriye şaşkınlıkla bakıyordu. Kulübenin arkasında tarlalarla bostanlar uzanıyordu, tlerden ormanın karaltısı görünüyordu. Kar getiren bulutlar birbiri ardından sessizce uçuşarak göç eden bir kuş sürüsünü önlerine katmış, kovalıyor gibiydi. Her yanı sessizlik ve ağır bir hüznün kaplamıştı... Ordınov yürümeye devam etti; fakat bu ıssızlık onu sıkıyordu. Geriye, kente döndü. Kente girer girmez, akşam ayinine çağıran kilise çanlarının tok sesleri kulağına çarptı. Genç adam adımlarını sıklaştırdı; az sonra, dünden beri tanıdığı kilisedeydi.

12

I I

Meçhul kadın da oradaydı.

Dua eden halk kalabalığının arasına karışmış, tam kapının yanında, dizüstü duruyordu. Ordınov kilise kapısında sadaka bekleyen dilenci kocakarıları, hasta ve sakatlan aralayarak kadının yanına sokuldu ve o da diz çöktü. Elbisesi, onun elbisesine değiyor, kendinden geçerek mırıldandığı duayı, dudakları arasından kesik kesik çıkan soluğu ıhtililyordu. Kadının yüzü bu defa da derin bir imanı ifade ediyordu; alevli yanaklarından akıp kuruyan gözyaşları sanki korkunç bir cinayeti temizliyordu.

Bu, aşırı duyarlılık, duyguların böyle çırılçıplak ortaya serilişi neden ileri geliyordu acaba? Buna, geçirdiği uzun, uykusuz, bunaltıcı ve sessiz geceler mi neden olmuştu, yoksa bilinçsiz isteklerin ve ruhunda geçen belirsiz sarsıntıların, kalbini coşturmasından, kopacak hale getirmesinden mi ileri geliyordu? Yahut, bu önemli anın zaten kendiliğinden zamanı gelmiş miydi? Doğada da böyle değil midir? Boğucu sıcak bir günde, gök birdenbire kararır, fırtına, kavrulmuş toprağa su, ateş püskürtür, zümrüt rengi dallar, inci taneleri gibi yağmur damlalarıyla dolar; otlar, çimenler birbirine karışır, çiçeklerin narin başları yere eğilir. Bütün bunlar, güneşin ilk ışıklarıyla hepsinin başını doğrultup, canlanarak, yeniden hayata kavuşmanın verdiği sevinç içinde görkemli, tatlı kokulanyla gökleri, güneşi selamlamaları içindir. Fakat Ordınov o anda ona ne olduğunu, ne hissettiğini açıklayamazdı; kendini bilmez bir haldeydi...

Ayının nasıl sona erdiğinin farkında olmadı, meçhul kadının peşinde kapının önüne birikmiş kalabalığı yarmaya çalışırken, kendine geldi. Ordınov, vakit vakit, kadının şaşkınlık taşıyan temiz bakışlarıyla karşılaşlıyordu. Kalabalık yüzünden ikide bir durmak zorunda kalan kadın, sık sık başını ona doğru çeviriyordu; hayretinin gitgide arttığı belliydi. Birdenbire yüzü alev gibi kızardı: O anda kalabalığın içinden dünkü ihtiyar çıkıp onu kolundan tuttu.

Ordınov'un gözleri ihtiyarın hırçın, alaylı bakışıyla karşılaştı, içini garip bir hiddet kapladı. Sonunda, karanlıkta ikisini de gözden kaybetti. Bütün kuvvetini toplayarak kendim kiliseden dışarı attı. Akşam serinliği bile Ordınov* a ferahlık vermedi; soluğu daralıyor, kalbi göğsünü delmek istiyormuş gibi seyreke, fakat küt küt atıyor-

13I I

du.

Ne caddede, ne de geçtiği sokaklarda göremeyince, meçhul çifti kaybettiğine kanaat getirdi. O sırada Ordınov" un kafasında oldukça tuhaf bir plan doğdu; böyle planlar, çılgınca olmakla birlikte, bu gibi durumlarda çoğu zaman başardı sonuçlar verirler.

Ordınov ertesi sabah saat sekizde, izlediği çiftin evine caddeden değil, sokak yönünden geldi, evin çöplüğüne benzeyen dar, çamurlu, türlü türlü pislikle dolu bir avluya girdi. Avluda bir şeyle uğraşan kapıcı, işini bıraktı, çenesini elindeki kazmanın sapına dayayarak, Ordınov'u yukardan aşağıya süzdü, ne istediğini sordu.

Kapıcı genç, yirmi beş yaşında var yok, bununla birlikte, buruşuk, ihtiyar yüzü, ufak tefek bir tatardı.

Ordınov sinirli bir halle:

- Ev arıyorum, dedi. Kapıcı gülümseyerek:

- Nasıl olacak? diye sordu.

Ordınov'a, maksadını biliyormuş gibi bakıyordu.

- Bağımsız değil, kiracıların yanında olsun. Kapıcı gizemli bir tavırla:

- Öbür avluda yok! yanıtını verdi.

- Bunda var mı acaba?

- Burada da yok!

Kapıcı gene kazmasına sarıldı. Ordınov ona on köpek uzatarak:

- Canım, verirler belki... dedi.

Tatar, Ordınov" a baktı, on köpeği aldı, sonra tekrar kazmayı kavradı. Kısa bir sessizlikten sonra:

- Hayır, ev mev yok burada, diye karşılık verdi.

Fakat genç adam artık onu dinlemiyordu, su birikintilerinin üstüne atılmış, çürük, sallanan tahtalara basarak, binadan, kapkara, pis çamurlu ve suya boğulmuş avluya giden biricik yoldan yürüdü. Evin alt katında fakir bir tabutçu oturuyordu. Zarif atölyesini geçtikten sonra, Ordınov, basamakları kaygan, kırık dökük, sarmal merdivenden üst kata çıktı. Karanlıkta el yordamıyla çuvala örtülü kalın, biçimsiz bir kapı buldu.

Yanılmamıştı. Karşısında daha önce

14

I 1

gördüğü ihtiyar duruyor, ona büyük bir hayretle bakıyordu. Kesik kesik, fısıldar gibi:

- Ne istiyorsun? diye sordu. Ordınov, söylemek istediklerini unutarak:

- Ev arıyorum, dedi. İhtiyarın omuzunun üstünden o meçhul kadını gördü.

İhtiyar, Ordınov'u dışarı doğru iteleyerek, ses çıkarmadan kapıyı örttü. Birdenbire genç kadının tatlı sesi duyuldu:

- Boş odamız var efendim. İhtiyar kapıyı bıraktı.

Ordınov hemen odaya dalıp güzel kadına bakarak:

- Bir bölme falan istiyordum, dedi, sonra gözleri olası ev sahiplerine takılarak şaşkınlık içinde durdu.

O sırada önünde çok garip, sessiz bir sahne geçti. İhtiyarın yüzü ölü gibi bembeyazdı; neredeyse bayılacak gibiydi. Kadına içine sızmak, kurşun gibi delmek isteyen bir bakışla bakıyordu. Kadın önce sarardı; sonra birdenbire yüzüne kan hücum etti, gözlerinden, tuhaf bir parıltı geçti. Ordınov'u başka bir odaya götürdü.

Bütün daire oldukça büyük, üçe ayrılmış bir odadan ibaretti. Aralıktan doğruca dar, karanlık bir antreye giriliyordu; tam karşısındaki bölüme giden kapı, besbelli ev sahiplerinin yatak odasının kapısıydı. Antrenin sağından kiralık odaya geçiliyordu. Bu, gayet alçak iki penceresi olan, içinde dövuşülemeyecek kadar daracık bir hücreydi. İçi en gerekli eşyayla boş yer kalmayacak bir şekilde doldurulmuştu. Oda, dar, fakir olmakla birlikte, olanak ölçüsünde temizdi. İçindeki eşya düz beyaz bir masa, aynı türden iki sandalye ve duvarlar boyunca iki kerevetten ibaretti. Köşede, rafın üstünde büyük, eski zaman işi, ikili yaldızlı bir ikona vardı; önünde, yanan bir kandil duruyordu. Kiralık odada, bir kısmı antreye taşan kocaman, biçimsiz bir Rus ocağı2 vardı. Böyle bir evde üç kişinin sığışamaya-cağı gayet açıktı.

1) Rusya'da fakir halk arasında, odalar ikiye dörde bölünerek bölme "Köşe" olarak kiraya verilirdi.

2) Ekmek finni biçiminde, yanlarına peyke şeklinde yatacak yerleri olan büyük ocak.

15I I

r I

Kira sorununu konuşmaya başladılar; bağlantısız, birbirlerinin ne söylediğini anlamadan konuşuyorlardı.

Ordınov, iki adımlık mesafeden kadının kalbinin nasıl attığını duyuyor, heyecandan, hatta sanki korkudan nasıl titrediğini fark ediyordu. Nihayet anlaşılabildiler. Genç adam, hemen taşınacağını söyledi ve ev sahibine baktı. İhtiyar kapıda duruyordu, yüzü hâlâ solgundu; ama şimdi dudaklarında sakin, hatta düşünceli bir gülümseme belirmişti. Ordınov'un bakışıyla karşılaşınca yeniden kaşlarını çattı.

Aralığa çıkan kapıyı açarak birdenbire yüksek, kesik bir sesle:

- Kimliğin var mı? diye sordu. Ordınov, biraz şaşkın:

- Var tabii, dedi.

- Kimin nesisin sen?

Ordınov, elinde olmaksızın ihtiyarın sesini taklit ederek, cevap verdi:

- Vasiliy Ordınov, soylulardan; memur değilim, kendi işlerimle uğraşıyorum.

İhtiyar:

- Ben de öyle yapıyorum, dedi. Adım İlya Murin, yerliyim; yeter mi bu kadar? Haydi güle güle...

Ordınov bir saat sonra yeni evindeydi; buna kendisi de, pey verdiği Alman da şaşmıştı. Almanla uslu kızı Tinhen, ele geçirdikleri kiracılarının onları aldattığından kuşkulanmaya başlamışlardı.

İşin nasıl olup da bu şekli aldığına Ordınov da akıl erdiremiyor, erdirmek de istemiyordu.

II

Kalbi öyle şiddetli çarpıyordu ki, her şeyi yemyeşil görüyor, başı dönüyordu. Pek fazla olmayan eşyasını yerleştirmeye başladı. Mekanik bir şekilde yatak dengini çözdü, kitap sandığını açtı ve kitaplarını masanın üstüne dizdi. Fakat az sonra elleri hiçbir iş tutamaz oldu. İki de bir kadının onu sarsan, bütün varlığını altüst eden, kalbini heyecanlı bir sevinçle dolduran hayali gözünün önüne geliyordu.

16

Donuk, fakir hayatı birden öyle bir mutlulukla doluvermişti ki, bu onun kafasını durgunlaştırıyor, telaş, endişe içinde göğsü daralıyor-du. Kimlik belgesini alarak kadını görmek umuduyla, ev sahibine gitti. Fakat Murin kapıyı hafifçe aralayarak kâğıdı aldı, "Pekâlâ, güle güle otur!" dedikten sonra içeri çekildi. Ordınov'un içinde tatsız bir his uyandı. Nedense bu ihtiyarı görmekten hiç hoşlanmıyordu. Adamın bakışlarında küçümseme, nefret vardı. Ama bu kötü etki çabuk dağıldı.

Ordınov, üçüncü gündür, eski sakin yaşayışına oranla, sanki bir kasırğa içinde yaşıyordu. Fakat yine de bu alanda hiçbir şey düşünmüyor, hatta düşünmekten çekiniyordu. Hayatı baştanbaşa değişmiş, altüst olmuştu. Sanki hayatı orta yerinden kmlivermiş gibiydi. Ordınov için tek bir arzu, tek bir bekleyiş vardı. Başka hiçbir düşünce kafasında yer etmiyordu.

Şaşkınlık içinde odasına döndü. Odada, ocağın önünde, ufak tefek, kamburu çıkmış bir kocakarı yemek pişiriyordu. Kadıncağzın öyle pis ve iğrenç bir kılığı vardı ki, insanın ona baktıkça içini derin bir merhamet kaplıyordu. Görünüşte pek huysuz bir şeydi, arada bir dudaklarını şapırdatarak kendi kendine söyleniyordu. Bu, ev sahiplerinin hizmetçisiydi. Ordınov, onunla konuşmayı denedi ama, kocakarı, besbelli huysuzluğundan, ağızım bile açmadı. Nihayet yemek zamanı geldi. Kocakarı ocaktan lahana çorbasıyla böreği ve et yemeğini çıkararak ev sahiplerine götürdü. Aynı yemekten Or-dınoVa da verdi, yemekten sonra evde ses seda kesildi.

Ordınov eline bir kitap aldı, sayfaları karıştıra karıştıra, birkaç kere okuduğu yerlerin anlamını kavramaya çalıştı. Sinirlenerek kita-. bı bir köşeye fırlattı, tekrar eşyalarını derleyip toplamaya çalıştı. Sonunda bundan da vazgeçti. Şapkasını alıp paltosunu giydi, sokağa çıktı. Nereye gittiğini düşünmeden, gelişigüzel yürüyor, dağınık düşüncelerini toplamaya çalışarak maneviyatını düzeltmek istiyordu. Fakat, harcadiğı gayret, onu büsbütün sıkıyor, üzüyordu. Titremeli bir ateş nöbetine yakalandı, arada bir tutulduğu çarpıntı Ordınov" u halsiz düşürerek duvara yaslanmak zorunda bırakıyordu. "Ölsem daha iyi" diye düşündü. Ne söylediğinin farkına varmadan kurumuş dudaklarından, "Ölsem daha iyi..." fısıltısı döküldü.

Ev Sahibesi, F: 2

17Uzun uzun dolaştı; nihayet kemiklerine kadar ıslandığım hissedince bardaktan boşanırcasına yağmur yağdığının farkına vardı, eve döndü. Evin biraz ötesinde kapıcılarını gördü. Ordınov'a, Tatar bir süre kendisini sabit, merak dolu bir bakışla süzmüş, sonra da görünce yoluna devam etmiş gibi geldi.

Ordınov ona ulaştı:

- Merhaba, dedi, adın ne senin? Öteki sırttı:
- Adım kapıcı, diye karşılık verdi.
- Ne zamandır buradasın?
- Çoktandır...
- Ev sahibi yerli mi?
- Yerli dediyse, yerlidir.
- Ne iş yapar?
- Hasta; oturuyor, Allah'a dua etmekten başka işi yok.
- Yanındaki karısı mı?
- Hangi karısı?1
- Onunla yaşayan işte?

- Karısı dediyse, karışdır. Hadi güle güle beyim. Tatar elini kasketine götürerek kulübesine girdi.

Ordınov eve yollandı. Kocakarı kapıyı, ağızım, şapırdatarak, bir şeyler mırıldanarak açtı, tekrar kilitledi ve ömrünün son günlerini tükettiği ocağın peykesine çıktı. Ortalık kararıyordu. Ordınov ışık bulmak için dışarı çıkınca, ev sahiplerinin kapısında bir kilit gördü. Kocakarıya seslendi; o, dirseğine dayanmış, ocağın peykesinden dik dik bakıyor, sanki Ordınov5 un ev sahiplerinin kapısı yanında ne aradığını düşünüyordu. Sonra ses çıkarmadan bir kibrit kutusu attı. Ordınov odasına dönerek, belki yüzüncü defadır eşyasına, kitapları-na.sarıldı. Fakat bu haline kendi de şaşıtı, kerevete iliştı ve uyuduğunu sandı. Zaman zaman kendine geldikçe bu halin uykı değil, ıstıraplı, hastalığa benzer bir dalgınlık olduğunu anlıyordu. O aralık,

kapının vurulup açıldığını duydu, ev sahiplerinin akşam ayininden kiliseden döndüklerini anladı. Aklına, onlara bir şey için gitmesi

1) Tatar kapıcı bozuk bir Rusça ile konuşur. 18

gerektiği geldi. Kalktı, hatta oraya gittiğini sandı, fakat ayağı kocakarının odanın ortasında bıraktığı birkaç oduna takılarak düştü. O anda büsbütün kendini kaybetti. Hayli zaman sonra gözlerini açınca hayretle, giyinik olduğunun ve aynı kerevetin üzerinde yattığının farkına vardı. Şefkat dolu bir özenle ve sanki bir anneye ait sessiz gözyaşlarıyla ıslanmış çok güzel bir kadın yüzü, üzerine eğilmişti. Başının altına bir yastık konulduğunu, üstünün sıcak bir şeyle örtül-düğünü, şefkatli bir elin ahunda gezindiğini hissetti. Teşekkür etmek, bu eli, kavrulmuş dudaklarına götürerek gözyaşlarıyla ıslatıp öpmek, defalarca öpmek istedi. Birçok şey, ne olduğunu kendisinin de bilmediği birçok şey söylemek istedi; o anda ölüvermeyi arzula-dı. Fakat elleri kurşun gibiydi, kımıldamıyordu; taş kesilmişti. Sadece bütün kanının, sanki onu yatağın içinde zıplatarak, büyük bir hızla damarlarından boşandığını hissediyordu. Birisi ona su verdi... Sonunda kendini kaybetti.

Ordinov, o sabah saat sekize doğru uyandı. Güneşin altın ışıkları, yeşil, küflü pencerenin camlarından, öbek öbek sızıyordu. Hastanın bütün vücudunu tatlı bir gevşeklik kaplamıştı. İçi huzur, sükûn doluydu, son derece mutluydu. Ona, birisi başucundan hemen o anda ayrılmış gibi geldi. Gözlerini açıp o görünmez varlığı çevrede dikkatle aradı. Ona sarılıp, ömrü boyunca ilk olarak: "Günaydın sevgili dostum," diyebilmeyi içten arzuladı.

Taûi bir kadın sesi duyuldu:

- Aman ne çok uyuyorsun sen!..

Ordinov başını çevirerek baktı, güzel ev sahibesinin tatlı, güneş gibi parlak bir gülümseyişle aydınlanan yüzü, üzerine eğilmişti.

- Rahatsızlığın ne çok sürdü, dedi. Sıkma kendini canım, kalk artık. Özgürlük ekmekten tatlı, güneşten güzeldir... Kalk yavrucuğum kalk.

Ordinov, kadının elini yakalayıp sıktı. Hâlâ düş gördüğünü sanıyordu.

- Dur canım, sana çay hazırladım, çay ister misin? İç, iç, iyi gelir. Ben de hastalık geçirdim, biliyorum.

Ordinov, zayıf bir sesle:

- Evet, içecek bir şey ver bana, dedi. Ayağa kalktı, henüz pek

19halsizdi. Sırtında bir ürperti duydu; bütün vücudu ağrıyor, kırılıyor gibiydi. Fakat kalbi ferahlamıştı, güneş ışığı içini temiz, büyük bir sevinçle doldurarak sanki ısıtıyordu onu. Yeni bir hayatın başladık, m hissediyordu. Hafiften başı dönmeye başladı. Kadın:

- Adın Vasiliy galiba, değil mi? dedi. Yanlış mı anladım yoksa, bizimki dün seni öyle çağırdı gibi geldi de...

- Evet, Vasiliy, senin adın ne?..

Ordinov kadına yaklaştı, ama henüz pek ayakta duramıyordu. Birdenbire sendeledi. Kadın gülererek onu ellerinden yakaladı, iri, açık, mavi gözleriyle Ordinomun gözlerinin içine bakarak:

- Katerina, diye karşılık verdi.

El ele tutuşmuş, öylece duruyorlardı. Katerina:

- Bana söylemek istediğin bir şey var galiba? dedi. Ordinov:

- Bilmem ki... diye mırıldandı, gözleri karardı.

- Tuhaf çocuksun... Vazgeç bundan iki gözüm, üzme kendini. Gel şuraya, masaya otur, burası güneş görüyor.

Katerina, delikanlının onu tutmak ister gibi bir hareket yaptığını görünce:

- Ama uslu otur, peşimde dolaşıp durma, diye ekledi. Şimdi geliyorum, bana doya doya bakarsın.

Katerina hemen çayı getirip masaya koydu. Ordinov'un karşısına oturdu.

- Hadi iç, dedi. Nasıl, başın ağrıyor mu?

- Yo, ağrımiyor artık, bilmem, belki de ağrıyor... Çay falan istemem... Vazgeç vazgeç! Hem, bana bir hal geldi, ama nedir, anlayamıyorum...

Tıkanacakmış gibi konuşan Ordinov, tekrar kadının elini yakaladı:

- Kal, hep burada kal, ayrılma benden; ver gene elini... Sana baktıkça gözlerim kamaşıyor, güneş gibisin.

Kelimeler kalbinden kopuyormuş gibi konuşuyordu. Hayranlıktan bayılacak gibiydi. Boğazı hıçkırıklarla tıkanıyordu.

- Vah zavallıcık!.. Besbelli yanında candan bir insan yok da

20

ndan böylesin... Yapayalnız mısın, akrabalar falan yok mu?.. ° - Kimsem yok, bir başımayım... Ama olsun.

Eh açıldım ar-

tık . Daha iyiyim şimdi.

Sayıklar gibi konuşuyordu. Ordinov1 a, oda içindeki bütün eşya-sıyla birlikte, çevresinde dönüyormuş gibi geliyordu.

Katerina:

- Ben de yıllardır insan yüzü görmedim, dedi ve kısa bir sessizlikten sonra:

- Ne tuhaf bakıyorsun bana... diye ekledi.
- Nasıl bakıyorum?
- Bakışın sanki beni ısıtıyor. Biliyor musun, insan birini sevince... Ben seni ilk sözlerini iştir iştirmez kalbimin içine aldım. Hastalanırsan gene bakarım sana. Ama artık hasta olma, emi? İyileşince burada iki kardeş gibi yaşarız. İster misin? Tanrı vermeyince bir kardeş bulmak kolay değil.

Ordinov, zayıf bir sesle:

- Kimsin sen? Nerden geldin? diye sordu.
- Buralı değilim... Hem ne yapacaksın? Hani bir masal vardır: Vaktiyle kara ormanda on iki kardeş yaşıyormuş. Bir gün genç bir kız, o ormandan geçerken yolunu kaybetmiş. Dolaşırken on iki kardeşin kulübesine rastlamış, içeri girerek ortalığı bir güzel derleyip toplamış. On iki kardeş döndükleri zaman kulübelerine bir kızın uğradığını hemen anlamışlar. Seslenmişler, kız çılanca, onu kardeşliğe kabul edip yanlarında alıkoymuşlar, ona her bakımdan kendileriyle eşitlik vermişler... Biliyor musun bu masalı?

- Biliyorum.

- Yaşamak hoş şey, değil mi? Hayatı seviyor musun sen? Ordinov:

- Seviyorum, diye karşılık verdi. Çok uzun yaşamak isterdim. Katerina, düşünceli bir tavırla:
- Bilmek ki, dedi, ben ölmek de isterdim ama... Evet yaşacak, sevmek, insanları sevmek hoş bir şey. Ama bak, gene kâğıt gibi bembeyaz oldun!..

~ Başım dönüyor da...

~ Dur, ben sana kendi yatağımı getireyim, başka bir yastık da

21veririm. Yatağı şuraya sereyim. Uyur, düşünde beni görürsen; hastalığın geçer. Bizim kocakarı da hasta... Katerina hem konuşuyor, hem yatağı hazırlıyor, arada bir başı-nı arkaya çevirip omzunun üstünden gülümseyerek Ordinov3 a bakıyordu.

Sandığı geriye çekerek:

- Ne çok kitabın var! dedi.

Genç adama yaklaştı, sağ eliyle kolundan tutarak hazırladığı yatağın yanına götürdü, yatırıp üstünü yorganla örttü. Düşünceli bir tavırla başını sallayarak:

- Kitap insanı bozarmış derler, dedi. Kitap okumayı pek mi seviyorsun?
- Seviyorum.

Düş mü gördüğünü, yoksa uyanık mı olduğunu bir türlü kestiremeyen Ordinov, kendisini uyumadığına inandırabilmek için, Kate-rina'nın elini daha hızlı sıktı.

- Efendimin pek çok kitabı var, ama ne kitabı bilmiyorum, onun dediğine bakılırsa, hep din kitaplarıymış. Her zaman okur bana. Sana gösteririm, o okuduklarının ne olduğunu bana anlattırırın.

Ordinov, gözlerini kadından ayırmadan:

- Anlat, daha anlat... diye fısıldadı. Katerina, kısa bir sessizlikten sonra:

- İbadeti sever misin? diye sordu. Ben korkuyorum, biliyor musun, hep korkuyorum...

Sözünü bitirmeden sustu, bir şey düşünüyor gibiydi. Ordinov, onun elini alarak dudaklarına götürdü.

- Ama niye elimi öpüyorsun? (Yanakları hafifçe pembeleşti). Sonra gülerek iki elini birden uzattı:
- Peki, öp öyleyse, dedi elinin birini kurtararak, genç adamın sıcak alnına dokundu. Sonra dağılmış saçlarını düzelterip yatıştırmaya başladı. Yüzü gittikçe kızarıyordu. Yatağın yanında yere oturdu, yanağını Ordinomun yanağına dayadı, ılık soluğu genç adamın yüzünde geziniyordu. Ordinov, birdenbire Katerina'nın gözlerinden sıcak gözyaşlarının döküldüğünü hissetti. Damlalar erimiş kurşun gibi, Ordinomun yanaklarına dökülüyordu. Gitgide halsizleşiyordu,

22

tık elini kaldırmaya bile gücü yetmiyordu. Tam o sırada kapı vuruldu sürgünün sesi duyuldu. Ordinov, hayal meyal, ihtiyar ev sahibinin'kendi bölümüne geçtiğini duydu. Bunun üzerine Katerina'nın kalkıp, acele etmeden kitaplarını topladığını, ayrılırken ona doğru eğilerek istavroz çıkardığını gördü; gözlerini yumdu. Birdenbire, uzun, sıcak bir öpücük ateş gibi yanan dudaklarını yaktı, kalbine sanki bir bıçak saplandı. Duyulur duyulmaz bir sesle inledi, kendini kaybetti. Bundan sonra garip bir âleme daldı.

Zaman zaman dalgınlığından kurtulmaya başlarken, aklına ilk gelen şey, garip, umutsuz bir mücadele ve ıstırapla dolu bir karabasan içinde yaşamaya zorunlu oluşu idi. Dehşet duyuyor, onu ezen uğursuz kaderine karşı koymak istiyordu. Fakat mücadeleye hazırlandığı en heyecanlı, en kızgın anında meçhul bir kuvvet onu yine yıkıyordu. O zaman yeniden kendini kaybettiğini hissediyor, bir keder ve umutsuzluk çığlığıyla önünde açılan dipsiz uçuruma atıldığını gayet açık olarak görüyordu.

Zaman zaman her şeyi unutturan, nisanın canlılığını arttıran, geçmişi dahi iyi anımsatan ve hali neşeyle, zaferle dolduran tatlı mutluluk anları parıldayarak önünden geçiyordu. Uyanık olduğu halde meçhul geleceğine ait düşler görüyordu. O sıralar içinden taşan coşkunluğu çığlıklar atarak boşaltmak istiyor, izlenimlerinin baskısı karşısında vücudunun güçsüzlüğünü hissediyordu. O anda hayatının akışı kesiliveriyor, bir süre sonra da bütün varlığının yeniden hayata kavuşmasına sevinmeye başlıyordu. Arada bir, yine uykuya dalıyordu, bu sefer de son günlerde başından geçenler, karmakarışık bir halde kafasına doluyordu. Fakat bu hayaller ona son derece garip ve gizemli görünüyordu. Bazen de hastalığını filan unutu-

veriyor, niçin eski evde, eski ev sahibesinin yanında olmadığına şaşıyordu. Sobanın sönmek üzere olan ateşinin zayıf, titrek ışığı neden odasının karanlık köşelerini aydınlatmıyordu? Neden, büsbütün sönmelerini beklerken ellerini alışkanlıkla ateşe doğru uzatan ihtiyar bir kadın, okumaktan aklını bozduğunu sandığı acayip kiracısını şaşkın-hkla süzerek bir şeyler mırıldanmıyordu? Çok geçmeden başka bir eve taşındığını anımsıyor, ama bunu nasıl ve niçin yaptığını bilmiyordu. Kalbi, kesilmeyen taşlan bir özleyiş içinde duracak gibi olu-

23

1

yordu. Neyi özlediğim, onu çağırmanın, acı verenin, içini tutuştura. rak kanını kavuranın kim olduğunu da bilmiyor, anımsamıyordu Sık sık, elleriyle özlemini çektiği bir gölgeyi yakalamaya çalışıy0r yatağının çevresinde hafif adım sesleri, birisinin müzik gibi tatlı, iç. ten fısıldamalarını duyuyordu. Ilık, kesik bir soluk yüzünde dolaşıyor, duyduğu aşkla bütün varlığı ürperiyordu. Sıcak gözyaşları alev alev yanan yanaklarını kavuruyordu. Sonra birdenbire uzun, emer gibi tatlı bir öpücüğün dudaklarına konduğunu duyuyordu. O zaman derin bir ıstırap içinde, bütün dünyanın onunla birlikte yüzyıllar sürececek bir ölüme sürüklendiğini, bin yıllık bir gecenin her yanı kapladığım hissediyordu.

Arada bir, kaygısız bir huzur ve mutluluk içinde geçirdiği ilk çocukluk yıllarını yaşıyordu. Bazen akasyaların çevrelediği küçük evinin önünde gür, yeşil çimenler arasında oynuyor, bazen suları üzerine evin aksettiği, kıyıları ufukta kaybolan billur gölün kenarında saatlerce oturarak dalgaların seslerini dinliyordu. Çevresinde ona renkli, güzel düşler getiren kanat çırpışları duyuyor, yatağının üzerine eğilerek onu kutsayıp öpen ve uzun gecelerde başında ninni söyleyen annesini görür gibi oluyordu.

Fakat, birdenbire, hayalleri arasına korkunç bir yaratık karışarak, içine, hiç de çocukça olmayan bir korku sokuyor, huzurunu kaçırmaya, hayatına keder ve gözyaşlarının zehrini ağır ağır akıtmaya başlıyordu. Meçhul ihtiyarın, hayatına karışarak geleceğine egemen olacağı hissediyor, bakışlarını ondan ayırmadan titriyordu. Şimdi sinsi ihtiyar, onu adım adım izliyordu. Korunun yeşilliği arasından kafasını çıkarmış alayla sırıttıyor, çocuğun elindeki oyuncak bebeği çirkin bir ucube haline getirerek pis pis gülüyordu. Haşarı okul arkadaşlarını kışkırtan, gramer dersinde kitabın sayfaları arasından alayla gülen hep o, hep o ihtiyardı. Uyurken gene o pis adam yatağının başucuna dikilerek çocuğun çevresinde uçuşan altın veya mavi yakut kanatlı perileri dağıttıyordu. Zavallı annesini yanından uzaklaştırıyor, ona çok güzel, fakat bir çocuk için anlaşılması güç bir masal anlatmaya başlıyordu. Bu masal, çocuğu dehşetle ürpertiyor, onda çocukça olmayan heyecanlar, tutkular uyandırıyor. Fakat insafsız ihtiyar, ağlamasına, yalvarmasına kulak asmadan onu sersemletip

24

h vütincaya kadar masalı kesmiyordu. Yıllar geçiyor, nihayet küçük ocuk büyük adam olarak uyanıyordu... Halini düşünmeye başlıyor, koca dünyada bir başına, el evlerinde, çevresi gizemli, kuşkulu insanlarla, düşmanlarıyla çevrili olarak yaşadığı aklına geliyordu. Herkese ne kadar yabancı olduğunu düşünüyordu. Düşmanları, odanın karanlık köşelerinde toplanarak jaralarında fısıldıyor, ocağın önünde kemikli ellerini ısıtıp kendisini bu adamlara gösteren kocakarıyla işaretliyorlardı. Birdenbire telaşa, kaygıya kapılıyor, bu adamların kim olduklarını, burada ne aradıklarını, kendisinin de bu odada ne işi olduğunu anlamaya çabalıyordu. Sonra evdeki kiracıların ve ev sahiplerinin ne biçim insanlar olduğunu öğrenmeden bilinmeyen bir gücün etkisi altında bu batakhaneye sürüklendiğini anlıyordu.

İçini türlü türlü kuşkular kemiriyordu. O zaman yeniden fısıltı halinde söylenen uzun bir masal kulağına gelmeye başladı. Masalı, sanki kendi kendine anlatıyormuş gibi, sönmeye yüz tutmuş ateşin başında oturan ak saçlı bir kocakarı başını üzgün üzgün sallayarak mırıldanıyordu. Gene korku sarıyordu onu. Masal, gözünün önünde birtakım yüzler, şekiller halinde canlanıyordu. Çocukluğunun belli belirsiz düşlerinden başlayarak bütün düşünceleri, hayalleri yaşadığı ve kitaplarda okuyup çoktan unuttuğu her şey gözünün önündeydi. Çok geçmeden hayalleri maddi varlık halini alıyor, uçsuz bucaksız büyüyerek onu her yandan sarıyordu.

Gözünün önünde görkem içinde, büyülü bahçeler beliriyor, koskoca şehirler kurulup yıkılıyordu, tıka basa dolu mezarlıklardan çıkan ölümler yeniden hayata kavuşuyorlardı. Büyük kabileler, uluslar doğuyor, genişliyor, ölüyordu... O ise bu garip, başı sonu olmayan, içinden çıkılmaz evrende bir toz tanesi halinde uçuşup duruyor, çevresini saran alabildiğine genişlik ve özgürlükten ölesiye bu-nahyordu. Nasıl öldüğünü, bir daha dirilmemek üzere sonsuza kadar nasıl toz toprak haline geldiğini duyuyor, kaçıp kurtulmak istiyor, fakat bütün evrende onu barındıracak tek bir köşe bulamıyordu. Sonunda, derin bir acı duyarak kendini zorladı, bağırды ve uyan-

Buz gibi soğuk terler içinde uyanmıştı. Çevrede ölü sessizliği ij gece epey ilerlemişti. Uyandığı halde, Ordınov" a harika ma-

25

di.

sal hâlâ devam ediyormuş gibi geliyordu. Kısık bir ses, sanki onun da bildiği bir şeyi uzun uzun anlatıyordu. Anlatan, zindan gibi ormanlardan, haydutlardan, yaman bir delikanlıdan, belki de bizzat Stenka Razin'den,1

hovarda balıkçılardan, güzel bir kızdan ve Vol-ga-anadan sözediyordu. Hayal miydi?.. Yoksa Ordınov bunları gerçekten mi duyuyordu? Gözleri açık olarak, sanki donmuş gibi, hiç kıpırdamadan, tam bir saat yattı.

Sonra yavaş yavaş doğruldu; sevinçle hastalığının onu kuvvetten düşürmediğini hissetti. Bunalım geçmiş, gerçek hayata dönmüştü. Ordınov üstündeki elbisenin Katerina ile konuştuğu sabahki elbise olduğunun farkına vardı, öyleyse kadının ondan ayrıldığı sabahtan beri çok zaman geçmemişti. Niçin yaptığını pek iyi bilmeden, tahta bölmenin yukarısında kimbilir neden çakılmış iri bir çiviye yakaladı, bütün ağırlığını vererek kendini odaya, ışık sızan tahta aralığa doğru çekti. Gözünü deliğe yapıştırdı, heyecandan soluğu tutularak içeriye seyretmeye başladı.

Ev sahibinin odasının bir köşesinde bir yatak görünüyordu, yatağın önünde halıyla örtülü, üzerinde bir yığın kitap duran bir masa vardı. Kitaplar eski zaman işi, kocaman ciltlerdi. Şekillerinden, din kitabını andırıyorlardı. Köşede, Ordımov'un odasındaki gibi, eski bir ikona vardı, ikonanın önünde kandil yanıyordu. Yatakta, sararmış yüzüyle, çektiği ıstıraptan bitkin bir halde, ihtiyar Murin yatıyordu. Hastanın kürklü bir battaniyeyle örtülmüş dizleri üstünde açık bir kitap vardı. Karyolasının yanındaki sedirde Katerina yatıyordu, başını ihtiyarın omuzuna yaslamış, kolunu göğsüne bırakmıştı. Çocukça bir hayret ve dikkatle dolu olan bakışını ihtiyarın yüzüne dikmiş, dinlediklerinin, onda uyandırdığı, bitmek bilmeyen bir merak ve heyecanla kendinden geçmişti. Masalı anlatanın sesi zaman zaman yükseliyor, solgun yüzü canlanıyordu, kaşlarını çatıyor, gözleri parlamaya başlıyordu adeta. Bunun üzerine Murin'in yüzünde gülümseyişe benzer bir hal belirliyor, Katerina da yavaşça gülüyordu. Arada bir gözlerinde yaşlar parlamaya başlıyordu. O zaman ihtiyar, çocuğuymuş gibi, şefkatle onun başını okşuyor, kadın, kar

1) On sekizinci yüzyılda Volga ve çevresini haraca kesen eşkiya. 26
beyaz, çıplak koluyla onu daha kuvvetle sarıyor, göğsüne daha içten sokuluyordu.

Ordınov, bunları seyrederken, zaman zaman, hala düş gordu- *ü " sanıyordu. Heyecanlanmış, sakaldan zonklamaya başlamıştı. C^vi bırakarak yataktan kalktı, bütün kanını birdenbire yakıp tutuşturarak arzusunun niteliğini kendi de anlamadan uykuda gezenler gibi sendeleye sendeleye ev sahibinin kapışma yaklaştı, var kuvvetiy-le'itti. Paslı kilit koptu, Ordınov bir anda kendini ey sahibinin yatak odasının ortasında buldu. Katerina' nın birdenbire silkinip toparlandığını, ihtiyarın gözlerinin çatılmış kaşları altında nasıl öfkeyle parladığını, yüzünün kızgınlıktan nasıl değiştiğini hemen fark etti.

İhtiyarın, bakışlarını ondan ayırmadan titreyen eliyle duvara asılı tüfeğini acele acele aradığını, bulunca da silahı doğruca göğsüne çevirdiğini de gördü... Silah patladı, arkasından, vahşi, insan sesine benzemeyen bir haykırış duyuldu. Duman dağılınca Ordınov korkunç bir görünüm karşısında donakaldı. Bütün vücuduyla titreyerek, ihtiyarın üzerine eğildi. Murin yerde yatıyor, kasılmalar içinde kıvranıyordu, yüzü ıstırapla buruşmuş, çarpılan ağzında köpükler belirmişti. Ordınov, zavallının müthiş bir sar 'a nöbetine tutulduğunu anladı. Katerina ile birlikte yardımına koştu...

Gece merak, kaygı içinde geçti. Ordınov ertesi sabah, halsizliğine ve bir türlü geçmeyen ateşine karşın, erkenden sokağa çıktı. Avluda tekrar evin kapıcısıyla karşılaştı. Bu defa Tatar onu uzaktan görür görmez, kasketini çıkarmış, merakla yüzüne bakmaya başlamıştı. Sonra birden toparlanarak, süpürgeye sarıldı, işine devam etti. Bir yandan da yan gözle, yaklaşan Ordıflov'u kolluyordu.

Ordınov ona:

- Bu gece bir şey duymadın mı? diye sordu.
- Duydum ya!..
- Kimdir, neyin nesidir bu adam?..
- Evi tutan sensin, bilmen gerek, benim neyime... Ordınov, sinir bunalımına tutulmuş gibi hırçınlaşarak:
- Konuşacak mısın artık be herif! diye bağırdı.
- Ben ne yaptım ki? Kabahat senin, bütün kiracıları korkut-

kattaki sağır tabutçu duymuş, karısı da sağırdır, o da

27
•duymuş. (kadar uzakta oldukları halde öbür avludakiler de duymuşlar. Ktakola gideceğim. Ordıibv:

- Bei de oraya gideceğim, diye karşılık verdi, kapıya yürüdü.
- Ser bilirsin, odayı sen kendin tuttun... Bey az dur, bey!.. Ordınov başını geriye çevirdi, kapıcı nezaket olsun diye elini kasketine {oturdu.

- Kankola gidersen, ben de mal sahibine giderim.
- Ne Jacak?..

- Çık oradan, en iyisi o.

Ordınov tekrar yürüdü. ~ Bev, dur azıcık, dur! Kapıcıımı eli yine kasketine gitti, sırtarak:

- Bani bak bey, tutuver öfkeni, dedi. Allah'ın fakirinden ne istiyorsun? Günahtır. Allah'ın da gücüne gider, anladın mı?..

- Peki peki. Al şunu da söyle bakalım: Kimmiş bu adam?..

- Adain mı?

- Evet

- Ben tmnu parasız da söylerim.

Kapıya yine süpürgeyi alıp bir iki kere salladı, sonra bırakıp dikkat ve ciddiyetle Ordınov^A baktı.

- İyi tir beysin ama, adamın iyisiyle oturmak istemiyorsan orasını sen bilirsin. Benden o kadar.

Tatar sözünü bitirdikten sonra, Ordınov^A daha anlamlı bir bakışla baktı, 5anki öfkelenmiş gibi tekrar süpürgeye sarıldı. Sonra önemli bu- işi bitiren bir adam tavrıyla ve gizemli bir halde Ordı-nov'a yaklaştı, anlamı pek açık olan bir el hareketi yaptı.

- Böyledir o...

,- - Ne demekmiş o?..

- Kafadan sakattır.

- Nee?..

- Uçtu ya, uçtu onun akli! ..

Kapıcı bunu gizemli bir sesle yineledikten sonra devam etti:

28

- Hastadır o... Mavnası vardı; bir, iki, üç mavnası... Volga üzerinde çalıştırıyordu. Ben de Volga'danım.

Fabrikası da vardı ama, yandı, adam da oynattı.

- Deli mi yani? Tatar, tane tane:

- Yok... yok, dedi. Deli değil, akıllı adamdır. Her şeyi bilir, çok kitap okudu, okudu, okudu, sonra da gaipen haber vermeye başladı. Efendime söyleyeyim, biri gelir, iki ruble verir, kimi üç, kimi de kırk ruble verir.

İstemezsen baktırmazsın tabii... O kitabına bakar, her şeyi görür, hepsini olduğu gibi söyler, söyler ama parayı peşin alır, parasız dünyada bakmaz.

Murin'in ticaretiyle içten ilgilenen Ordınov hazla güldü.

- Yani, büyü yapıp fala mı bakıyor? Kapıcı:

- Hımm... diye mırıldandı, hızlı hızlı başını salladı. Gerçeği söylüyor, boyuna Allah'a dua ediyor, çok çok dua ediyor. Bazen de onu iyi saatte olsunlar yokluyor.

Tatar, deminki anlamlı işareti yineledi.

Tam o sırada öbür avludan birisi kapıcıya seslendi, kısa boylu, kamburu çıkmış, ak saçlı ve gocuk giyen bur adam göründü. Yere bakıp inleyerek ve ayakları sürçerek yürüyor, yürürken kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu. Görünüşe göre bunağın biriydi. Kapıcı telaşla:

- Mal sahibi, mal sahibi!., diye fısıldadı ve Ordınov"a acele bir baş selamı verdikten sonra kasketini koparıncasına çıkarak ihtiyara doğru koştu, ihtiyarın yüzü Ordınov¹ a hiç de yabana gelmedi. Hatta sanki onu pek yakından görmüş gibiydi. Ama bunda hiçbir olağanüstülük olmadığını düşünerek avludan çıktı. Kapıcıyı madrabaz, arsız herifin biri olarak görüyordu: "Kerata, bayağı pazarlık eder gibi konuştu!.." diye düşündü. "Tam yerine düşmüşüz hani!" Bu sözleri sokağa çıktığı zaman söyledi.

Yavaş yavaş başka şeyler düşünmeye başladı. Neşesi yoktu. Hava puslu, soğuktu, tek tuk kar serpiştiriyordu. Genç adam yeniden bir ürperti geçirdi, bastığı toprak sallanıyor gibiydi. Birdenbire titrek, sevimsiz bir sesle selamlandığını işitti. Bu sesi tanıyordu.

29Ordınov:

- Oo, Yaroslav İlyiç, dedi.

Karşısında, dinç, kırmızı yanaklı, otuz yaşlarında görünen, orta boylu bir adam duruyordu. Gri gözleri vardı.

Yağlı yüzü parlıyor, boyuna suluyordu. Giyinişine gelince: Bu, Yaroslav İlyiç'in her zamanki kılığıydı.

Ordınov" a pek nazik bir tavırla elini uzattı. Ordınov, Yaroslav İlyiç'le tam bir yıl önce, tamamıyla rastlantı olarak, aşağı yukarı sokak ortasında tanışmıştı. Bu kolaylıkla edinilen ahbaplığa rastlantıdan başka, Yaroslav İlyiç'in iyi, soylu ve hepsinin üstünde, okumuşluğu olan kimselerle, yahut hiç olmazsa, yetenek, . tavrı ve hareketleriyle en iyi çevrelerde yer alabileceklerine inandık-larıyla ahbaplık etmek tutkusunun da yardımı dokunmuştu. Yaroslav İlyiç'in sesi aslında incecik, baygın bir tenordu ama, belki de alışkanlık yüzünden, pek sevdiği dostlarıyla konuşurken bile sesinde pürüzsüz bir açıklık, kuvvetli, kesin, emredici ezgiler seziliyordu.

Yaroslav İlyiç, içtenlikli, taşkın bir sevinçle:

- Hayrola? diye bağırıldı.

- Bu dolayda oturuyorum da...

Sesini perde perde yükselten Yaroslav İlyiç:

- Ne zamandan beri? diye devam etti. Hiç bilmiyordum. Demek komşuyuz? Ben de buralardayım.

Riyazan'dan döneli bir ay oluyor. Eh, işte nihayet sizi ele geçirdim, benim eski, yüce gönüllü dostum!..

Yaroslav İlyiç babacan bir tavırla güldü. Sonra birdenbire heyecanlanarak:

- Sergejev!.. diye bağırıldı. Tarasov'a git, beni orada bekle. Ben gelmeden çuvallara ilişmesinler. Şu Olsufriyev'in kapıcısını da haşla biraz, hemen yazıhaneye gelsin. Bir saate kadar ben de geliyorum.

Orada duran birisine verdiği emri bitirdikten sonra, nazik Yaroslav İlyiç, Ordınov'un koluna girdi, onu yakındaki bir lokantaya götürdü.

- Bu kadar uzun ayrılıktan sonra karşılıklı bir iki laf etmeden bırakmam sizi doğrusu.

30

Sonra, gizemli ve nerdeyse dinibütün bir tavrıyla sesini alçaltarak:

- Çalışmanız ne durumda? Yine bilimlerle uğraşıyorsunuz, değil mi? diye ekledi.

Birdenbire aklına parlak bir fikir gelen Ordinov:

- Evet, hep bildiğiniz gibi, karşılığını verdi.

- Takdir edilecek adamsınız, Vasiliy Mihayloviç, gerçekten takdir edilecek adamsınız.

(Yaroslav İlyiç, Ordinov'un elini sıktı.)

- Toplumumuz sizinle kıvanç duyacaktır. Tanrı tuttuğunuz yolda yardımcınız olsun! Hey Allahım, size rastladığıma ne kadar sevindim, anlatamam. Kaç kere anımsadım sizi... Kendi kendime, "Şu bizim iyi, yüce gönüllü, şakacı dostumuz Vasiliy Mihayloviç nerelerde acaba?" diye kaç kere düşündüm durdum.

Özel bir odaya geçtiler. Yaroslav İlyiç meze ismarladı. Sonra duygulu bakışım Ordinov* a çevirerek, çekine çekine, adeta yılışır gibi:

- Sizden ayrılınca pek çok okudum, diye başladı. Puşkin'i baştanbaşa devrettim...

Ordinov onu dalgın dalgın süzdü.

- İnsanca duygulrın harika bir betimlemesi... Fakat her şeyden önce size şükranlarımı sunmama izin verin. Yerinde fikir ve uyarılarınızla bana doğru yolu gösterdiniz.

- Estağfurullah...

- Yook, izin verin. Ben her şeyin doğrusunu söylemekten hoşlanan bir insanım ve içimde hiç olmazsa bu duygunun körlenmemiş olmasıyla övünüyorum.

- Aman rica ederim, kendinize karşı haksızlık ediyorsunuz, ben hiç...

Fakat Yaroslav İlyiç hararetle:

- Hayır efendim, hayır! diye karşı çıktı. Size oranla ben neyim sanki? Değil mi ya?

- Aman efendim...

- Öyledir, öyle.

Kısa bir sessizlik oldu. Sonra Yaroslav İlyiç, hep o biraz çekin-

31

Igen biraz da yılışan tavrıyla:

- Öğütlerinize uyarak, birçok basit kimselerle ahabplığı kestim, bazı kaba alışkanlıklarımın vazgeçtim, diye söze başladı. Bo« zamanlarımda hemen hemen evde oturuyorum, akşamları da elime geçirdiğim yararlı bir kitabı okuyorum. Biricik emelim Va-siliy Mihayloviç, vatanıma elimden geldiği kadar yararlı olabilmek.

- Sizi her zaman çok soylu ve mert bir adam olarak tanıdım Yaroslav İlyiç.

- Eksik olmayın genç dostum. Zaten siz her zaman yüreğüne su serler, içimi ferahlatırsınız.

Yaroslav İlyiç, Ordinov" un elini hararetle sıktı. Heyecanı biraz yatıştıktan sonra:

- İçmiyorsunuz, dedi.

- Rahatsızım, dokunur.

- Rahatsız mısınız? Ne diyorsunuz!.. Ne zamandan beri, nasıl hastalandınız? Arzu ederseniz size... Şey, hangi doktor bakıyor size? Arzu ederseniz, hemen bizim özel doktorumuza haber vereyim. Bizzat kendim koşarım. Üstüne yok, yaman bir doktordur!..

Yaroslav İlyiç şapkasına sarıldı.

- Çok teşekkür ederim. Ne tedavi ile uğraşırını, ne de doktorlardan hoşlanırım...

- Aman efendim, o nasıl söz? (Yaroslav İlyiç, adeta yalvara-rak) Bulunmaz bir doktordur! diye devam etti.

Bakın size geçen gün ne olduğunu anlatayım aziz Vasiliy Mihayloviç. Birkaç gün önce zavallı bir çilingir geldi. "Elime alet battı, icabına bakın!" diye... Semyon Parfnutyiç, biçarenin kangren olmak tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu görünce iltihaplanmış organı keserek adamcağızı kurtardı. Hem de yanımda yaptı.

Fakat bunu öyle asilâ... Şey, yan1 öyle mükemmel bir şekilde yaptı ki, doğrusu, insancıl ıstıraba karşı duyulan merhamet olmasa, pekâlâ meraklı bir şey gibi zevkle seyredilebilir. Peki, ama siz nerde ve zaman hastalandınız canım?

- Taşınırken... Yeni kalktım.

- Henüz iyileşmemişsiniz, sokağa çıkmamalıydınız. Demek o evde değilsiniz artık. Neden ayrıldınız?

- Ev sahibem Petersburg'dan gitti de...

32

_ Domna Savişna mı? Ne diyorsunuz! Ne iyi, ne soylu kadındı

i Biliyor musunuz, ona karşı sanki öz annemmiş gibi saygım var-

A Bu hayattan payını almış varlıktan, atalarımızın zamanından kal-

a ilahi bir nur saçılıyordu. Ona baktıkça, insanın gözünün önünde

saçları ağarmış, görkemli geçmişiniz canlanıyordu. Yani bunda

şey... Şey, Şairane bir şey var!..

Yaroslav İlyiç, büsbütün şaşırarak sözünü bitirdi ve kulaklarına kadar kızardı.

- Evet, iyi bir kadındı.
- Peki, şimdi nereye taşındığınızı öğrenebilir miyim?
- Buraya yalan, Koşmarov'un evindeyim.
- Tanırım. Vakur bir ihtiyar. Çok iyi dostumdur. Çok soylu bir adamdır. Yaroslav İlyiç, bir kadeh votka daha ve çubuk istedi.
- Bağımsız bir daire mi tuttunuz?
- Hayır, bir kiracının yanındayım.
- Kimin?.. Belki tanıdığım bir kimsedir.
- Murin adında biri, uzun boylu bir ihtiyar...
- Murin, Murin... Şey, bu, arka avludaki, tabutçunun üstünde oturan değil mi?
- Evet, evet, arka avluda.
- Himm... Rahat mısınız?
- Daha yeni taşındım.
- Himm. Demek istiyorum ki... Şey... Yani siz onlarda tuhaf bir hal görmediniz mi?
- Vallahi...
- Tabii, odanızı beğendiğiniz takdirde, Murin'lerde rahat edeceğinizden eminim. Size bunu bir maksatla söylemiyorum, tabiatınızı biliyorum da... İhtiyar Murin'i nasıl buldunuz?
- Sağlığı bozuk bir adam galiba!..
- ~ Evet, çok hastadır... Peki siz başka bir şeyin farkına varma mı? Onunla konuştunuz mu?
- ~ Pek az, asık suratlı, hırçın bir adam.
- ~ Himm...
- Yaroslav İlyiç, düşünceye daldı. Bir süre sustuktan sonra:
- Ev Sahibesi, p; 3
- 33- Bahtsız bir adamdır, dedi.
- Murin mi?
- Evet. Hem bahtsız, hem de son derece garip ve ilginç bir insan. Fakat sizi sıkıyor muyum bilmem... Bu konuyla ilgilendiğim için başışlayın... Merak ettim de...
- Benim de merakımı uyandırdınız doğrusu. Onun kim olduğunu öğrenmek isterdim. Ne de olsa bir arada oturuyoruz.
- Bu adam için, vaktiyle, çok zenginmiş derler. Belki siz de duymuşsunuzdur, ticaretle uğraşıyordu. Birtakım talihsizlikler yüzünden fakir düşmüş. Bir gün, yüklü birkaç mavnası fırtınaya yakalanarak paramparça olmuş. Yakın ve sevdiği bir akrabasının yönettiği fabrikası da yangın felaketine uğramış, akrabası alevler arasında can vermiş... Üst üste ne acı kayıplar, değil mi efendim? İşte, anlattıklarına göre, Murin o zamandan beri kendini derin bir kedere kaptırmış, akli için kaygı duymaya başlamışlar. Gerçekten, Volga üzerinde mavnalı işleyen başka bir tüccarla tutuştuğu kavgada öyle şeyler yapmış ki, kaçık olduğundan kimsenin kuşkusuna kalmamış. Hani artık buna benim de inanacağım geliyor. Tuhaflikları hakkında pek çok şey duydum. Hele bir keresinde, öyle garip, hatta korkunç bir şey olmuş ki, bu kadarına feleğin öfkesine uğramaktan başka bir şey denemez.
- Ordinov:
- Ne gibi? diye sordu.
- Anlattıklarına göre, bir delilik anında, eskiden çok sevdiği genç bir tüccarın canına kıymış. Akli başına gelip bunu duyunca, o kadar üzüntüye kapılmış ki, kendini vurmaya başlamış, öyle diyorlar. Sonradan neler olduğunu bilmiyorum, ama işittiğime göre, birkaç yıllık bir kilise cezasına çarptırılmış.1 Aman ne oldunuz Vasiliy Mihay-oviç, sakın, bu patavatsızca ait anlattıklarımla sizi yormuş olmayayım?
- 1) Eski Rusya'da bazı suçlular cezalandırılmak üzere kiliseye teslim edilirlerdi. Kilise, bunlara uzun süre, oruç tutmak, dizüstü saatlerce dua etmek, kiliseye girmekten yasaklamak veya ayinden sonra cemaata işlediği suçları itiraf edip af dilemek gibi cezalar verirdi.
- 34
- Hayır, hayır kesinlikle... Kilise cezası aldığını söylüyorsunuz, ama, o, bu cezayı yalnız başına çekmiyor galiba.
- Bilmem. Yalnız onun cezalandırıldığını söylemişlerdi. O işe başka birisinin de karışıp karışmadığını bilmiyorum. Zaten ondan sonra olanları duymadım. Bildiğim yalnız... Bildiğim yalnız şu ki... Yani, doğrusu, başka bir bildiğim yok. Ancak demek istiyorum ki, ondaki garip, herkese, her şeye benzemeyen hal, sadece arka arkaya geçirdiği felaketlerden ileri gelmiştir.
- Olabilir, dine karşı ilgisi fazla, softanın biri galiba...
- Sanmam Vasiliy Mihayloviç. Bu adam çok çekmiştir, kalbi temizdir gibi geliyor bana.
- Ama şimdi deli değil, değil mi, iyileşmiştir artık?..

- Tabii canım, tabii, bundan emmim. Yalnız kendisi, demin çok yerinde buyurduğunuz gibi, sön derece garip, dindar bir adam. Çok akıllıdır, gayet serbest olarak, cesaretle ve hatta kurnazlıkla konuşur. Geçirdiği fırtınalı hayatın izleri yüzünden okunur. İlginç ve çok okumuş bir adam.
 - Okudukları hep din kitapları galiba?..
 - Evet, kendisini tasavvufa vermiştir.
 - Nasıl?
 - Mutasavvıftır. Ama bunu size gizli olarak söylüyorum. Bir sır daha söyleyeceğim size. Onu bir aralık gözetim altında tuttular... Bu adamın kendisine gelenler üzerinde dehşetli etkisi vardır.
 - Ne gibi?
 - Belki inanmazsınız ama, bakın, size bir olay anlatayım. Başka bir mahallede oturduğu sırada bir gün, eşraftan Aleksandr İgnat-yeviç adında kerli ferli, herkesçe tanınmış, sayılmış bir adam yanında bir teğmenle ona geliyor. Teğmen sadece merak ettiği için gelmiş. Murin onları kabul ediyor, dik dik yüzlerine bakmaya başlıyor. Meşgul olmak istediği kimselere daima çok dikkatle bakarmış, aksi halde gelenleri, hem de anlattıklarına göre, oldukça kaba bir tarzda gerisin geriye yollarmış. Gelenlere: "Ne istiyorsunuz beyler?" diye soruyor. Aleksandr İgnatyeviç de: "Söylememize ne gerek var, diyor, yeteneğiniz size bunun yanıtını bulduracaktır!" Murin: "Peki, benimle şu odaya geçin lütfen." diyerek önce kendisine gereksinim 35duyanı çağırıyor. Bundan sonra olanları Aleksandr İgnatyeviç anlat mamış ama, odadan çıktığı zaman yüzü kireç gibi, bembeyazmış Aynı şey yüksek ailelerden birine mensup bir kadının da başına gel-miş. Murin'in odasından beti benzi uçmuş, gözleri yaşlı olarak, adamın kehanetine, konuşmasına hayran bir halde çıkmış.
 - Tuhaf şey. Fakat şimdi böyle işlerle uğraşmıyor galiba?..
 - Yasak edildi. Birkaç garip olay oldu da. Yüksek bir ailenin tek çocuğu, genç bir süvari teğmeni, ihtiyara bakarken gülümsemiş. O da kızmış: "Niye gülüyorsun, demiş. Üç gün sonra sen de böyle olacaksın..." Murin, ölümlere yapıldığı gibi, ellerini göğsünde çapraz-lamış.
 - Sonra?
 - Vallahi, inanmak istemiyorum ama, dediklerine bakılırsa, kehaneti doğru çıkmış. Onda gizli bir kuvvet var Vasiliy Mihaylo-viç... Saf saf anlattığım bu şeylere gülümsüyorsunuz. Bilgice benden çok ilerde olduğunuzu biliyorum ama, yine de ona inanmamak elimden gelmiyor. Bizzat Puşkin, eserlerinde bu gibi şeylerden söz ediyor.
 - Hımm!.. Karşı çıkacak değilim. Galiba demin Murin'in yalnız oturmadığını söylemişsiniz.
 - Pek bilmiyorum... Yanında kızı var sanıyorum.
 - Kızı mı?..
 - Öyle galiba... Kızı mı, karısı mı, bir,kadınla birlikte oturuyorlar. Bir kere görmüştüm ama, pek dikkat etmedim.
 - Ya!.. Tuhaf şey...
- Genç adam düşünceye, Yaroslav İlyiç de onu tatlı tatlı seyre daldı. Eski bir dostuyla görüşmenin ve ona oldukça düzgün bir tarzda pek meraklı şeyler anlatmanın derin hazzı içindeydi. Çubuğunu çekerek gözlerini Vasiliy Mihayloviç'den ayırmadan oturuyordu. Birdenbire yerinden fırladı, telaşlandı:
- Aman, tam bir saat geçmiş, bütününüle unuttum. Aziz Vasiliy Mihayloviç, bizi karşılaştıran güzel rastlantıya pek çok teşekkür borçluyum, fakat -kusuruma bakmayın- gitmek zorundayım. Bilim yuvanızda sizi ziyaret etmeme izin verir misiniz?..
 - Rica ederim, çok memnun olurum. Vakit buldukça ben de

36

ziyaretinize geleceğini.

••,!,•••

Sahi mi söylüyorsunuz... Onur verirsiniz etendim. Beni ne derece sevindirdiğinizi bilemezsiniz.

Lokantadan çıkınca, karşıdan uçar gibi gelen Sergeyev'ı gördüler Sergeyev, Yaroslav İlyiç'e telaşla, Vilyam Emelyanoviç'in arabayla geldiğini haber verdi. Gerçekten caddede, iki süratli atın koşulu olduğu bir fayton görüldü. Atlardan, hele yedekte1 olanı pek güzeldi. Yaroslav İlyiç, en iyi dostunun elini, mengeneye kıştırır gibi sıktı, elini şapkasına götürerek onu selamladıktan sonra hızla yaklaşan arabaya doğru yürüdü. Giderken bir iki kere dönerek Or-dinov'u başıyla selamladı.

Ordinov, kendini son derece yorgun ve halsiz hissediyor, ayaklarını güçlkle sürüyordu. Evi güç halle bulabildi. Kapıda, onu yine Tatar kapıcı karşıladı. Ordinomla Yaroslav İlyiç'in vedalaşmalarını uzaktan gayet dikkatle takip etmişti. Ordinov'a, yanına çağırır gibi işaretler yapıyordu. Fakat genç adam aldırmadan geçti. Dairesinin kapısında, Murin'den çıkan kısa boylu, ak saçlı, yere bakarak yürüyen bir adamla göğüs göğüse geldi.

Adam bir mantar esnekliğiyle geriye sıçrayarak:

- Tövbe, tövbe Yarabbim!.. diye mırıldandı.
- Bir yerinizi mi incittim?
- Hayır efendim... Eksik olmayın. Aman Yarabbim!..

Sessiz ihtiyarcık oflayarak, inleyerek, öğüde benzer bir şeyler mırıldanarak sakına sakına aşağıya indi. Bu, demin kapıcının pek korktuğu mal sahibiydi. Ordınov, ancak o anda, adamı taşıdığıının »k günü Murin'in dairesinde gördüğünü anımsadı.

Sarsıldığıını, sinirlerinin bozuk ve son derece gergin bir halde olduğunu hissediyordu, duygularına aldırmamaya karar verdi. Yavaş yavaş üzerine tuhaf bir ağırlık çöktü. İçi eziliyordu. Kalbi, san-' uze"nde bir yara varmış gibi sızlıyor, dökemediği gözyaşları yü-zunden boğulacak gibi oluyordu. Katerina'nın yaptığı yatağa uzanarak, öte yana kulak verdi. İki oluk duyuyordu. Biri ağır, hastalıklı, kesik kesik çıkıyordu, öbürü

1) Rusya'da çift atlı arabalardan ikinci at yedekte giderdi.

37yavaş, düzensiz ve o da heyecanlı bir soluktu. Sanki orada aynı tutkuyla, aynı amaç için çarpan tek bir kalp vardı. Ordınov, zaman zaman Katerina'nın elbise hisirtisini, yavaş, yumuşak adım seslerini duyuyor! Bu kadar hafif sesler bile kalbinde dayanılmaz ama yine de tatlı sızılar uyandırıyor. Az sonra kulağına hıçkırıklar, heyecanlı bir iç çekiş ve tekrar dua sesleri geldi. Katerina'nın yine ikonanın karşısında diz çöktüğünü, sonsuz bir keder içinde kendinden geçerek ellerini oğuşturup durduğunu görür gibiydi. Kimdi bu kadın? Kimin için dua ediyordu? Hangi çaresiz tutku yüzünden bütün huzurunu kaybetmişti? Bu kalbten, bitmek bilmeyen bir keder ve yakıcı gözyaşları halinde boşalan umutsuzluğun nedeni neydi?

Ordınov, Katerina'yla konuşmasını anımsamaya başladı. Kadının bütün sözlerini tatlı bir müzik gibi yeniden kulaklarında duyuyor, aklına gelen her sözü, onu bir kat daha heyecanlandırıyordu. Bir an bütün bunları sadece bir düşten ibaret sandı. Fakat hemen ardından, hayalinde kadının sıcak soluğu ve öpücüğü canlandı, bütün varlığını tatlı bir özlem sızısı kapladı. Gözlerini kapayarak daldı. Bir yerde saat çaldı. Vakit hayli geçti, ortalık kararıyordu.

Ordınov5 un gözlerinin önünde Katerina'nın, üzerine eğilmiş hayali belirdi. Gözleri, sıcak bir yaz öğlesindeki gök kadar maviydi. İçlerinde yaşlar parlıyor, Ordınov1 a temiz bir sevinçle dolu olarak bakıyorlardı.

Yüzünden derin bir huzur okunuyor, gülümseyişi mutluluk dağıtıyordu. Başını omuzuna bırakışmda öyle bir yakınlık, öyle çocukça bir teslimiyet vardı ki, Ordınov'un sevinçten halsizleşen göğsünden bir inilti koptu. Kadın ona bir şey söylemek istiyor, tatlı bir sesle sanki birtakım sırları açıklıyordu. Ordınov, kadının solu-ğuyla ısınmış, elektriklenmiş havayı hırsıyla içine çekiyordu. Genç adam, kollarını özlemle uzattı, içini çekerek gözlerini açtı.

Katerina karşındaydı, üzerine eğilmiş, sanki bir şeyden korkmuş gibi uçuk benzi, yaşlı gözleriyle tir tir titriyordu. Ordınov* a bir şeyler söylüyor, yarı çıplak kollarını ona doğru uzatarak adeta yalva-ıyordu.

Ordınov onu kollarının arasına aldı, göğsüne çekti, kadın ürpermeler içinde kucağına düştü.

38

İKİNCİ BÖLÜM

- Ne oldun? Neyin var?

Tamamıyla kendine gelen, fakat kadım hâlâ kolları arasında ' hızla sıkın Ordınov:

- Neyin var Katerina, neyin var sevgilim? diye soruyordu.

Katerina kızarmış yüzünü genç adamın göğsüne saklamış, gözlerini yere indirerek sessizce ağlıyordu. Uzun zaman konuşmadı, korku içinde titriyordu. Sonra duyulur duyulmaz bir sesle, tıkanarak ve adeta kelimeleri yutarak:

- Bilmiyorum, dedi. Buraya nasıl geldiğimi hiç anımsamıyorum...

Sözünü bitirince artan heyecanı ile erkeğe daha sıkı sokuldu, taşlan bir duyguyla omuzunu, kollarını, göğsünü öpmeye başladı. Sonra bütün umutları kaybolmuş bir insanın bitkinliğiyle yüzünü elleriyle kapayarak dizüstü düştü, başını Ordınov'un dizlerine bıraktı. Ordınov üzüntü içinde, sabırsızlıkla onu kaldırıp yanına oturttuğu zaman Katerina'nın yüzü utanç aleviyle yanıyor, yaşla dolu gözleri af diliyordu.

Dudaklarındaki zorlama gülümseyiş karşı konulmaz duygularını gizlemeye çalışıyordu. Genç adamı güvensizlikle kendinden itiyor, yüzüne bakmıyor, merak dolu sorularına başını eğerek, ürkek, fısıltılı bir sesle yanıt veriyordu.

Ordınov:

Belki korkulu bir düş gördün, dedi. Gözüne bir şeyler göründü belki... Göründü, değil mi? Yoksa O mu korkuttu seni? Ken-duu bilmeden sayıklayıp duruyor. Belki de duymaman gereken bazı Şeyler söyledi? Bir şey mi işittin, söyle Katerina.

Heyecanını güçlükle yenen Katerina:

~ Hayır, uyumuyordum, diye karşılık verdi. Uykum yoktu. O

39da sessizce yatıyordu, beni bir kere çağırdı, o kadar. Yanına g« seslendim, korktum çünkü, ama uyandı, duymadı. Hastalığı çok ağır, Tanrı yardımcısı olsun! Bir aralık içim öyle sıkıldı, öyle sıkıldı ki... Ama hep dua ettim, hep dua ettim. Sonra birden, bir tuhaf oldum, bir hal geldi bana.

- Yapma Katerina, yapma hayatım! Dün korktun da ondan.

- Yoo, dün korkmadım ben.

- Başka zamanlar da sana böyle haller geliyor mu?

- Evet geliyor.

Kadın yine titreyerek çocuk gibi ona sokulmaya başladı. Hıçkırıklarla kesilen bir sesle:

- Bir şey söyleyeceğim, dedi. Sana boşuna gelmedim, yalnızlığın acısı bana durup dururken gelmedi.

Genç adamın ellerini şükranla sıkarak devam etti.

- Başkasının kederi için gözyaşı dökme canım! Kara gün için sakla bunları. Yalnız kalacağın, kimsesizlik acılarını tadacağın zamana sakla. Söyle bakayım, sevgilin var mıydı?

- Hayır, senden önce yoktu...

- Benden önce mi? Beni sevgilin mi sayıyorsun?..

Katerina, birden hayret dolu bakışını genç adamın yüzüne çevirdi, bir şey söyleyecek gibi oldu, fakat ses çıkarmadı, başını eğdi. Yüzü alev alev yanıyordu. Gözleri, uçlarında unutulmuş gibi duran yaşlı kirpikleri arasından birdenbire parladı, dudaklarında bir sorunun titreştiği belliydi. Hem utangaç, hem kurnaz bir tavırla bir iki kere erkeğin yüzüne baktı, sonra tekrar başını eğdi.

- Hayır, ilk sevgilin olamam ben, dedi, olamam, olamam... Katerina bu sözleri başını sallayarak dalgın dalgın yineledi. Hafif bir gülümsemeyle yüzü yeniden canlandı. Sonra gülerek:

- Hayır canım, senin sevgilin olamam ben, diye yineledi ve Ordınov* a baktı. Yüzünü birdenbire dayanılmaz bir hüznün kapladı, her halinden keder taşıyordu. Bunların etkisi o derece kuvvetliydi ki, kederinin nedenini bilmediği halde, Ordınov, sonsuz bir merhamet ve onun kadar ıstırap duyarak Katerina'yi sessizce seyrediyordu. Kadın, onun ellerini elleri arasına almış, hıçkırıklarını tutmaya çalışarak:

40

- Söylediklerimi iyice dinle hayatım, dedi, dinle beni. Kalbine ir beni şimdi sevdiğin gibi sevmek. Sen rahat eder, kendini f° . . bir düşmandan korumuş olursun. Üstelik bir kardeş kaza-O vakit ne zaman istersen yanına gelir, sana bakarım, seni tanımış olmaktan utanmam. Hasta yattığın o iki gün nasıl yanında kaldımsa, beni yine öyle kardeşin bil. Meryem Ana'ya senin için boşuna ağlayıp yalvarmadım. Böyle bir kardeş bulamazsın. Dünyayı karış karış gezsene -kalbin sevgiye özlem doluysa- sana sevgisini benim gibi verebilecek birisine rastlayamazsın. Seni her zaman şimdiki gibi içten seveceğim. Ruhun, dıştan bakınca içi görünecek kadar temiz, nurlu olduğu için, seni ilk bakışta benimsediğim, evimizde dilediğim bir konuk olduğun ve bize gelmede hayır olduğu için seveceğim. Gözlerinden kalbindekilerin hepsini, bütün sevgini okuyorum. Hayatımı aşkına vermek isterdim, sevdiğimize kul köle olmaktan tatlı şey mi var? Ama ne çare ki, bu hayat benim değil, başkasına ait, elim kolum bağlı benim! Beni kardeşliğine kabul et, sen de kardeşim ol, yine sıkıldıkça, hastalandıkça beni bağrına bas. Yalnız bunu öyle yap ki, sana utanmadan geleyim, bugünkü gibi, geceleri yanında uzun uzun oturabüeyim. Anladın mı? Kalbine alacak mısın beni? Aklın yattı mı söylediklerime?..

Katerina bir şey daha söylemek istedi, genç adamın yüzüne baktı, elini omuzuna bırakarak halsiz halsiz göğsüne yaslandı. Yanaklarına akşam güneşinin kızılığı vurmuştu. Göğsü kabarıp iniyordu, sesi hıçkırıklar arasında boğuldu.

Ordınov'un gözleri karardı, tıkanıyordu. - Hayatım!... diye fısıldadı. Ruhum...

Ne söylediğinin farkında değildi. İçinde tek bir düşünce, tek bir korku vardı. Hayal sandığı şeyleri soluk almakla bile kaybediverceği korkusu...

~ Bilmiyorum, söylediklerini anlamıyorum. Aklım başımda y°k, içim eziliyor, Tanrıçam benim!

Genç adamın sesi tekrar kesildi. Katerina ona gitgide daha Çok sokuluyor, daha hararetle sarılıyordu.

Ordınov oturduğu yerden kalkarak, heyecandan bitkin bir halde dizüstü çöktü. Birdenbi-r hıçkırıklar arasında:

41- Kimsin sen? Kimsin, nerden geldin güzel meleğim? diye bo şandı. Gökten mi inip bana kavuştun? Düş görüyor gibiyim. Gerçekten varolduğuna inanmıyorum. Darılma bana, bırak her şeyi söyleyeyim. Uzun uzun konuşayım. Evet kimsin sen, tatlı ruhum? Kalbimi nasıl keşfettin? Anlat bana. Ne zaman kardeşim oldun? Her şeyi anlat. Bu zamana kadar neredeydin, oturduğun yerin adını söyle, orada sevdiğin, hoşuna giden, özlediğin neler var, havası sıcak mı, göğü berrak mıydı oranın. Sevdiklerin, seni sevenler, ruhunu ilk uyandıran kimlerdi? Küçükken seni sevip nazlandıran bir annen var mıydı, yoksa hayata benim gibi kimsesiz olarak mı geldin? Söyle, her zaman şimdiki gibi miydin? Ne düşler görürdün, geleceğin için neler kuruyordun, hayallerinden gerçek olanlarla, olmayanları, her şeyi, her şeyi anlat. Genç kız, kalbin ilk olarak kimin için sızladı, ne uğruna verdin onu? Ya ben sana onun için, senin için, ne verebilirim, söyle. Kalbini nasıl, neyle kazanayım güzel sevgilim, nurum, kardeşim, söyle!..

Ordınov sustu, başını göğsüne eğdi. Fakat gözlerini kaldırıncaya dehşetten buz kesildi, tüylerinin diken diken olduğunu hissetti.

Katerina'nın yüzü kâğıt gibi bembeyazdı. Oturduğu yerde gözlerini havaya dikmiş, dudakları ölü dudakları gibi mosmor kesilmişti. Gözlerinden derin bir ıstırap okunuyordu. Yavaşça kalktı, iki adım attı ve korkunç bir çığlıkla ikonanın önüne yığıldı... Kesik kesik bir şeyler mırıldanıyordu. Bayılmıştı. Korkudan her yanı buz kesilen Ordınov, onu yerden kaldırarak yatağına yatırdı. Şaşkın şaşkın önünde duruyordu. Kadın bir an sonra gözlerini açtı, yatağın içinde doğrulacak gibi oldu, çevreye bakındı, genç adamın elini yakaladı. Onu kendine doğru çekerek, solmuş dudaklarıyla bir şeyler mırıldanmaya çalışıyor, fakat sesi hâlâ çıkmıyordu. Sonunda gözlerinden sel gibi yaşlar boşanmaya başladı, düşen damlalar Ordınov'un buz gibi soğuk elini yakıyordu.

Kadın derin bir ıstırap içinde:

- Fenayım, çok fenayım, dedi. Son saatim yaklaşıyor artık...

Bir şey daha söylemek istedi ama dili ağırlaştığı için beceremedi. Ne söylemek istediğini anlamayan Ordınov3 a umutsuzluk içine»6 bakıyordu. Ordınov ona doğru eğildi, söylediklerini duymaya çalış-

42

t, Nihayet, kadının gayet açık olarak:

- Hastayım... Hasta ettiler, göze geldim, mahvoldum ben, di-
ve fısıldadığını işitti.

Ordınov doğrularak dehşet ve şaşkınlıkla kadının yüzüne baktı Bir an için aklından kötü bir düşünce geçti. Katerina, genç adamın yüzünün nasıl ıstırapla buruştuğunu gördü, devam etti:

- Ya hasta ettiler beni, o kötü adamın işi bu. Odur bana kıvan!.. Ona ruhumu sattım... Niçin annemden söz ettin, niçin? Ne diye bu azaba soktun beni? Allah günahlarım affetsin!..

Katerina sessizce ağlamaya başladı, Ordınov'un kalbini dayanılmaz bir acı kapladı.

Sonra kadın gizemli bir fısıltıyla:

- Diyor ki, O, öldükten sonra gelip günahkâr ruhumu alacakmış... diye devam etti. Onurumu, ruhumu ona sattım. Bana eziyet etti, kitaplarından okudu... Bak şu kitaba bak... Onun kitabı. Affedilmez bir günah işlediğimi söylüyor. Bak içme bak!..

Kitabı uzattı. Ordınov kitabın buraya nasıl geldiğini düşünmedi bile. Dalgın bir tavırla aldı. Bu, vaktiyle gördüğü, tarikatçıların eskiden kalma kitapları gibi çok eski, el yazması bir kitaptı. Fakat Ordınov o anda bunlara dikkat edecek halde değildi. Kitap elinden düştü. Katerina'yı yavaşça kolları arasına aldı, aklım başına toplaması için yardım etmeye çalıştı.

- Yeter canım, kendine gel! dedi. Korkutmuşlar seni. Bak, yanında ben varım. Dinlen yanımda canım, sevgilim benim, nurum!..

Kadın, Ordınov'un ellerini sımsıkı yakalayarak:

- Bilmiyorsun sen, hiçbir şey bilmiyorsun, dedi. Ben her zaman böyleyim. Hep korkuyorum. Üzme beni artık. Bir an sustu, soluk aldıktan sonra yemden devam etti:

- Fenalık gelince ona gidiyorum. Bazen beni okuyup üflüyor. 32611 de kitaplarının en büyüğünü alıp, üstüme doğru tutarak okuyor. Hem öyle korkunç şeyler okuyor ki!.. Okuduklarının neden sö-zethğini hiç anlamıyorum, hatta kelimelerin bazılarını da anlamıyo-

> yalnız korkuyorum ve sesini dinliyorum. Sesi de öyle tuhaf çı-^yorki, sanki konuşan o değil, merhamet bilmez, zalim adamın bi-zaman kalbim fenalık geldiği zamandan da çok ezilmeye baş-

43

hyor.

Ordınov, ne söylediğinin pek farkında olmadan:

- Gitme ona, dedi. Niçin gidiyorsun?

- Aslına bakarsan sana niçin geldiğimi de bilmiyorum. Bana boyuna "Dua et, dua et..." diyor. Bazen gece karanlığında kalkın uzun uzun saatlerce dua ediyorum, uykum geliyor ama korkudan gözlerim kapanmıyor. O zaman çevremde fırtınalar kopacak, iblis-ler beni didik didik edecek ve yalvardığını bütün azizler beni felâketimden kurtaramayacak sanıyorum. Kalbim parçalanıyor, vücudum gözyaşlarını içinde eriyecek gibi oluyor. Yeniden dua etmeye başlıyor, duama, Büyük Anamız, ikonasından bana daha merhametle bakana kadar devam ediyorum. Sonra kalkıp yatağıma giriyor, ölü gibi uyuyorum, ikonanın karşısında diz çökmüşken uyuyakaldığım da oluyor. Bazen o da uyanıp beni yanma çağırıyor, sevip okşuyor, teselli ediyor. Bu yüreğime su serpiyor, ne felâketten, ne başka bir şeyden korkum kalıyor. Çok kuvvetlidir o! Sözleri de öyle etkili ki!..

- Ne felâket geçirdin Katerina, hadi söyle bana!

Ordınov derin bir üzüntü içindeydi. Kadının rengi birdenbire uçtu. Ordınovca affedilme umuudu olmayan bir idam mahkûmu gibi bakıyordu.

- Felâketim mi?.. Ben bir canavarım, annesinin bedduasını almış bir kızım. Öz annemi mahvettim ben!..

Ordınov onu sessizce kolları arasına aldı. Kendisine sokulan kadının bütün vücuduyla titrediğini hissediyordu, ruhu bedeninden ayrılmak üzereymiş gibiydi,

Katerina kendini geçmiş günlerin anılarına, bu anıların acılığına kaptırarak anlatmaya başladı:

- Onu ben kara toprağa soktum. Bunu çoktandır açmak istiyordum ama o izin vermiyor, ricayla, sitemle, hatta bazen ağır sözlerle lafımı ağızıma tikiyordu. Bazen de sanki bana düşmanmış g"" kendisi canımı sıkırmaya başlıyordu. Oysa bunlar, bugünkü gibi her gece aklıma geliyor... Bak sana da anlatayım. Çok eskiden olmuS şeyler bunlar, ne zaman olduğunu bile unuttum, ama sanki dün o " muş gibi canlı. Tıpkı bu gece beni sabaha kadar hırpalamış bir d

44

• Tc sıkıntısı insana zamanı uzun gösteriyor. Otur canım yanı-& "" ja sana derdimi dökeyim. Annemin bedduası çarpsın beni ""allah! Hayatımın sırrım sana veriyorum.

Ordinov onu susturmak istedi. Fakat Katerina ellerini kavuş-du sevgisi hatırına dikkat ve ilgi diledikten sonra artan bir üzün-tüvle söze başladı. Hikâyesi bağlantısızdı, sözlerinden tam bir ruh bunalımı içinde olduğu seziliyordu. Fakat Ordinov her şeyi anlıyordu çünkü bu kadının hayatı onun hayatı, kederi onun kederi olmuştu Çünkü Ordinov'un kendisi için düşman bildiği adam, Katerina'nın her sözüyle karşısında biraz daha canlanıyor, büyüyor, ona sıkıntı vererek kızgınlığıyla alay ediyordu. Karşısında, şimdi gerçek olarak, düşündeki uğursuz ihtiyar vardı. Ordinov buna inanıyordu.

Katerina:

- Tıpkı böyle bir geceydi, diye başladı, hatta daha korkunçtu. Rüzgâr ormanımızda, o zamana kadar hiç duymadığım bir şiddetle uluyordu. Besbelli felâketim o gece başlamıştı! Penceremizin önündeki meşe ağacı yıkıldı. Bize gelen ihtiyar bir dilenci bu meşeyi küçüklüğünden beri tanıdığını söylüyordu. Yine o gece - şimdiki gibi anımsıyorum - fırtına babamın nehirdeki mavnalarını da parçaladı. Balıkçılar fabrikaya koşarak haber verince, keyifsiz olduğu halde hemen kıyıya koştu. Biz annemle yalnız kaldık, ben oturduğum yerde uyukluyordum. Onun da nedense canı sıkılıyor, ağlıyordu... Hoş niye ağladığını biliyordum ya!.. Hastalıktan yeni kalkmıştı, solgun ve halsizdi, boyuna kefenini hazır etmemi söylüyordu. Vakit gece yarışma gelmişken birdenbire, dış kapı vuruldu. Yerimden fırladım, korkuyordum, feneri alıp kapıyı açmaya gittim. O idi. Korkmuştum, çünkü çocukluğumdan, onu anımsamaya başladığımdan beri er phşinde ürkerdim. O zamanlar saçları beyaz değildi, sakalı simsiyahtı, gözleri kor gibi yanardı. O vakte kadar bir kere olsun yü-
^me^tatlılıkla bakmamıştı. "Annen evde mi?" diye sordu. Kapıyı °r erken' "Babam evde yok!" diye karşılık verdim. "Biliyorum!" de-ol' °nra birdenbire bana baktı, hem öyle bir baktı ki!.. Bana ilk arak böyle bakıyordu. Yürüdüm, o, hâlâ olduğu yerdeydi. "Niye ra mıy?rsun?" diye sordum. "Bir şey düşünüyorum da..." dedi. Son-
nye girerken, birdenbire: "Sana anneni sorunca neden baba-
45l |

nın evde olmadığını söyledin?" demez mi? Ses çıkarmadım. Annem onu görünce önce şaşırdı, sonra karşılamaya koştu. Anneme isteksiz isteksiz baktı, bunu iyice gördüm. Sırılsıklamdı, üşümüştü... Yirmi verstlik yol boyunca fırtınadan kurtulamamıştı. Ama nerden geldiğini, her zaman nerede bulunduğunu, ne annem biliyordu, ne de ben. O sıralar onu tam dokuz haftadır görmemiştik. Şapkasını bir yana fırlattı, eldivenlerini çıkardı, ne ikonalara doğru istavroz çıkardı, ne de bize selam verdi. Doğruca ateşin karşısına geçip oturdu... Katerina, onu ezen, bunaltan bir şeyi uzaklaştırmak istiyormuş gibi, elini yüzünde gezdirdi, bir an sonra başını kaldırdı, tekrar anlatmaya koyuldu:

- Annemle Tatarca konuşmaya başladılar. Annem Tatarca bilirdi, ama ben bir kelime bile bilmezdim. O geldiği zamanlar bazen beni dışarı gönderirlerdi. Bu defa annem kızına söz söylemekten çekinmişti. Şeytan ruhuma girmişti artık, anneme kurumlanarak bakıyordum. İkisi bana bakarak, benden söz ediyorlardı. Annem ağlamaya başladı, bunun üzerine o, bıçağına sarıldı. Zaten bir zamandan beri, annemle konuşurken eli sık sık bıçağına gidiyordu. Kalktım, kemerine asılarak uğursuz bıçağı elinden almak istedim. Dışlerini gıcırdattı, bağırırdı, beni itmek istedi, ama itmedi, göğsüme vurdu. Hemen oracıkta ölüvereceğim sandım. Gözlerim karardı, gık demeden olduğum yere yığıldım... Hayal meyal kemerini çıkardığını, bana vurduğu kolunu sıvadığını gördüm. Bıçağı bana uzatarak, "Al, kes şunu," dedi. "Kes, seni kırdığım için öç al benden. Bunun için senin ayaklarına kapanacağım gururlu kız!" Bıçağı bir yana attım, öfkeden tıkanıyordum. Yüzüne bakmadan -hiç unutmam- dudaklarımı kısarak şöyle bir gülümsedim, bakışımı annemin gözlerine diktim. Kızgın kızgın bakıyordum, dudaklarımda da hep o arsızca gülümseme... Annem, beti benzi uçmuş, ölü gibi oturuyordu.

Ordinov, Katerina'nın gelişigüzel anlatışını can kulağıyla dinliyordu. Genç kadının heyecanı gitgide azaldı, konuşması Sakinleşti. Zavallı, anılarına öyle dalmıştı ki, iç sıkıntısı engin denizin içinde erimiş, kaybolmuş gibiydi.

- Şapkasını alarak, vedalaşmadan kalktı, feneri alıp onu geçirmeye çıkmıştım. Anneme kalsa, hasta olduğu halde kalkıp kendisi

46

geçirecekti. Baktım, şapkasını çıkardı, önümde eğildi. Sonra da elini koynuna soktu, kırmızı sahtiyandan bir kutu çıkardı, kapağını açtı, içinde bir inci gerdanlık vardı. Gerdanlığı bana uzattı: "Civarda bir sevgilim var, ona hediye götürüyordum, dedi. Ama kısmet değilmiş demek. Sen al kızım, güzelliğine yaraşır, ayağının altında çiğneyecek bile olsan al." Aldım, ama ayağımın altında çiğnemedim. Hiç ses çıkarmadan, yılan gibi, aldım... Odaya dönünce kutuyu annemin önünde bıraktım, zaten bunun için almıştım. Anneciğim biraz durdu, ses çıkarmadı, yüzü kâğıt gibi beyazdı, benimle konuşmaktan korkuyor gibiydi. "Neymiş bu Katya?" diye sordu. "Bilmiyorum. Tüccar sana getirdi anneciğim!" yanıtını verdim. Baktım, gözlerinden yaş boşandı, tıkanacak gibi oldu. "Bana değil bu Katya, bana değil katı yürekli kızım!" İçindeki bütün kederi boşaltıyormuş gibi acı acı söylediği bu sözler hiç aklımdan çıkmayacak. Yüzüne baktım, ayaklarına kapanmak istedim, ama körolası şeytan gene dürttü beni! "Sana değilse, babama olacak, dedim. Dönünce verir, gelen tüccarlar unutmuşlar derim..." Anneciğim birdenbire ağlamaya başladı. "Babana, hangi tüccarların, hangi malı almak için geldiklerini ben kendim söyleyeceğim, dedi. Artık bundan sonra kızım değilsin, zehirli yılan! Lanet olsun

senin gibi evlada..." Hiç ses çıkarmadım... Gözümde bir damla yaş yoktu. Odama kapandım. Bütün gece fırtınanın ulumalarını dinledim, rüzgârın sesiyle kafamda birtakım düşünceler doğdu.

Böylece beş gün geçti. Beş gün sonra bir akşamüstü babam geldi. Yolda hastalanmıştı, suratı pek asıktı. Baktım eli sardı, anladım ki, düşman yolunu kesmiş, epey hırpalamıştı onu. Babam da bu yüzden hastalanmıştı besbelli. Düşmanın kim olduğunu da biliyordum, her şeyi biliyordum. Annemle tek söz etmedi, beni de sormadı, adamlarımızı çağırıp fabrikayı durdurmalarını, eve göz kulak olmalarını tembih etti. O anda, evimizde kötü bir şeyler döneceğini hissettim. Bekledik, bir gece geçti, karlı, fırtınalı bir gece... Meraktan içim içime sığmıyordu. Pencereyi açtım, yüzüm yanıyordu, gözlerim yaşlı, yüreğim ateşler içindeydi... Kendimi dünyanın öbür ucuna, şimşeklerin, fırtınaların doğduğu yere atmak istiyordum. Göğsüm hızla kalkıp iniyordu. Aradan epey vakit geçti. Bir aralık dal-

471 |

mış mıyım ne, kulağıma bir ses geldi. Pencereye birisi vuruyor, "Aç!" diyordu. Baktım, bir adam ipe tutunmuş, pencereye tırmanıyor... Bu davetsiz misafirin kim olduğunu hemen anladım, pencereyi açtım, kızlık odama aldım. Gelen o idi!.. Şapkasını çıkarmadan sedire oturdu, peşinden kovalamışlar gibi soluk soluğaydı. Odanın bir köşesinde ayakta durdum, nasıl sarardığının kendim bile farkın-daydım. "Baban evde mi?" dedi. "Evde." "Annen?" "O da evde." "Buraya bak, işitiyor musun?" diye sordu. "Evet işitiyorum." dedim. "Ne işitiyorsun?" "Pencerenin altından ısıklık sesi geliyor..." "Eh, düşmanını tuzağa düşürüp canıma kıymak istiyorsan, hemen babanı çağır güzel kız! dedi. Ne yaparsan razıyım, işte sana ip. Öç almak istiyorsan bağla beni." "Benden ne istiyorsun?" diye sordum. "İstediğim şey, düşmanımı yok etmek, eski sevgilimle güzellikle ayrılmak ve senin gibi genç, güzel bir kıza sevgimi verebilmek..." Nasıl olduysa oldu, iblisin sözleri ta kalbime işledi. Güldüm. "Öyleyse izin ver de güzel kız, aşağı inip ev sahiplerine saygılarımı sunayım." Zangır zangır titriyordum, dişlerim birbirine çarpıyor, yüreğim daralıyor-du. Aşağı inerek yol gösterdim. Yalnız, kapının eşiğinde kendimi zorlayarak: "Al şunu! dedim. Al şu incilerini ve bir daha bana hediye getirme!" Kutuyu arkasından fırlattım.

Katerina soluk almak için durdu. Sararıp kızarıyor, arada bir bütün vücuduyla titriyordu. Sustuğu zaman yanakları alevlenmişti, gözleri yaşlarla pırıl pırıldı, kesik kesik soluk alıyordu. Sonra, birdenbire, rengi uçtu, yavaş çıkan sesi hüznle, kederle titriyordu:

- Odada tek başıma kaldım, korkunç bir fırtınanın ortasında gibiydim. Az sonra birtakım bağrıışmalar, koşuşmalar duydum. Fabrikaya doğru koşuyorlardı. Kulağıma, "Fabrika yanıyor..." diye çığlıklar geldi. Bir köşeye sindim. Evin içinde yalnız annemle ben vardık. Ben, bu uğursuz, günahkâr kız, anneciğimin son anlarını yaşadığını, üç gündür ölüm döşeğinde yattığını da biliyordum... Birdenbire, alt odadan annemin hafif, uykusundan ürkererek uyanan bir ço-cuğunkine benzeyen çığlığı duyuldu. Sonra her şey sustu. Mumu söndürdüm, buz kesilmiştim, korkudan yüzümü ellerimle kapadım, bakamıyordum. Gene pek yakından gelen bağrıışmalar duydum, adamlarımız koşarak fabrikadan geliyorlardı. Pencereden sarkarak

48

baktım. Bir de ne göreyim? Babamı ölü olarak getiriyorlar... Aralarında da, "Merdivende ayağı kaymış, kaynar kazanın içine düşmüş, besbelli şeytan itmiş!.." diye konuşuyorlardı. Kendimi yatağa attım, beklemeye başladım. Kimi beklediğimi, neyi beklediğimi kendim de bilmiyordum ama acı çektim o dakikalarda. Böylece epey zaman geçti. Yattığım yerde başımın ağırlaştığını, gözlerimin dumandan oyulmaya başladığını hissettim. Ölümüm yaklaştı diye seviniyordum! Birdenbire, birisinin beni omuzlarımdan yakalayarak kaldırdığını hissettim. Baktım. Gözlerim onu güçlükle seçti, dumandan, ateşten kararmış kaftanından sıcak buharlar çıkıyordu. "Seni almaya geldim güzel kız!" dedi. "Soktuğun bu beladan kurtar bakalım beni. Senin yüzünden ruhumu mahvettim, ne kadar dua etsem bu uğursuz gecede işlediğim günahları affettiremem. Ama birlikte dua edersek o başka tabii." Alay da ediyordu zalim adam! "Kimseye gözükmeden geçebileceğim bir yol göster." dedi. Elinden tutarak götürdüm. Koridordan geçtik, kileri açtım, -evin anahtarları yanımdaydı- pencereyi gösterdim. Beni kuvvetli kollarının arasına aldığı gibi pencereden aşağıya atladı. El ele tutuşup koşmaya başladık, epey koştuk. Bir de baktık. Gür, karanlık bir ormana dalmışız. Kulak kabarttı, sonra: "Peşimizden kovalıyorlar Katya!" dedi. "Bizi izliyorlar, güzel kız. Ama ölüm saatimiz henüz gelmedi. Öp beni güzel kız, sevgimiz, sonsuz mutluluğumuz için öp!" Birden irkildim. "Ellerin kan içinde... Neden?" diye sordum. "Kanlı mı?" dedi. "Şey, köpeklerin vakitsiz misafire pek havladılar da birkaçını kestim... Hadi yürüyelim canım." Gene koşmaya başladık. O sırada, birdenbire babamın atı karşımıza çıktı, ipini kopararak ahırdan kaçmıştı. Anlaşılan, hayvancağızın canı ateşte kavrulmak istememişti. Bizimki: "Hadi binelim Katya!" dedi. "Tanrı bize yardım gönderdi." Karşılık vermedim. "İstemiyor musun yoksa? Beni dinsiz kâfirin biri mi sandın? İnanmıyorsan, istavroz çıkarayım." Böyle dedikten sonra gerçekten istavroz çıkardı. Ata birlikte bindik. Ona sokuldum, göğsüne yaslanarak kendimden geçtim, uyuyakalmışım. Gözümü açtığım vakit, geniş bir ırmağın kenarında olduğumuzu gördüm. Hayvandan, önce kendisi indi, sonra beni indirdi ve ilerdeki sazlığa doğru yürüdü. Kayığım orada saklamıştı. Kayığa binmeden önce atın boy-Ev Sahibesi, F: 4

49nuna sarıldım. "Yeni sahibine güle güle git camm! dedim. Ne yapalım, eskilerin hepsi bıraktı seni!" Kayığa bindik, o küreklere asıldı, kıyı gözden kayboldu...

Bir aralık baktım, bizimki kürekleri bıraktı, nehri seyretmeye başladı. Sonra, "Selam sana Tanrı kullarına su veren, beni besleyen, suları coşkun sevgili nehir!.." dedi. "Söyle bakalım, ben yokken varımı yoğumu nasıl korudun. Bütün mallarım tamam mıdır?" Ses çıkarmadan önüne bakıyordum. Yüzüm utancımından kıpkırmızı oldu. Devam etti: "Ey taşkın, doymak bilmez nehir, her şeyimi al, her şey sana feda olsun, yalnız biricik değerli incimi bana bağışla, ona kıymayacağına yemin et!" Sonra bana dönerek: "Sen de bir şey söyle güzel kız, dedi. Bakışının ışıyla gece karanlığını dağıt." Hem söylüyor, hem gülümsüyordu. Yüreği benim için yanıyordu, utancından sırtıyordu kâfir. Kötü oldum, ben de ona bir iki söz söylemek istedim, ama beceremedim. Halimi görünce, "Peki öyle olsun!" dedi. Bayağı kederlenmişti. "Zorla güzellik olmaz. Yine sen sağ ol güzel,, kibirli kız. Demek, ya kalbinde bana karşı çok şiddetli bir nefret duyuyorsun ya da nurlu gözlerine güzel gözüküyorum!"

Onu hem dinliyor, hem de için için kızırıyordum, sevdiğimden kızırıyordum... Öfkemi tutarak dedim ki: "Seni sevip sevmediğimi ben değil, gece karanlığında kızlık odasını kirleterek, kıyamete kadar affedilmez bir günah işleyen, ruhunu satmış, kalbine gem vura-mayan budala, arsız kız bilir. Bir de başkasını felakete uğrattığı için sıkılmadan övünen, kız kalbiyle alay eden bilir!" Sözlerimi bitirince dayanamadım, ağlamaya başladım. Bir şey söylemedi, yalnız bana öyle bir baktı ki, yaprak gibi titredim. "Beni dinle güzel kız!" dedi. Gözlerinde tuhaf parıltılar vardı. "Sana boş söz olarak değil, gayet ciddi bir söz söyleyeceğim: Beyliğim, beni mutlu ettiğin sürece sürecek. Sevgin geçince, uzun boylu konuşmadan, kendini sıkıntıya sokmadan samur kaşını oynat, yeter, kara gözlerinle bir bak, serçe parmağını oynatıver, aşkını da, paha biçilmez özgürlüğünü de sana geri vereceğim. Ama şunu da bil ki, güzel, gururlu, zalim kız. Bu, hayatımın sonu olacak!.." Sözlerine bütün kanım ve vücudum tath tatlı güldü...

Heyecanı, Katerina'nın hikâyeye devam etmesine engel oldu.

50

Soluk aldı, aklından geçen bir şeye gülümsedi ve devam etmeye hazırlanırken gözleri Ordinomun parlayan gözlerinin sabit, hummalı bakışıyla karşılaştı. Birdenbire ürperdi, bir şey söyleyecek gibi oldu, yüzü alevlendi... Kendinden geçmiş gibi yüzünü elleriyle kapayarak başını yastıkların araşma gömdü. Ordınov, bütün varlığıyla sarsıldı. Anlaşılmaz acı bir duygu, belirsiz bir şaşkınlık damarlarında zehir gibi dağılıyor, Katerina anlattıkça şiddetleniyordu. Ulaşılmaz bir arzu, kavru lan bir tutku zihnini allak bullak etmiş, duygularını bulandırmıştı. Öte yandan kendim gitgide büyük bir kedere kaptırıyordu. Bazı anlarda, nerdeyse susması için Katerina'ya bağıracaktı. Ayaklarına kapanarak, gözyaşları içinde, ilk aşk ıstıraplarının, o temiz duygularının geri dönmesi için yalvarmak istedi, şimdi çoktan kurumuş o temiz gözyaşlarına acıyordu. Katerina'nın söylediklerini anlamamıştı, zavallı kadını hırpalayan anılar onun aşkını da ürkütmüştü. Onu boğan, bunaltan, damarlarını erimiş kurşun gibi yakan arzuya lanet okuyordu.

Başını yastıktan birdenbire kaldıran Katerina, titreyen bir sesle:

- Ah, beni yakan sana anlattıklarım değil!., diye başladı. Buna üzülmediğim yok. Dünyada bir daha kavuşamayacağım anneciğimi de düşünmüyorum. Ne ölüm döşeğinde bana beddua ettiğine yanıyorum, ne de tath, rahat, başına buyruk kızlık hayatımı aradığım var. Şeytana kendimi satıp ruhumu teslim edişimi, mutluluğumu affedilmez bir günah karşılığında kazanmamı da umursamam! Bunların hepsi de büyük, her biri mahvolmam için yetecek suçlar ama, yine de yandığım yok onlara. İçimi asıl zehirleyen, kalbimi dalayan şey, bu adamın, namusu çalınmış tutsağı olduğum halde, düştüğüm çamuru, onursuzluğu hiç utanmadan sevmem ve felâketimi anımsadıkça sevinç, mutluluk verecek bir şeymiş gibi, zevk duyuşum. Felâketimin dehşetini anlamayarak bana yaptıkları için ona karşı kin, hiddet besleyemediğime yanıyorum. Zavallı kadının soluğu tıkanı, sinirli bir hıçkırık sözünü kesti. Sıcak, kesik soluğu dudaklarım yakıyor, derin derin soluk alırken göğsü kalkıp iniyordu, gözlerinde anlaşılmaz bir öfke vardı. Fakat o anda yüzü öyle dayanılmaz bir güzellikle aydınlandı ki, OrdınoVun

511 I

kara düşünceleri dağıldı, kederi dindi. İçinde tek bir arzu vardı. Kalbini, onun kalbinin üzerinde hissetmek, çılgın bir coşkunluk içinde ikisinin vuruşlarını dinlemek, aynı fırtınaya, henüz tanımadığı aşk fırtınasına yakalanarak ikisinin birden nasıl susacağını duymak... Ordınov'un donuk bakışını gören Katerina, gülümsedi, bu gülümseyiş genç adamın kalbini büsbütün alevlendirdi. Kendine güç hâkim olabiliyordu. Titreyen sesini yavaşlatacak:

- Acı bana, kıyma! diye fısıldadı. Kadının üzerine eğilmiş, eliyle omuzunu bastırıyordu. Yüzleri birbirine o kadar yakındı ki, solukları karışıyordu.

Bakışını gözlerine dikerek:

- Beni mahvettin! dedi. Seni kemiren kederi bilmiyorum ama, benim de huzurum kaçtı. Kalbinin neden sızladığını anlamıyorum. Söyle, nedir isteğin?.. Ne istersen yapacağım. Hadi, gel benimle, gel, kıyma bana, öldürme beni!

Katerina kımıldamadan bakıyordu, kızarmış yanaklarında gözyaşları kurumuştu. Ordinov'un sözünü kesmek, elini tutarak kendisi bir şey söylemek istiyor ve sanki söyleyecek söz bulamıyordu. Dudaklarında garip bir gülümseme belirdi, hemen arkasından bir kahkaha gelecekmiş gibi bir gülümseme...

Sonra, kesik bir sesle:

- Sana, galiba, hepsini anlatmadım, dedi. Dur, her şeyi anlatayım. Ama bilmem, beni dinleyecek misin kor yürekli çocuk? Dinle kardeşinin anlattıklarını, dinle. Belli ki, sen henüz hayatın acılarını tatmamışsın. Sana bu adamla bir yıl nasıl oturduğumu da anlatacaktım, ama neyse... Bir yıl sonra arkadaşlarıyla birlikte nehre indiler, ben analığımın yanında onu bekliyordum. Bir iki ay geçti. Bir gün o dolaylarda genç bir tüccarla karşılaştım. Yüzüne bakar bakmaz gözümün önünde eski, tatlı günler canlandı. Selamlaştık. Yanıma sokuldu. "Güzel kardeşim, benim eski sözlün Alyoşa olduğumu biliyor musun, dedi. İhtiyarlarımız, bizi daha küçükken birbirimize bağlamış, söz kesmişlerdi. Seninle aynı kasabadanız." "Kasabanızda benim için ne diyorlar?" diye sordum. Alyoşa güldü: "Elalem senin, kızlık onurunu çiğneyerek bir eşkiyaya, bir canavara gönül verdiğini söylüyor." "Peki, sen neler söylüyordun?" "Buraya gelirken söyleye-

52

ceğim çok şey vardı, -heyecanlanmıştı- ama seni görünce içimde her şey altüst oldu. Bari canımı da al, istersen, kalbimle, aşkımla eğlen, ona da razıyım. Artık kimsem kalmadı, başıma buyruk yaşıyorum. Bir canım var, onu da, bazı vefasızların yaptığı gibi ne kimseye verdim, ne sattım... Kalbimi de bedava veririm!" Güldüm. Bunları bana bir iki kere değil, pek çok yineledi. Ticareti bırakmış, adamlarına yol vermiş, tek başına bir çiftlikte oturuyormuş. Kimsesizliğine acıdım. Bir sabah, "Ortalık kararınca beni iskelenin aşağısında bekle Alyoşa, dedim. Beni de kaldığın yere götürürsün. Bıktım bu hayattan artık!.." Gece oldu. Bohçamı hazırladım, ama yüreğim sızlıyordu, içim rahat değildi. Bir de baktım bizimki, habersizce çıkageldi. "Merhaba, dedi. Hadi çabuk gidelim, nehirde fırtına yakın, acele edelim." Peşinden yürüdüm. Evimize epey yol vardı. İlerde bir kayık gördük, kayıkçı da tanıdıktı. Birisini bekliyor gibiydi... Bizimki: "Merhaba Alyoşa, dedi. Allah yardımcın olsun. Ne yapıyorsun? İskeleye eğlendin de mavnalarına mı gidiyorsun yoksa? Ne olur canım, bizi de kadınım ile evimize iletiver. Bizim kayığı yolladım, yüzerek de gidemeyiz ya." Alyoşa: "Hay hay, buyurun." dedi. Sesini duyunca öyle kötü oldum ki... "Sen de hanımın da buyurun. Allah'ın rüzgârı herkes için, teknemde size de yer bulunur." Bindik. Karanlık bir geceydi. Yıldızlar saklanmıştı. Rüzgâr ulumaya başladı, dalgalar gitgide kabanyordu. Kıydan bir verst kadar açılmıştık. Üçümüz de konuşmuyorduk. Bir aralık bizimki, "Fırtına geliyor, dedi. İyiye işaret değil bu. Hem de bu nehirde şimdiye kadar görmediğimiz bir fırtına kopacak. Kayığımız pek ağır, üçümüzü çekmez." Alyoşa, "Öyle, çekmez, diye yanıt verdi. Anlaşılan birimizden biri fazla geliyor." Bunu söylerken sesi yay gibi titriyordu. "Bana bak Alyoşa, seni küçüklüğünden beri tanırım, babanla canciğer dosttuk, birbirimizin sofrasında az yiyip içmedik. Söyle bakalım. Alyoşa, kayıksız karşıya ulaşabilir misin, yoksa suyun dibini boylar mısın?" "Ulaşamam, ya sen dostum, başına böyle bir şey gelirse, kıyıyı bulabilir misin acaba?" "Sanmam, ruhumu oracıkta teslim ederim. Kızgın nehir aman vermez bana." Sonra bana dönerek, "Şimdi beni biraz dinle Katerina, hayatımın biricik değerli incisi! dedi. Hatırıma buna benzer bir gece gel-

53

di, yalnız o zaman fırtına yoktu, yıldızlar parlıyor, ay ortalığı ışığa boğuyordu. Anımsıyor musun o geceyi?" "Hatırımda." dedim. "Peki, bir delikanlının güzel bir kıza, soğuyunca sevgilisinden özgürlüğünü nasıl geri isteyeceği üzerine verdiği öğüdü de unutmadın mı?" "Onu da unutmadım." dedim ama, öyle oldum ki, kesseler, damarımdan bir damla kan çıkmazdı. "Yaa, demek unutmadın, diye devam etti. Görüyorsun ya, kayığımızın yükü fazla. Galiba içimizden birinin saati doldu. Söyle ciğerim, güzel dudakların bize tatlı bir söz söylesin güvercinim!"

Katerina, birden solan yüzüyle: "Bir şey söyleyemedim..." diye fısıldadı. Fakat sözünü bitiremedi, arkalarında boğuk, kısık bir ses duyuldu:

- Katerina!..

Murin kapıda duruyordu. Omuzlarına tüylü battaniyesini atmıştı, yüzü ölü yüzü gibi bembeyazdı. Çılgın bakışlarını ikisinin üzerine dikmişti. Katerina da sararmıştı, büyülenmiş gibi bakışını ihtiyardan ayıramıyordu. Hasta adam, duyulur duyulmaz bir sesle:

- Yanıma gel Katerina! diye fısıldadı, odadan çıktı.

Katerina hâlâ ihtiyar oradaymış gibi, kımıldamadan havaya bakıyordu. Sonra, birdenbire, solgun yanaklarına kan hücum etti, yatağın içinde ağır ağır doğruldu. Ordinov ilk karşılaşmalarım anımsadı.

- Eh, yarın tekrar buluşuruz gözümün yaşı, dedi, yarın buluşuruz. Kaldığım yeri unutma ama, "İkimizden birini seç. Hangimizi seviyor, hangimizi sevmiyorsun güzel kız" demişti.

Ellerini Ordinomun omuzlarına koyarak tatlı bir bakışla:

- Unutmayacaksın, bir gece bekleyeceksin beni, değil mi canım? diye yineledi.

Kadın için kaygılanan Ordinov:

- Gitme onun yanına Katerina, delidir o!., diye fısıldadı. Tahta bölmenin öbür yanında yeniden ses geldi:

- Katerina!.. Katerina güldü:

- Ne olacak? Bıçaklar mı dersin?.. Hadi Allah rahatlık versin

yanık yüreğim, güzel kumrum, sevgili can kardeşim!..

Genç adamın başını derin bir şefkatle göğsüne bastırıp, gözlerinden yaş fışkırdı.

- Artık bu, son gözyaşlarını. Sen de bu gecenin kederini uykuyla geçir. Yarın sevinç, mutluluk içinde uyanırsın!..

Katerina, boynuna sarılarak Ordınov'u hararetle öptü. Ordınov kadının ayaklarına kapandı:

- Katerinam!.. diye fısıldıyor, odadan çıkmasına engel olmaya çalışıyordu.

Katerina kapıdan bir kere daha dönüp gülümseyerek onu başıyla selamladı ve çıktı. Ordınov, onun Murin'in yanına girdiğini duydu, soluğunu tutarak dinlemeye başladı, ama başka bir şey duymadı. İhtiyarın sesi çıkmıyordu, belki de yine kendini kaybetmişti... Ordınov da oraya, Katerina'nın yanına gitmek istedi, fakat ayaklarında derman yoktu. Vücudu büsbütün gevşedi, yatağına çöktü.

II

Ordınov uyanınca uzun zaman saatin kaç olduğunu anlamaya çalıştı. Ortalık karardık olduğuna göre, ya henüz akşam oluyordu, ya da sabaha karşıydı. Ne kadar uyuduğunu kestirememekle birlikte, uykusunun sakin, sağlıklı bir uyku olmadığını anımsıyordu. İyice kendine gelince uykusunu ve geceki hayallerini dağıtmak istiyormuş gibi elini yüzünde gezdirdi. Fakat kalkmak isteyince vücudunda müthiş bir kırıklık hissetti, yorgun uzuvları ona boyun eğmek istemiyordu. Baş hem ağrıyor, hem dönüyordu. Bütün vücudu bir ürper-me nöbeti içindeydi. Bilinciyle birlikte belleği de çalışmaya başladı, geceyi anımsadı. Anıları o kadar canlıydı ki, sanki Katerina gideli koca bir gece değil de, sadece bir dakika olmuştu. Gözlerindeki yaşlar bile henüz kurumamıştı, yoksa bu, alevli ruhundan bir kaynak gibi fışkıran taze yaşlar mıydı? Tuhaf şey! Duyduğu ıstırap ona adeta zevk veriyordu, bununla birlikte bütün varlığıyla, nefsiyle bu kadar zorlu bir mücadeleye dayanamayacağım da hissediyordu. Bir an, ölüm ona yaklaşmış gibi geldi, Ordınov ölümü, özlediği bir misafiri

I

55bekler gibi bekliyordu. Çünkü uyanır uyanmaz içindeki heyecan, tutku ve izlenimler birbirleriyle öyle şiddetle çarpışmaya başlamıştı ki, hayatı, bu süratli yürüyüşle kısa zamanda sona erecek gibiydi. Ordınov, tam o sırada, tanıdığı gür, tatlı bir sesi, Katerina'nın sesini duydu. Yakından, hemen yatağının başucundan hazin bir şarkı başladı... Kâh alçalıp, kâh yükselen sestem, içinde doyurulmadan gömülü kalmış bir kalbin acısı taşıyordu. Zaman zaman bülbül şakımasını andıran bu ses, sahibinin aşkını, tutku ve arzularını, mutluluğa ulaşmaktan duyduğu sevinci yansıtıyordu. Ordınov, şarkının sözlerini de seçebiliyordu; yalın, temiz, içten gelen bir duyguyla yapılmış bir şarkıydı bu. Fakat şarkının sözleri genç adamı etkilemiyor, ezgi ise içini dolduran belirsiz arzuları dile getiriyordu. Bazen gizli, kendisinin de o zamana kadar tanımadığı çapraşık tutkularını duyar gibi oluyor, bazen umutsuzluk içinde çırpınan kalbinin son iniltisini işitiyordu. Bir aralık kulağına, bütün zincirlerini kırarak, yasak tanımayan • bir aşkın enginliklerine dalan, iradesinin ve ruhunun zafer ezgileri gelir gibi oldu. Sonra adeta, seven bir kadının ilk aşk yemini, yanaklarını kızartan ilk utancı, gözyaşlarını, ağlayıp yalvarmalarını ve utanç dolu fısıltılarını duydu. Sanki bu ezgiye, şaraptan mahmurlaşmış gözlerini süzerek kahkahalar atan Bakküs kızlarının örtüsüz, apaçık, kuvvetiyle övünen arzularının sesi yansımıştı.

Şarkıyı sonuna kadar dinleyemeyen Ordınov, yataktan fırladı. Şarkı o anda kesildi. Katerina'nın sesi duyuldu:

- Gün geçtiğine göre, gecen aydın olsun canım! Kalk, bize gel de için açılış. Bizim efendiyle bekliyoruz seni. Fena insanlar değiliz, uysalız, bir şeyle gücendirdikse suçumuzu bağışla... Gel de tatlı bir söz söyle. Ordınov, Katerina'nın ilk seslenişini duyar duymaz odasından çıktı, adeta farkına varmaksızın ev sahiplerinin odasına yürüdü. Kapı açıldı, ev sahibesi onu güneş gibi parlayan bir gülümseyişle karşıladı. Genç adam o andan başka hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey işitmiyordu. Bütün düşüncesi ve sevinci Katerina'nın üzerinde toplanmıştı.

Katerina, ellerini Ordınov1 a uzatarak: 56

- Şafakla vedalaştık, gurupla buluşuyoruz, dedi, güldü. Ben bunları genç kız ruhuna benzetiyorum. Sabah güneşinde, genç kızın kalbini ilk açışı sırasında yanaklarındaki utangaçlığın verdiği pembelik var, batan güneşin kızılığı da, bu utancı unutan kızın damarlarındaki kızgın kanın yüzünde yaktığı ateşe benziyor. Buyur, içeri buyur canım! Niye kapıda duruyorsun? Sana ikimiz de, hoş geldin, sefalar getirdin, deriz. Bir müzik parçası kadar uyumlu bir gülüşle Ordınov'u elinden tutarak içeriye çekti. Genç adam birdenbire ürkeklik duydu. İçini kavuran ateş bir anda ve bir an için söner gibi oldu, utangaç bir tavırla gözlerini indirdi, Katerina'nın yüzüne bakamıyordu. Kadının harika güzelliğine, alevli bakışlarına dayanamayacağını hissediyordu. Ordınov, Katerina'sında bu hali şimdiye kadar hiç görmemişti. Gülümseyiş ve neşe yüzünü ilk olarak aydınlatmış, siyah kirpiklerin-deki keder, gözyaşlarını kurutmuştu. Ordınov1 un kadının avucundaki eli titremeye başladı. Gözlerini kaldırsaydı, Katerina'nın zafer kazanmış bir gülümseyişle mavi gözlerini onun utangaçlık ve tutkuyla buğulanmış yüzünden ayırmadan nasıl baktığını görecekti.

Nihayet genç kadın, birdenbire, kendine gelmiş gibi: - Hadi kalk baba, misafire bir "Hoş geldin!" de bari! dedi. Misafir, insanın kan kardeşi demektir. Kalk bakalım inatçı ihtiyar, kalk da misafirimize selam ver, soframıza buyur et!..

Ordinov gözlerini kaldırdı ve sanki ancak o anda kendine gelebildi. Murin'in varlığını ancak o dakikada anımsadı. İhtiyarın ölüm kederiyle dolu ve sanki şimdiden ölmüş gözleri, üzerine dikilmişti. Ordinov bu çatık, gür kaşların altından ihtiyarın son defaki, çakmak gibi parlayan keder, kızgınlık dolu bakışını üzülerek anımsadı. Çevresine baktı, artık her şeyi tam ve açık olarak kavrayabiliyordu. Murin hâlâ yataktaydı, ama hemen hemen giyimliydi. Galiba kalkıp sokağa da çıkmıştı. Boynu her zamanki gibi kırmızı atkısıyla sarılıydı, ayaklarında terlikleri vardı. Görünüşe göre, hastalığı geçmişti. Yalnız yüzü son derece solgun ve sarıydı. Katerina, karyolanın yanında eliyle masaya dayanarak duruyor, dikkatli bir bakışla ikisini süzüyordu. Sevimli, içten bir gülümseme hâlâ yüzünü aydınlatıyor-

57du. Odanın içindeki her şeyde onun en ufak emriyle hareket ede çek gibi bir hal vardı.

Murin doğrularak yatağın içinde oturdu:

- Oo, sen misin? dedi. Kiracımız... Affet beyim, geçen gün sana karşı farkında olmadan suç işledim, günaha girdim, tüfeğimle oynadım. Sende kara hastalık1 olduğunu ne bilirdim?

Sonra, kaşlarını çatıp, bakışım elinde olmadan Ordinov" dan kaçırarak, kısıp, acı çeken bir sesle:

- Bana da gelir bazen, diye ekledi: Hem de bela kapıyı çalmadan, hırsız gibi, sine sine gelir. Geçenlerde - bakışıyla Katerina'yı göstererek- az kalsın göğsüne bıçağı yerleştiriyordu. Hastayım, yokluyor arada bir, anladın ya. Hadi otur bakalım.

Ordinov, ona daha dikkatle baktı. İhtiyar sabırsızlıkla:

- Otursana be!., diye bağırdı. Madem ki, öyle istiyor, otur. Bir karından çıkmış iki kardeş misiniz, sevişen âşık mısınız, nesiniz?

Ordinov oturdu. İhtiyar, iki sıra beyaz, eksiksiz dişlerini göstererek güldü:

- Nasıl beyim, kızkardeşini beğeniyor musun? Sevin birbirinizi çocuklar, sevin. Kardeşin pek güzel, değil mi bey? Yanıt versene. Bak, yanakları nasıl da alevlendi. İltifat etsene güzele. Göster abayı yaktığını...

Ordinov, kaşlarını çatarak ihtiyara kızgın bir bakış fırlattı. Öteki, bu bakıştan sarsıldı. Ordinov'un göğsünde azgın bir öfke gitgide kabarıyordu. Bu adamın kendisine öylesine düşman olduğunu sezinliyordu. İçinden geçenleri kesin olarak anlayamıyordu, beyni durmuştu.

O sırada arkasından biri:

- Bakma öyle, dedi. Ordinov başını çevirdi.

- Öyle bakma diyorum. Şeytan fesatlık öğütüyor galiba, bakma öyle, vazgeç!..

1) Kuşlarda sar'aaya halk arasında kara hastalık denir.

58

Ordinov* un arkasında duran Katerina gülerek konuşuyordu. Birdenbire genç adamın gözlerini elleriyle kapadı, sonra, hemen, ellerini çekerek kendi yüzünü örttü. Yüzünü açarken yanakları ateş gibi yanıyordu. Erkeklerin gülümsemelerini ve meraklı bakışlarını, temiz, sakın bir bakışla karşılamaya hazırlanmıştı. Fakat ikisi de ona sessizce bakıyordu. Ordinov, aşkının verdiği hayranlık içinde, bu güzellik karşısında ezilmiş gibiydi. İhtiyarın bakışı dikkatli, soğuktu. Solgun yüzü hiçbir anlam taşımıyordu, morarmış dudakları hafifçe titriyordu.

Katerina gülmeyi keserek masaya yaklaştı, üstünde kitap, kâğıt, hokka ne varsa toplayıp pencereye koydu. Sık sık ve kesik kesik soluk alıyordu, zaman zaman havasızlıktan bunalmış gibi göğüs geçiriyordu. Dolgun göğsü deniz dalgası gibi kabarıp iniyordu. Bakışlarını yere indirdi, siyah kirpikleri, beyaz yanaklarında ucu sivri iğneler gibi parladı.

İhtiyar:

- Kraliçe!., dedi.

Ordinov bütün vücuduyla ürpererek:

- Tanrıçam... diye fısıldadı. Fakat ihtiyarın bakışını üzerinde hissedince toparlandı. Hırs, nefret ve küçümseme dolu bu soğuk bakış bir anda üzerinden kaydı. Ordinov, oturduğu yerden kalkacak oldu, ama, sanki görünmeyen bir kuvvet ayaklarını bağlamıştı. Tekrar oturdu. Arada bir, düş görmediğine inanmak için elini sıkıyordu. Hâlâ karabasanlarla boğuştuğunu sanıyordu. İşin tuhafı, uyanmak da istemiyordu.

Katerina, masadan örtü yerini tutan eski bir halıyı kaldırdı, sandığı açarak içinden pırlıl pırlıl ipeklerle ve sırmayla işlenmiş ağır bir sofra yaygısı çıkarıp masaya serdi. Sonra dolaptan dedelerinden kalma, gümüşten bir kadehlik çıkarıp masanın ortasına koydu. İçinden efendisine, misafire, kendisine üç kadeh ayırdı ve ihtiyarla misafirini ciddi, hatta düşünceli bir bakışla süzdü.

- Buradakilerden birbirini sevenler kimler acaba dedi. Sevimliyi biri varsa, onu ben sever, onunla kadeh tokuştururum. Hem ben hepinizi severim. Hadi, sevgi, muhabbet, uyum onuruna içelim.

591 I

İhtiyar, değişmiş bir sesle:

- İçelim, kara düşüncelerimizi şarapla dağıtalım! dedi. Doldur Katerina.

Katerina, Ordinov1 a bakarak:

- Sen de emreder misin? diye sordu. Ordınov sessizce kadehini uzattı. İhtiyar:

- Dur! dedi. Kimin içinde ne muradı, ne isteği varsa, dilediği gibi olsun!

Sonra kadehini kaldırdı. Hepsı kadeh tokuşturup içtiler. Katerina, ev sahibine döndü.

- Hadi baba, bir de seninle içelim. Yüreğinde bana karşı sevgi varsa, içelim. Eski, mutlu günlerimizi anarak, mutluluk, sevgi dileyerek içelim. Kalbinde benim için ateş yanıyorsa doldurayım kadehini!

İhtiyar:

- Şarabın keskin ama, güvercinim, sen onunla yalnız dudaklarını ıslatıyorsun, diye gülerek kadehini tekrar uzattı.

- Ne yapalım, benim bir yudumuma karşılık sen bütün kadehini boşaltırsın. Böyle pis pis düşünerek yaşamak hoş değil baba. Düşünce insanın kalbini sızlatır. Düşünce, acıdan, kederden gelir, keder doğurur. Mutluluk istersen, düşüncesiz yaşayacaksın. İç baba, erit düşüncelerini şarabın içinde...

- Senin kederin de pek çok olmalı ki, bu kadar şikayetçisin. Hepsini kökünden kurutmak istiyorsun, öyle mi beyaz güvercinim? İçelim öyleyse Katya. Sormak ayıp olmasın ama, senin de kederin var mı bey?

Katerina'dan gözlerini ayırmayan Ordınov:

- Herkesin kederi kendine, diye mırıldandı.

- Duydun mu baba? Ben de uzun zaman kendimi bilemedim, ama sonra sonra her şeyi anladım, anımsadım, bütün olup bitenleri doymak bilmeyen ruhumla yemden yaşadım.

İhtiyar düşünceli bir tavırla:

- Yaa... iş geçmişe kaldıysa, kötü, dedi. Geçmiş şey, içilmiş şarap gibidir. Geçmişte mutluluk aranır mı?

Eskimiş kaftanı çıka-

60

rıp atarsın, olur biter!

- Sonra da yenisini alırsın, değil mi?

Katerina zorla güldü. İki iri yaş damlası kirpiklerinin ucunda elmas taneleri gibi parladı.

- Eh, demek birkaç dakikalık mutluluk, koca bir ömre yetmiyor. Kız kalbi pek hızlı çarpıyor, ona kolay kolay ayak uyduramazsın. Anladın mı baba? Bak, senin kadehine gözyaşını damladı.

Ordınov, sesi heyecandan titreyerek:

- Çektiğin acılara karşılık, tattığın mutluluk ne kadardı? diye sordu.

- Galiba kendininkini satmak istiyorsun? Yoksa böyle istenmeden burnunu sokmazdın beyim.

İhtiyar, Ordınov'a küstah bakışını dikmiş, hırçın, sessiz bir gülüşle gülüyordu.

Katerina isteksiz, hatta kırılgan bir sesle:

- Verdiğim kadarını aldım, yanıtını verdi. Bu, kimine çok, kimine az görünür. Biri her şeyi vermek ister, elinde bir şey yoktur, başkası hiçbir şey vaat etmediği halde, uysal bir kalp peşinden gider.

Sonra, hüzünlü bakışını OrdınoVa çevirerek:

- Kimseyi kınama, dedi. İnsanlar çeşit çeşit oluyor, kalp, kimi ve niçin ister, bilinmez ki!.. Hadi baba, doldur kadehini. Kızının, ilk tanıştığımız zamanki gibi sessiz, uysal cariyenin mutluluğuna iç! Kaldır kadehini!..

İhtiyar, kadehi alarak:

- Peki, dediğin olsun, dedi. Ama sen de içeceksin.

- Dur baba. İçmeden önce bir şey söyleyeceğim...

Katerina kollarıyla masaya dayandı, heyecanla parlayan gözlerini ihtiyarın gözlerine dikti. Bakışında bir karara varmış adamın gözlerindeki ifade vardı. Sessizliğini kaybetmişti ama, hareketleri kesik, ani ve hızlıydı. Sanki onu ateşin içine atmışlar gibi garip bir hali vardı. Fakat bu heyecanlı, ateşli hal, güzelliğini büsbütün arttı-yordu. Gülümseyişin hafifçe gerdiği dudaklarının arasından iki sıra beyaz, inci gibi düzgün dişleri görünüyordu. Hızla ve kesik kesik soluk alırken burun delikleri belli belirsiz titriyordu. Ensesinde üç de-

61fa sararak topladığı saç örgüsü sol kulağına doğru kaymış, ateşten kavrulan yanağının bir kısmını örtmüştü. Alnında boncuk boncuk ter vardı.

- Bana fal bak baba, ne olur! Şarap aklını bulandırmadan falıma bakıver. Al, işte bembeyaz elimi. Dünya sana boşuna büyücü demiyor ya... Okumuş adamsın, kara kitaplardan her şeyi öğrendin. Bak şu falıma baba. Kör talihimde ne yazılıysa bir bir söyle, ama yalan demek yok ha! Hadi söyle hepsini. Mutlu olacak mı kızın, yoksa onu affetmeden basma bütün uğursuzlukları saracak mısın? Söyle, yeni yuvam sıcak olacak mı, yoksa ömrümün sonuna kadar elin adamları arasında huzur bulamadan mekik mi dokuyacağım? Düşmanım içim, beni seven, bana kötülük etmek isteyen kim? Söyle. Genç, ateşli kalbim hep böyle eşini bulamadan zamansız sönecek mi? Oldu olacak baba, bari şunu da söyle. Şahinim, mavi göğün neresinde, hangi denizler, ormanlar ötesinde beni gözlüyor. Çok mu bekliyor, çok mu sevecek, yoksa çabucak soğuyup aldatacak mı beni? Son olarak, bu sevimsiz köşede, seninle başbaşa, kara kitapları okuya okuya daha çok mu çile dolduracağız, söyle! Bana baktığın için, yedirdiğin ekmek için, anlattığın masallar için teşekkür edip helallaşmama daha çok mu var ihtiyar, hepsini söyle. Ama doğruyu söyle. Sırası geldi işte, göster kendini!

Katerina'nın heyecanı gittikçe artmıştı. Son sözlerini söylerken sesi birdenbire kopuverdi. Gözleri parlıyor, üst dudağı hafifçe titriyordu. Her sözünün acı bir alay ile dolu olduğu belliydi, fakat gülüşünde, tuttuğu hıçkırığın titreyişi vardı. Masanın üstünden ihtiyara doğru eğilmiş, bütün dikkatiyle bulanık gözlerinin içine bakıyordu.

Katerina sözünü tamamlayınca, Ordınov onun yüzüne baktı, hayranlığını tutamadan bağırdı, oturduğu yerden atılacak gibi oldu. Fakat ihtiyarın sert bakışı, onu yine olduğu yere mihladi. Ordınov'u her zaman ürperten, kalbini her zaman acıyla, nefretle ve güçsüzlükten doğan sonsuz bir öfkeyle dolduran bu bakışta küçümseme, alay, öfkeyle karışık bir kaygı ve kötü, sinsi bir merak okunuyordu.

İhtiyar düşünceli bir tavırla ve adeta hüznü dolu bir merakla Katerina'sına bakıyordu. İncinmişti, söylenen sözler pek acıydı. Ama kaşını bile oynatmadı. Katerina sözünü bitirince sadece gü-

62

lüksedi.

- Benden çok şey öğrenmek istiyorsun tüylenmiş küçüğüm, kanatlanmış kuşum! dedi. Ama ilkin kadehini silme doldur. Barış, iyilik adına içelim ki, senin için beslediğim iyi niyetlere kimsenin gözü değmesin. Şeytan güçlüdür, insanı kolayca günaha sokar!..

Kadehini dikti. İçtikçe rengi soluyordu. Gözleri iki kor parçası gibi parlıyordu. Yüzünü aniden kaplayan ölü morluğu yakında gelecek bunalımın işareti idi. Şarap çok kuvvetliydi, Ordınov bile, sadece bir kadeh içtiği halde, ortalığı bulanık görmeye başlamıştı. Kızgın lava dönen kanı, kalbine hücum ediyor, ona acı veriyor, zihnini bulandırıyordu. Rahatsızlığı gitgide artıyordu. Heyecanım nasıl, neyle bastıracağını bilemeden kadehini tekrar doldurdu, bir yudum daha içti, kanı büsbütün kıızıktı. Kendini kaybetmiş gibiydi. Garip ev sahiplerinin arasında olan biteni izlemek için bütün dikkatini harcıyordu.

İhtiyar, gümüş kadehini masaya vurarak çınlattı:

- Doldur Katerina! Zıbarana kadar içeceğim! diye bağırdı. Yatır ihtiyarı son uykusuna, bu kadar yeter ona. Hah şöyle... Koy güzelim, koy, karşı karşıya çekelim. Sen de pek az içtin bey. Yoksa ben mi görmedim... Katerina, ihtiyara bir şey söyledi ama, Ordınov ne dediğini anlayamadı. İhtiyar, kadının sözünü tamamlamasına bırakmadan, onu elinden yakaladı. Yüzü bembeyazdı. Gözleri bazen donuklaşıyor, bazen ışıltı ışıltı parlıyordu, solmuş dudakları titriyordu, Bocalayan, kararsız bir sesle:

- Ver elini güzelim! dedi. Falına bakıp, ne görüyorsam söyleyeceğim. Yamlmadın Katerina, ben gerçekten büyücüyüm. Altın kalbin, gerçeğin saklanamayacağı biricik büyücü olduğumu nasıl da sezdi! Yalnız bir şeyi bilemedin. Sana akıl hocalığı etmek büyücünün başaracağı iş değil kızım. Kız kısmına akıl vermek boşadır. Gerçeği duysa da bilmezlikten, duymazlıktan gelir. Yüreği kan ağlarken de kafası yılan gibi kurnazca çalışır. Başına gelen belayı kurnazlığıyla kolayca kovar. Kimi, işini aklıyla görür, kimi güzelliğini kullanır, gözleri ile sersemletir. Güzelliğe hiçbir kuvvet karşı koyamaz, kalp demirden de olsa, orta yerinden çatlayıverir!.. Eh baka-

631 I

lun, felaketler geçirecek, acı çekecek misin? Kederin yükü ağır ama bu, zayıf yüreklere göre değildir. Felaket sağlam yüreklere dadanır, sinsi sinsi kan ağlatır, ortaya çıkmaktan çekinir. Senin kederlerin de kızım, kumdaki izlere benziyor. Yağmur onları yıkayacak, güneş kurutacak, serseri rüzgâr dağıtıp örtecek. Dur, daha söyleyeceğini, falım bitmedi. Seni sevene kul köle olacaksın. Özgürlüğünü ona kendi elinle teslim edecek, geri de istemeyeceksin. Vakti gelince sevgine gem vuramaz olacaksın. Ekeceğin tohumun başağını seni mahvederek toplayacaklar. Hey gidi nazlı yavrum, akıllı kızım benim! Kadehime gözünden bir inci düşürdün de, onu bile çok gördün, ardından, ağlayarak yüz tanesini daha döktün, bahtsızlığından dert yandın. Merak etme, bu şebnem tanesini, bu değerli inciye benden esirgediğine pişman olacaksın. Uykusuz gecelerinde sıkıntı, kötü kötü düşünceler içini kemirirken gözyaşının incisine başka birisinin kanlı, hem de dik değil, erimiş bir kurşun gibi yakan gözyaşı damlası katılacak. Beyaz göğsünü kanlar fışkırtıncaya kadar yakacak... O zaman sen, puslu günlerin hazine, güneşsiz sabahına kadar yatağında çırpınıp duracaksın, ama kan sızan yaranı öbür sabaha kadar iyi edemeyeceksin!.. Ve bir kadeh daha Katerina, söylediklerimin batırma bir kadeh daha... Zaten söyleyecek başka şey de kalmadı ya...

Ses hafifledi, titremeye başladı, göğsünden hemen bir hıçkırık kopuverecek gibiydi. Kadehini doldurarak hırsıyla, son damlasına kadar içti ve kadehi tekrar masaya vurdu. Donuk bakışı yeniden alevlendi:

- Eh, saat dolunca her şey boşuna!.., diye bağırdı. Ver bir kadehçik daha da şu deli kafa boynundan ayrılın, ruh bedene veda etsin! Sabahsız bir uykuya yatır da her şey unutulsun. İçmek, yaşamak demek... Tüccar malını bedavaya elden çıkarmaya başlayınca işi bataklıkla döktüğü anlaşılır. İyi gününde olsa, zararına mal kaptırır mıydı? Birisi almaya kalksa, ortalığı kana boyar, yaşın yanında kuruyu da yakardı. Doldur kadehimi Katerina!..

Fakat ihtiyarın kadehi uzatan eli birdenbire hareketsiz kaldı, ağır ağır, güçlülükle soluyordu, başı, kendiliğinden öne düşüyordu. Donuk bakışını son olarak Ordınov'a dikti, az sonra bu bakış da

64

söndü. Göz kapakları, kurşun ağırlığıyla kapandı. Yüzünü ölü beyazlığı kapladı... Dudakları bir şey söylemek istiyormuş gibi bir süre kıpırdadı, titredi sonra, birdenbire, bir damla yaş, sıcak, iri bir damla kirpiklerinin ucundan solgun yanağına düşerek yavaş yavaş yuvarlandı. Ordınov daha fazla dayanamadı. Oturduğu yerde doğruldu, sendeleyerek bir adım ilerledi, Katerina'ya yaklaşarak elini tuttu. Fakat kadın, onun varlığından habersiz gibi, bakmadı bile.

Katerina da bilincini kaybediyor gibiydi. Sanki kafasına saplanan bir düşünce, bütün benliğini sarmıştı. Uyuyan ihtiyarın göğsüne yatarak beyaz koluyla sardı, hummalı parıltılarla dolu bakışını yüzüne dikti. Ordınov'un elinden tuttuğunu duymamıştı sanki. Sonunda, başını çevirerek uzun, içe işleyen bir bakışla onu süzdü. İstediklerini anlamışa benziyordu, acı, hayret dolu bir gülümseyiş dudaklarını güçlkle araladı:

- Git, çekil!.. diye fısıldadı. Sarhoşsun, kötüsün. Misafirim değilsin artık.

Katerina yeniden ihtiyara döndü. Solumasını kolluyor, bakışlarıyla uykusunu koruyor gibiydi. Öyle taşkın bir hayranlıkla doluydu ki, Ordınovun içi umutsuzluk ve sonsuz bir öfkeyle doldu.

Kadının elini mengene gibi sıkıyor:

- Katerina, Katerina!.. diye fısıldıyordu.

Katerina'nın yüzünden bir ıstırap dalgası geçti. Tekrar başını kaldırdı ve genç adama öyle alaylı, küçümser bir bakışla baktı ki, Ordınov sendeledi.

Katerina gözleriyle uyuyan ihtiyarı gösterdi. Ordınov, düşma-mndaki kötücül duyguların ye alaycı halin yansımalarını Katerina'nın gözlerinde gördü. Kadın donuk, sert bakışını genç adamdan ayırmıyordu.

Ordınov öfkeyle kendinden geçerek:

- Ne var, bıçaklayacak mı yoksa? diye bağırdı. Sonra kadının gizli düşüncesini anladığını sanarak, için için güldü.

- Canıma sahip olmak istiyorsan, seni onun elinden kurtarırım, güzelim. Bana artık bir şey yapamaz, merak etme!

Katerina'nın sabit gülüşü Ordınovun bütün varlığını donduruyor, tüylerini ürpertiyordu. Kadının yüzündeki acı alay içini parçah-

Ev Sahibesi, F: 5

65I I
yordu.

Bilinçsiz bir hareketle eliyle duvara uzandı, çivide asılı duran ihtiyarın değerli antika kamasını aldı. Katerina şaşırdı, bakışlarında ilk olarak öyle bir nefret ve küçümseme belirdi ki, Ordınov kötü oldu. Elini iten, onu delilik yapmaya kışkırtan bir kuvvet vardı sanki... Kamayı kınından çıkardı. Katerina soluğunu tutmuş, hiç kıpırdamadan onun her hareketini izliyordu.

Ordınov, ihtiyara baktı.

O anda adamın tek gözü yavaşça açıldı. Ordınov* a gülerek bakıyor gibi geldi. Bakışları karşılaştı. Ordınov birkaç dakika gözlerini ayıramadı. Birdenbire ihtiyarın gülmeye başladığını, odayı korkunç, tüyler ürperten kahkahalara boğduğunu sandı. Kafasından kötü bir düşünce geçti. Ordınov ürperdi, bıçak gürlüğüyle yere düştü. Katerina, sanki bir karabasandan çıkmış gibi bir çılgılık kopardı. Ve yüzü bembeyaz kesilen ihtiyar, yatağından ağır ağır kalktı, kamayı ayağıyla hırsıyla odanın öbür ucuna fırlattı. Katerina solmuş yüzüyle, taş kesilmiş gibi, hareketsiz duruyordu. Gözleri yavaş yavaş kapandı, içini kaplayan derin keder, yüzünden belli oluyordu. Yüzünü elleriyle örterek iç parçalayıcı bir çılgınlıkla bitkin bir halde ihtiyarın ayaklarının dibine yığıldı. Sıkışmış göğsünden:

- Alyoşa!.. Alyoşa!.. diye bir çılgılık koptu.

İhtiyar, kadını kuvvetli kolları arasına almış, göğsünde adeta eziyordu. Fakat Katerina başını ihtiyarın göğsüne gömünce adamın yüzünün her çizgisinde öyle açık, öyle arsız bir neşe belirdi ki, Ordınov dehşetle durakladı. Bu arsızca, gizlenmemiş neşede yalan, düzenlenmiş bir plan, zavallı bir kalp üzerindeki söz sahipliği ve kıskanç zorbalık açıkça seziliyordu.

Öfkelenen Ordınov, kendi kendine:

- Deli kadın!.. diye mırıldandı, evden dışarı fırladı.

66

III

Ordınov, ertesi sabah saat sekize doğru bir gün önceki üzücü olayın etkisi henüz kaybolmadan -nedenini kendisi de bilmediği halde- Yaroslav İlyiç'i ziyarete gitti. Kapı açılırken irkildi, eşikte put gibi kalakaldı. Murin oradaydı. İhtiyarın rengi, Ordınov'dan daha soluktu, ayakta duracak hali yoktu ama, yine de ziyaretine pek sevinen Yaroslav İlyiç'in bütün ricalarına karşın oturmak istememiş, ayakta kalmayı yeğlemişti.

Yaroslav İlyiç, Ordınovu görünce de bir sevinç çılgılığı kopardı. 1 Fakat sevinci hemen o anda söndü, masanın bitişiğindeki sandalyeye doğru giderken, durup dururken şaşkın bir hal aldı. Ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemiyor gibiydi. Böyle nazık bir anda bir köşede çubuğunu çekerek misafir karşılamakla pek ayıp ettiğinin de farkındaydı. Yine de -o derece şaşırmıştı ki- çubuğunu, hatta büyük bir zevk duyarak çekmeye devam ediyordu. Nihayet Ordınov-odaya girdi. Murin'e göz ucuyla baktı. İhtiyarın yüzünde bugün de Ordınov'da öfke, ürperti uyandıran dünkü pis gülümseme gibi bir gülümseyiş belirdi ve silindi. Bununla

birlikte, düşmanca tavrı hemen kayboldu, yüzü, kabuğuna çekilmiş, yanına varılmaz bir adam ifadesi aldı. Kiracısını, önünde eğilerek selamladı. Bütün bu sahne Ordinov^ düşündürdü. Durumu anlamak isteğiyle Yaroslav İlyiç'e dikkatli dikkatli baktı. Yaroslav İlyiç kıvrandı, ezilip büzüldü. Nihayet:

- Buyurun, içeriye buyurun aziz Vasiliy Mihayloviç, diyebildi. Şerefiniz bütün bu basit eşyaya bir damga...

Yaroslav İlyiç, eliyle odanın bir köşesini gösterdi ve tasarladığı şatafatlı cümlelerin sonunu getiremeyince kızardı, sandalyeyi gürültülü bir hareketle odanın ortasına kadar sürdü.

- Sizi rahatsız etmiyorum ya Yaroslav İlyiç? Bir iki dakika için...
- Rica ederim efendim! Sizin beni rahatsız etmeniz olanaklı mı?.. Bir çay emredersiniz, değil mi Vasiliy Mihayloviç? Hey oğlum, buraya bak! Siz de bir bardak daha ister misiniz efendim?

Murin başını eğerek kabul etti. Yaroslav İlyiç, odaya giren uşa-

67

r l

ğa gayet sert bir eda ile üç bardak çay getirmesini söyleyerek Ordinov'un yanına oturdu. Bundan sonra bir süre, alçıdan yapılmış oyuncak bir kedi yavrusu gibi başını Murin'den Ordinov'a, Ordinov" dan Murin'e çevirdi durdu. Durum hayli tatsızdı. Yaroslav İlyiç'in bir şey söylemek istediği belliydi. Söyleyeceği de, düşündüğüne göre, hiç olmazsa ikisinden biri için pek nazik bir sorundu... Fakat bütün gayretine karşın, ağzından söz çıkmıyordu. Ordinov'da da şaşkın bir hal vardı. O aralık birdenbire ikisi birlikte konuşmaya başladılar. Onları sessizce ve merakla izleyen Murin ağır ağır sırtıttı ve hepsi de sapasağlam olan dişlerini gösterdi. Ordinov, birdenbire:

- Size üzücü bir olaydan sonra evimden ayrılmak zorunda kaldığımı söylemek için geldim... diye başladı. Yaroslav İlyiç sözünü keserek:
- Evet, ne tuhaf rastlantı! dedi. Bu sabah şu saygıdeğer insandan kararınızı öğrenince hayret ettim doğrusu!..

- Bunu size o mu söyledi? Ordinov, Murin'e şaşkınlıkla baktı.

Murin sakalını sıvazladı, kolunu siper alarak güldü. Yaroslav İlyiç, söze atıldı:

- Evet, evet. Ama belki yanlış anladım da. Fakat onurumla temin ederim, sözlerinde sizi incitecek bir şey yoktur.

Yaroslav İlyiç, birdenbire, kızardı, heyecanını yenmeye çalıştı. Ev sahibi ile misafirin şaşkınlığıyla yeter derecede eğlendikten sonra Murin bir adım ilerledi. Ordinov'un önünde nezaketle eğilerek:

- Sorun şudur beyefendi, diye başladı. Yüce varlığınız için beyefendiden bir ricada bulundum. Bildiğiniz gibi, ben de bizim hanım da, sizi başımızla birlikte kabul ederiz, tek bir şikayetimiz yok... Fakat halimi görüyorsunuz beyefendi... Ölmeyecek gibi yaşıyorum, bunun için de Tanrı'ya gece gündüz dua ediyoruz. Yoksa bu hayata dayanılır mı?

Murin, sakalını bir daha sıvazladı. Ordinov bayağı fenalık hissediyordu. Yaroslav İlyiç:

- Evet, evet, dedi. Zaten ben de size ondan söz etmiştim. 68

Hastadır. Malheur1 yani... Fransızca açıklamak istedim ama, kusuruma bakmayın, Fransızcam pek yoktur da...

- Öyle mi?

- Evet efendim... Yani...

Ordinomla, Yaroslav İlyiç oturdukları yerden utangaçlıkla gülümseyerek karşılıklı boyun kırdılar, böylece aralarındaki tatsız durum sona erdi. Pratik bir adam olan Yaroslav İlyiç, hemen toparlandı:

- Bununla birlikte, ben de bu saygıdeğer insana ayrıntılı olarak sordum. Bana dedi ki, hasta olan kadın... (Yaroslav İlyiç kendine özgü titizliği yüzünden yine zorluğa uğradı, sert ve soran bakışını Murin'e dikti).

- Ya, bizim kadın... Yaroslav İlyiç:

- Evet, hanımınız, diye kesti. Sizin de eski ev sahibeniz... Öyle değil mi, Vasiliy Mihayloviç? Kadıncağız hasta zavallı... Size engel olduğunu, çalışanıza engel olduğunu söylüyormuş. Murin de... Ama siz benden çok önemli bir olayı saklamışsınız Vasiliy Mihayloviç!

- Ne gibi?..

- Tüfek konusu...

Yaroslav İlyiç'in ince sesinde dostça bir serzeniş titreşiyordu. Hemen arkasından:

- Ama üzülme, ben her şeyi biliyorum, diye devam etti. O, hepsini anlattı. Adamın istemeyerek işlediği suçu bağışlamakla çok soylu hareket etmişsiniz. Yemin ederim, anlatırken gözleri yaşarı-yordu.

Yaroslav İlyiç yine kızardı, gözleri parladı, duygulanmış bir halde sandalyesinde kıpırdandı.

Yaroslav İlyiç her zamanki heyecanını bastırmaya çalışırken Murin, Ordinov* a döndü. Yüzüne dikkatle bakarak:

- Ben de, bizim hanım da sizin için öyle dua ediyoruz ki,

- 1) Felâket.

69l l

beyefendi, diye başladı. Fakat bildiğiniz gibi, o akılsız, hasta bir kadın, ben de ha öldüm ha öleceğim... Ordinov sabırsızlıkla sözünü kesti:

- Rica ederim, ne zaman isterseniz çıkarım, hatta hemen şimdi bile!..
- Yoo beyefendi, biz sizden pek memnunuz. (Murin yerlere kadar eğildi) Sizi kırmak için söylemedim. Bakın, size bir şey arz edeyim. O, aynı zamanda benim akrabam olur. Tabii, uzaktan bir akrabalık, hani tavşanın suyunun suyu derler ya... Kusura bakmayın beyim, biz cahil köylüleriz, dilimiz kaba... Bu kadın çocukluğundan beri böyledir beyim. Ormanda, balıkçılar, işçiler arasında, tam bir köylü olarak büyüdü, hep böyle hırçın, kafadan sakattı. Bir aralık evleri yanmış, yangında annesiyle babası da ölmüş... Ama o, bunları size kimbilir ne türlü anlatmıştır. Onu kendi haline bıraktığıma bakmayın, Moskova'da bir ce... cerrah heyeti onu muayene etti. Tamamıyla aklını kaçırmıştır beyim. Benden başka kimsesi de yok, benimle yaşıyor. Ne yapalım, yaşıyor ve Allah'a dua ediyoruz. Umutlarımız hep O'nda... Ben de hep huyuna gidiyorum. Ordinov'un rengi uçtu. Yaroslav İlyiç, bazen ona, bazen Murin'e bakıyordu.

Murin vakarla başını salladı.

- Yok, anladığınız gibi, her istediğini yapmasına izin veriyorum demek istemedim. O, hoppa, havai bir kadındır. Kafasında sevda işlerinden, âşıklardan başka şey yoktur. Ayıptır söylemesi gönül eğlencesi arıyor... Bu yüzden bozdu ya... Ben onu masallarla avutuyorum, işim gücüm bu. Hani ayıplamak için söylemiyorum ama, -Murin tekrar eğildi ve kaftanın koluyla sakalını sıvazladı- sizinle fıs-kos ettiğini de gördüm. Onunla gönül eğlendirmek istiyordunuz beyefendi...

Yaroslav İlyiç kızardı, Murin'e sitemle baktı. Ordinov oturduğu sandalyeden düşecek gibi oldu.

- Yoo... Şey demek istemedim, bizimki, köylü aklı beyefendi... Safız, cahiliz, köleniziz beyefendi -Murin tekrar eğildi- karımla sizin için Tanrı'ya dua edeceğiz bundan sonra... Ne yapalım, aç kalmayalım, sağlıklı olalım da başka bir isteğimiz yok. Elimden

70

başka bir şey gelmiyor ki zaten, boğazıma ip mi takacağım? İşte siz de gördünüz beyim, kızmayın bize. Başımızdaki felâket yetmiyormuş gibi, bir de âşıklarla uğraşmayalım. Kaba konuşmamı affedin beyim. Ben köylüyüm, siz beysiniz... Genç, kibar, ateşli bir beysiniz. O da, akılsız, çocuktan farksız, hemen şeytana uyuveren bir kadıncık! Ama etli, canlı, şirin bir kadın, bense, hasta bir ihtiyarım... Öyle değil mi? Besbelli siz de şeytana kapıldınız. Artık onu masalla avutmaya da gücüm yetmiyor. Duacınız oluruz beyim, ne olur! Hem ne yapacaksınız onu beyefendi, pasaklı, sünepe bir köylü karısı, böylesi, ancak bana lâıktır. Sizin gibi beylere köylü kadınlarla koklaşmak yaraşmaz ki... Pek çok dua edeceğiz beyim, lütfet, ne olur!..

Murin sözünü bitirdikten sonra yere kadar eğildi ve uzun zaman doğrulmadan boyuna sakalını sıvazlayarak öylece kaldı. Yaroslav İlyiç, şaşkına dönmüştü.

- Evet, öyledir... diye gevelemeye başladı. Adamcağız aranızda birtakım karışık durumlardan da söz etti, buna inanacağım gelmiyor Vasiliy Mihayloviç...

Sonra sustu, büsbütün şaşırmış bir halde, heyecandan sulanan gözlerini Ordinov" a dikti:

- İşittiğime göre, rahatsızlığınız tamamıyla geçmemiş, diye devam etti.

- Öyle...

Ordinov, Murin'e dönerek:

- Borcum ne kadar? diye sordu.x

- Aman o nasıl söz beyim? Yapma. Biz öyle para canlısı insanlar değiliz. Bu yaptığın bize hakarettir. Ayıp değil mi, karımla benden ne fenalık gördün de böyle yapıyorsun?

- İyi ama azizim, bey, odanıza kiracı olarak girdi. Para almak istememekle siz ona hakaret ediyorsunuz. Yaroslav İlyiç, ona bu nazik durumdaki hareketinin garipliğini anlatmak istiyordu. Ama Murin oralı değildi.

- Olmaz, olmaz beyefendi! Size hizmette kusur mu ettik? Elimizden geleni yaptık, canımız çıktı... Para alacağız ha, yapma beyim. Allah esirgesin! Dinsiz miyiz, kâfir miyiz biz? Keşke güle güle

71

otursaydın da köylü yemeğimizi afiyetle yeseydin. Gık der miydik acaba?.. Ne çare ki, şeytan burnunu soktu bir kere. Ben de, karım da hasta insanlarız. Senin hizmetine koşacak adamımız yok. Olsaydı, başımızın üstünde yerin var. Artık sen bilirsin... Biz de hanımla ömrümüzün sonuna kadar duacın olacağız.

Murin, bir kere daha bel kırdı. Yaroslav İlyiç'in heyecan dolu gözlerinden yaş fışkırdı. Ordinov" a coşkunlukla bakıyordu.

- Ne dersiniz bu ruh soyluluğuna? Rus milletinin o ezeli, kutsal misafirserverliği...

Ordinov, adeta dehşet duyarak ona baktı. Sakalını koluyla örten Murin, Yaroslav İlyiç'in sözünü yineledi:

- Misafirserverlik beyim, elbette. Biz misafiri pek severiz, saygı gösteririz. Şimdi bile bizde bir iki gün daha kalsaydınız diye düşünüyordum. (Murin, Ordinov1 a doğru bir adım ilerledi) Pekâlâ bir iki gün daha oturabilirdiniz. Gelgelelim işler ters gitti, bizim hanım hastalandı. O olmasaydı, söz gelimi, evde tek başıma olsaydım, sizi öyle rahat ettirirdim ki... Hastalığınızı da iyi ederdim, vallahi iyi ederdim. Çünkü o hastalığın nasıl iyileşeceğini biliyorum. Kalmış olsaydınız...

Yaroslav İlyiç:

- Gerçekten bunun çaresini biliyorsanız... dedi ve sözünü tamamladı.

Ordinov, demin Yaroslav İlyiç'i kötü bir şekilde yukardan aşağıya süzmekle hata etmişti. Yaroslav İlyiç, hiç kuşkusuz, dünyanın en namuslu, en kibar adamlarından biriydi. Fakat asıl sorunu ancak o anda tamamen anlayabilmişti. Açıkçası, durumu pek zordu. Deyim yerindeyse, makaraları koyvermek istiyordu. Orada, Ordinov'la yalnız başlarına olsaydılar, Yaroslav İlyiç, -cancığer dostluklarına güvenerek, - sıkılmadan kendisini taşkınlığa bırakacaktı. Tabii bunu kibar bir şekilde yapacaktı ve güldükten sonra Ordinov'un elini sıkıp, ona karşı iki kat saygı duyduğunu, kendisini mazur gördüğünü, gençlikte böyle şeylerin normal sayıldığını söyleyecek, onu içtenlikle yatıştıracaktı. Ama şimdi, şu bilinen nezaketi yüzünden zor bir durumdaydı, yerin dibine geçmek istiyordu.

Yaroslav İlyiç'in yersiz sözleri üzerine yüzünü ekşiten Murin, atılarak:

- Bunun çaresi, yani ilacı var, dedi. (Bir adım daha ilerleyerek) Benim şu kısa köylü aklıma göre, siz pek fazla kitap okumuş, okuya okuya allâme olmuşsunuz. Biz köylüler buna, sapılmışsınız, deriz...

Yaroslav İlyiç, sert bir eda ile:

- Ee, yeter artık! diye onu susturdu. Ordinov:

- Ben gidiyorum Yaroslav İlyiç, dedi.

Onu daha fazla tutmak için kendinde kuvvet bulamayan Yaroslav İlyiç'in ağız dolusu iltifatlarına karşılık:

- Teşekkür ederim efendim, diye devam etti, kesinlikle gelirim, kesinlikle. İzninizle...

- Güle güle beyefendi, güle güle. Unutmayın bizi, tenezzül ederseniz bize de buyrun.

Ordinov, başka bir şey duymadı. Deli gibi sokağa fırladı.

Daha fazlasına dayanamayacaktı, beyninden vurulmuşa dönmüş, akli durmuştu. Adeta hastalığının yeniden başladığını hissediyordu, içini acı bir umutsuzluk kaplamıştı. O anda ölmekten başka bir isteği yoktu. Dizleri tutmaz oldu, yoldan gelip geçenlere, çevresinde toplanmaya başlayan kalabalığa ve meraklıların soruşlarına aldırmadan bir duvarın dibine çöktü. Birdenbire çevresini saran uğultu arasından Murin'in sesini duydu.

Ordinov, başım kaldırdı. Gerçekten, ihtiyar karşısında duruyordu, solgun yüzü ciddi ve düşünceliydi. Bu, bir dakika önce Yaroslav İlyiç'in evinde Ordinov'la küstahça alay eden adamdan bambaşka bir adamdı. Ordinov hemen doğruldu. Murin, elinden tutarak onu kalabalığın içinden çıkardı.

Ordinov" a yan yan bakarak:

- Pırtılarını da alırsın, dedi. Sonra:

- Kederlenme beyim!.. Gençsin, ne üzülüyorsun be! diye bağırdı.

Ordinov yanıt vermedi.

- Gücendin değil mi? Kızıyorsun... Ama kızacak ne var, her-

72

73kes kendi malını korur. Ordinov:

- Sizi tanımıyorum, sırlarınızı da bilmek istemiyorum, dedi. Fakat o, ol..

Gözlerinden sicim gibi yaş boşandı. Rüzgâr bunları yanaklarından bir bir koparıp savuruyordu.

Ordinov, eliyle yanaklarını siliyordu. Hareketi, bakışı, titreyen morarmış dudaklarının kendinden olmayan çarpıklığı, aklım kaçırmak üzere olduğunu gösteriyordu.

Murin, kaşlarını çatarak:

- Sana anlattım ya, kaçıktır o, dedi. Neden, nasıl kaçırdığım bilmen gerekmez. Ama bu haliyle de benim kabulüm. Onu canımdan çok sevdim, kimseye vermem. Anladın mı şimdi?

Ordinov" un gözlerinde bir an alevli parıltılar belirdi.

- Peki ama niçin ben... Ben de şimdi canımı kaybetmiş gibiyim, niçin? Niçin kalbim böyle sızlıyor? Niçin Katerina'yı tamdım ben?

- Niçin mi?

Murin gülümsedi, düşünceye daldı. Sonra:

- Orasını ben de bilmiyorum, diye yanıt verdi. Ama kadın doğası deniz dibine benzemez, er geç görülür, anlaşılır. Yalnız o pek kurnaz, inatçı ve dayanıldı bir kadındır. Bir şeyi isteyince vazgeçmez.

Murin, düşünceli bir tavırla devam etti:

- Galiba, sahiden beni bırakıp sizinle gitmek istiyordu beyim. İhtiyar onu iğrendiriyordu artık. Yaşayacağı kadar yaşadı, her şeyi aldı ondan! Baştan pek hoşuna gittiniz galiba. Ama belki sizin yeri nizde başkası da olsaydı... Ondan hiçbir şey esirgemem, kuş sütü istese, onu bile bulurum. İsteddiği kuş yoksa, kendim yaratırım! Kibirlidir. Özgürlüğünü arıyor, ama ne istediğini bildiği yok. Onun içi en iyi şeyin şimdiki hali olduğunu anlamıyor. Hey gidi bey, pek toysun daha. Yüreğin gözyaşlarını eliyle kurulayan terk edilmiş bir kızın yüreği gibi yanıyor!.. Şunu bil ki, zayıf bir adam tek başına yaşa-s yamaz. Ona istediği bütün şeyleri ver, yine hepsini bırakıp sana ko şar. Dünyanın yarısını bağışla, bak görürsün, hükmetmeyi düşün-

74

mez de bir pabuca sığacak kadar küçülür, siner!.. Zayıf insana özgürlük verersen, onu sokar torbaya, getirir sana teslim eder. Akılsız yüreğe özgürlük yaramaz! Böyle bir tabiatla bağdaşmak güçtür. Pek gençsin de

bunları onun için söylüyorum. Yoksa bana ne? Geldin gidiyorsun, ha sen, ha başkası... Böyle olacağını baştan biliyordum ama engel olamadım. Mutluluğunu korumak istersen ters konuşmayacaksın.

Murin, hem yürüyor, hem felsefesine devam ediyordu.

- Hoş, bunlar da laftır beyim, neler olmuyor ki! Hırs gözü bü-rüyünce, bakıyorsun kimi bıçağa sarılıyor, kimi silahı da olmadan saldırıp dişleriyle düşmanın gırtlığını parçalıyor. Ama versinler eline bıçağı, düşmanın da karşısında bağrım açsın, inan olsun o zaman saldırmaktan vazgeçersin.

Avluya girdiler. Tatar kapıcı Murin'i uzaktan görerek şapkasını çıkardı, kurnaz bakışını Ordınov* a dikmiş, ayırmadan bakıyordu. Murin:

- Anan evde mi? diye seslendi.

- Evde.

- Söyle de beyin pırtılarını taşımaya yardım etsin. Sen de gel, hadi davran!

Merdiveni çıktılar. Murin'de çalışan ve gerçekten kapıcının anası olan kocakarı, sabık kiracının eşyalarıyla uğraşüyor, hepsini söylene söylene büyük bir denk halinde bağlıyordu.

- Dur, sana ait bir şey daha getireceğim, orada kaldı. Murin, odasına gitti. Bir dakika sonra dönerek Ordınov a ipek

ve yünle işlenmiş zengin bir yastık uzattı. Bu, Ordınov hastalandığı zaman, Katerina'nın getirdiği yastıktı.

Murin:

- Sana yolladı, dedi. Sonra, babacan bir tavırla:

- Şimdi git artık ama şurada burada sürtme, yazık edersin kendine! diye ekledi.

Kiracısını kırmak istemediği belliydi. Fakat son bir bakıştan sonra yüzünü müthiş bir öfke belirtisi kapladı. Ordınov'un arkasından kapıyı adeta nefretle kapadı.

İki saat sonra Ordınov, Alman Şpis'in evine taşınmıştı. Tinhen

75onu görünce bir çığlık kopardı. Hemen sağlığını sordu, hastalığını öğrenir öğrenmez tedaviye girişti.

ihtiyar Alman, pek memnun bir halle, kapıya yeni bir kiralık kâğıdı asmak üzere olduğunu anlattı. Çünkü Ordınov'un verdiği peyin karşıladığı süre, tam bugün bitmişti. Böylece ihtiyar, aynı zamanda, kapalı olarak Almanların düzensizlik ve dürüstlüklerini övmek fırsatını bulmuştu. Ordınov, hemen o gün hastalandı ve ancak üç ay sonra yataktan kalkabildi.

Yavaş yavaş iyileşti, sokağa çıkmaya başladı. Alman'ın evinde hayat tekdüze ve rahattı. Alman'ın tabiatında göze çarpacak bir özellik yoktu, güzel bir kız olan Tinhen, ona sataşmadıkça iyi bir arkadaşı. Fakat hayat, Ordınov için artık ebediyen tatsız bir hal almıştı. Dalgın, düşünceli ve hırçındı, duyarlı hali hastalık derecesinde artmış, farkına varmadan amansız bir kara sevdaya tutulmuştu. Haftalarca kitap açmaz oldu. Gelecek onun için ölmüştü, parası boyuna eriyordu. Kendisini öylesine bırakmıştı ki, yarını aklına bile getirmiyordu. Arada bir içinde bilime karşı eski ateşin yanmaya başladığını hissediyordu. Fakat bu onu sarmıyor, tam tersine boğuyor, enerjisini yok ediyordu. Fikirleri, fikir olarak kalmaktan öteye geçmiyordu. Yapıcılığı kalmamıştı. Yarattığı hayaller, kafasında birer dev kadar büyüterek yaratıcılarının güçsüzlüğüyle alay ediyorlardı. Ordınov, bu acı anlarda ister istemez büyücü çırağının hikâyesini anımsıyordu. Çocuk, ustasının sırrını çalarak süpürgeye su taşımasını emretmiş. Ama nasıl "Dur!" denileceğini unuttuğu için sonunda bu suyun içinde boğulmuş. Belki o da bağımsız, özgün ve içten bir yapıt ortaya koyabilecekti. Belki onun da sanatçılıktan bir payı olacaktı. Hiç olmazsa önceleri buna inanıyordu. İçten inanç, geleceğin temelidir. Fakat şimdi bu körü körüne inançlarıyla alay ettiği oluyordu ve bu yüzden ilerleyemeden hep olduğu yerde sayıyordu.

Oysa, başından geçen olaydan altı ay önce, zihninde tasarladığı ve -gençliğin deneysizliğiyle- bütün umutlarını bağladığı bir yapıtı çizelge biçiminde kâğıda geçirmişti. Yapıt kilise tarihine ilişkindi, en ateşli, en içten kanıların kaleminden kâğıda aktarmıştı. Şimdi Ordınov bu planı tekrar okudu, üzerinde pek çok düşünerek, buna ait birtakım yapıtlar karıştırarak değiştirdi ve sonunda ana düşünceyi reddetti. Ama arta kalan yıkıntılar üzerine de yeni bir şey

76

kuramadı. Yavaş yavaş ruhunu mistisizm, kadere bel bağlamaya benzeyen bir gizemsellik kaplamaya başladı. Zavallı, acı duyuyor, Tanrı'dan şifa diliyordu. Almanın hizmetçisi ihtiyar, dindar bir Rus kadın, sessiz kiracılarının nasıl dua ettiğini, kilise taşlığında kendinden geçerek saatlerce nasıl hareketsiz yattığını ballandıra ballandıra anlatıyordu.

Ordınov, başına geleni hiç kimseye açmamıştı. Fakat arada bir, özellikle ortalığın kararmaya başladığı zamanlarda, çanların uğultulu sesleri ona, Katerina'nın yanında kilisede ilk defa diz çöktüğü anı anımsatıyordu. O sırada göğsü, o vakte kadar hiç duymadığı bir duyguyla dolmuş, sızlamıştı; her şeyi unutarak kadının ürkek ürkek çarpan kalbine kulak verirken, kimsesiz hayatına giren yeni, ışık dolu umudu sevinç ve heyecan gözyaşlarıyla yıkamıştı. Bunları anımsadıkça ebediyen yaralanmış ruhunda fırtınalar kopuyor, maneviyatı sarsılıyor, aşk acısı yeniden içini kavurmaya başlıyordu. Çoğu zaman saatlerce kendini günlük hayatı ve dünyadaki her şeyi unutarak olduğu yerde kalıyordu. Umutsuzluk ve keder içinde sessizce, gözyaşı dökerken, "Katerina, sevgili meleğim, biricik kardeşim!" diye mırıldanıyordu.

Fakat uzun zamandan beri zihnine kötü bir düşünce saplanmıştı. Bu düşünce gitgide Ordinomu sarıyor, ona, günden güne gerçekliğine mandığı bir olasılık olarak bağlanıyordu. Ordinov* a öyle geliyordu ki, -sonunda buna iyice inanmıştı- Katerina'nın aklından hiçbir zoru yoktu; ama Murin onun için, "Zayıf yürekli" demekte de haksız değildi. Onca: Katerina'yı ihtiyar adama bağlayan bir sır vardı; fakat Katerina işlenen cinayetlerin dehşetini anlayamadan suçsuz bir güvercin gibi bu adamın egemenliği altına girmişti. İkisinin de kimin nesi olduklarını bilmiyordu. Fakat bu zavallı korumasız tazeye yapılan insafsızca baskı, aklından çıkmıyordu. Bunları düşündükçe kalbi derin bir kederle, üzüntüyle doluyor, çaresizliği onu öfkeliyordu. Ordinov" a öyle geliyordu ki, birdenbire her şeyin farkına varan bu zavallı yaratığın korku dolu gözleri önüne içinde bulunduğu düşkün hal haince seriliyor, zayıf kalbine işkence ediliyordu. Gerçeğin yalan yanlış yorumları veriliyor, cahilliğine mahsus göz yumuluyor, yerine göre şaşkın kalbinin taşkınlıklarına kurnazca iltifat ediliyordu. Böylece özgür, serbest bir ruhun kanatları yavaş yavaş kesiliyordu; onda artık ne isyan edecek, ne de gerçek hayatı arzulayacak kuvvet kalıyordu.

Ordinov gitgide daha çok vahşileşiyordu, doğrusunu söylemek gerekirse, Alman ev sahipleri de buna hiç engel olmuyorlardı.

En çok sabahtan akşama kadar sokaklarda başıboş dolaşmaktan hoşlanıyordu. Bu gezintiler için daima karardık bastığı saatleri ve kalabalık olmayan تنها sokakları seçerdi. Bir gün, yağışlı, rutubetli bir bahar akşamı, sapa sokaklardan birinde Yaroslav İlyiç'le karşılaştı.

Yaroslav İlyiç göze çarpacak kadar zayıflamış, sevimli gözleri donuklaşmıştı. Eski neşeli, canlı hali bile kalmamış gibiydi. Önemli işler peşindeydi, ıslanmış, üstü başı çamurlanmıştı. Mosmor olmuş kibar burnunun ucunda, bütün akşam boyunca anlaşılmaz bir şekilde bir yağmur damlası titreşip durmuştu. Yaroslav İlyiç favori de bırakmıştı.

Favorisi ve Yaroslav İlyiç'in eski dostuna âdeta onu tanımak istemiyormuş gibi kaçamaklı bakışı Ordinov" u şaşırttı. Hem de işin tuhafı, o zamana kadar kimsenin merhametine gereksinim duymadığı halde bu defa üzüldü, kırıldı. Sade babacan, saf, -hatta çekinmeden söyleyelim- biraz bön ve daima kötümser görünmek, akıllı geçinmek gibi iddiaları olmayan eski adam onun daha çok hoşuna gidiyordu. Doğrusu budala olan, belki de budalalığı yüzünden sevdiğimiz adamın durup dururken akıllanması hiç de hoş gidecek bir şey değildir. Bununla birlikte Yaroslav İlyiç'in OrdinoVa çevirdiği bakışındaki kuşkulu ifade hemen kayboldu. Bilindiği gibi, insanların, onları kırılışa uğrattığı halde canları çıkmadıkça vazgeçmedikleri huyları vardır. Yaroslav İlyiç de paçaları sıvayarak hemen Ordinomun dost ruhunun içine dolmaya hazırlanmıştı. İlkın, çok meşgul olduğunu söyledi, sonra uzun zaman birbirlerini görmediklerinden sözetti. Birdenbire konuşmaları garip bir hal aldı. Yaroslav İlyiç, genel olarak insanların yalancılığından, dünyadaki her şeyin ölümlü oluşundan, sözgelisi, hem de büyük bir kayıtsızlıkla Puşkin'den sözetti. İyi ahbab dediğimiz kimselerle hafiften alay ett[^]. Nihayet sözü, dünya kurulalı beri, gerçek dost diye bir şey olmadığı halde, kendilerini dost gösteren kimselerin yalancılığına, iki yüzlülüğüne getirdi. Sözü kısası Yaroslav İlyiç akıllan-

Ordinov, söylediklerinin hiçbirine karşı çıkmadı. Fakat derin bir hüznü duydu. Sanki, en sevdiği bir dostunu kaybetmiş gibiydi! Yaroslav İlyiç, gayet meraklı bir şey anımsamış gibi:

- Şey!.. Az kaldı unuttuyordum, dedi. Size bir haber: Ama bunu yalnız size söylüyorum. Oturduğunuz evi anımsıyor musunuz?

Ordinov birden sükindi, sarardı.

- O evde geçenlerde bir hırsız çetesi basıldı. Orası tam anlamıyla bir batakhaneymiş beyim. Kaçakçılar, çeşit çeşit dalavereciler, neler de neler... Bir kısmını yakaladılar, öbürlerinin de peşindeler... Düşünün bir kere, o ev sahibi; dindar, ağırbaşlı, kibar görünümlü adam...

- Eee?

- İşte insanların nasıl yaratıklar olduğunu bundan anlayabilirsiniz. Herif çetenin elebaşısı imiş. Ötesi yok bunun...

Yaroslav İlyiç içten konuşuyor ve bir adamın yaptıkları yüzünden bütün insanlığı mahkûm ediyordu. Yaroslav İlyiç'in huyu böyledir işte...

Ordinov, fısıltı halinde:

- Ya ötekiler?.. Murin?.. diye sordu.

- Şey, Murin mi? Yok canım, sanmam... Murin, saygıdeğer, efendi bir ihtiyardı. Ama durun bakayım; o benim hiç aklıma gelmemişti.

- Yani?.. O da mı çetenin içindeydi dersiniz? OrdinoVun kalbi sabırsızlıktan göğsünü delecek gibi çarpıyordu. ^ .

Yaroslav İlyiç, donuk gözleri Ordinov a dikti. Bu onun düşündüğüne işaret etti.

- Durun bakayım... Yok, yok; Murin aralarında olamazdı. Çünkü o, karısıyla baskından üç hafta önce memleketine gitmişti. Kapıcılarından duydum. Anımsarsınız ya, Tatar bir kapıcıları vardı...

SON

79BİRİNCİ BÖLÜM

Ordinov, nihayet oturduğu evi değiştirmeye karar verdi. Bir odasını kiraladığı dairenin sahibi; bir memurun fakir, yaşlı, dul karısı, ayın bitmesini beklemeden ansızın evden ayrılmış, Petersburg'u bırakarak akrabalarının yanına, taşraya gitmişti.

Genç adam, o ayın kirasını ödediği için, henüz çıkmıyor, ama ay sonunda bu evden ayrılacağına hem açmıyor, hem üzülyordu.